IZDAJA ZA GORIŠKO IN BENEČIJO

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VIII - Štev. 36 (2032) | Poštnina plačana v gotovini. Spedizione in abbon. post. I gr. | TRST, nedelja 10. februarja 1952 | Cena 25 lir

5 let kršitev mirovne pogodbe

Ko se danes spominjamo svečanega podpisa mirovne pogodbe z Italijo v Parizu 10. februarja leta 1947, moramo v prvi vrsti ugotoviti dejstvo, ki ga Slovenci in z njimi vsi jugoslovanski narodi ne bomo nikoli prenehali poudarjati in ki je vsebovano v svečani izjavi na dan podpisa te krivične mirovne pogodbe.

Poudariti moramo ponovno tisto, kar je zapisano v omenjeni izjavi jugoslovanske vlade, da se jugoslovanski narodi ne bodo svojemu narodnostnemu ozemlju nikoli odrekli in kakršnih koli narodnostnih sprememb, ki bi nastale kot posledica mirovne pogodbe z Italijo — nikdar priznali. A ta izjava je hkrati tudi v prvi vrsti tudi izjava vseh Slovencev, ki so ostali pred petimi leti izven matične domovine bodisi na Tržaškem bodisi na Goriškem in v Beneški Sloveniji ter Kanalski dolini.

Kljub krivičnosti mirovne pogodbe pa je Italija z njo podpisala vsaj nekatere določbe, ki v določeni meri jamčijo, da bomo neosvobojeni Slovenci vendarle uživali vsaj nekatere človeške in demokratične pravice, ki nam jih je fašizem v svoji politiki iztrebljanja slovenskega naroda tako grobo kratil. Te določbe so dvojne: tiste, ki jamčijo Slovencem pod Italijo posebno zakonodajo, s katero morajo Slovenci v Italiji imeti neoviran politični, kulturni in gospodarski razvoj, in tiste določbe, s katerimi je ustanovljeno Svobodno Tržaško ozemlje in zajamčene še posebej pravice Slovencev na tem ozemlju.

Kako izpolnjuje Italija določbe členov 15, 16 in 17, ki se tičejo prav Slovencev v Italiji? Ali je Italija — kot določa člen 15 — »podvzela vse potrebne ukrepe, da se zajamči vsem osebam, ki so pod italijansko oblastjo, brez razlike rase, spola, jezika ali vere, uživanje človeških pravic in osnovnih svoboščin vštevši tudi svobodo govora, tiska in publikacij, svobodo veroizpovedi, svobodo političnega prepričanja in zborovanja?« Ne! Italija tega ni storila, in diskriminacija, ki jo izvaja proti Slovencem od prvega dne podpisa mirovne pogodbe, je najboljši dokaz, da je Italija kot nekoč v času fašizma, kršila in krši določbe člena 15. Konkretni primeri kršitev polnijo žal že več kot pet let iz dneva v dan stolpce našega dnevnika: 150 slovenskih beneških vasi brez otroških vrtcev v materinem jeziku beneškega ljudstva in brez osnovnih, a kaj šele srednjih šol v vsej Beneški Sloveniji, ukinjanje že obstoječih slovenskih šol na Goriškem, neurejena zakonodaja za slovensko učiteljstvo, še vedno neporavnana škoda, ki so jo prizadejali fašisti itd. itd. so med temi primeri na prvem mestu.

Ali Italija — kot določa člen 16 — »ne preganja in ne vznemirja italijanskih državljanov, še posebno pripadnikov oboroženih sil, samo zato, ker so v dobi od 10. junija 1940 do stopanja v veljavo te pogodbe izražali simpatije za stvar zaveznikov in pridruženih sil, ali so podvzemali akcije v korist te stvari?« Odgovor: proces v Lucci, v Benetkah, proces, ki se pripravlja proti slovenski beneški četi in še en proces proti borcem za svobodo iz Tržiča, ki se pripravlja v Benetkah — so dokaz, da Italija tudi člen 16 sistematično krši.

Ali je Italija na podlagi člena 30 sporazuma o premirju podvzela ukrepe — kot določa člen 17 — za razpustitev fašističnih organizacij in ni dovolila obnavljanja organizacij te vrste, ki bi imele politični, vojaški ali polvojaški značaj in ki bi imele za cilj, da odvzamejo ljudstvu demokratične pravice? Obstoj in delovanje novofašističnih in trikolorističnih organizacij, kot so Movimento Sociale Italiano, Fronte dell'uomo qualunque, Associazione Nazionalista Italiana in druge, dokazujejo, da Italija dovoljuje obstoj in delovanje organizacijam, ki ne samo odvzemajo demokratične pravice, temveč so zaradi njihovega delovanja padle v Slovenski Benečiji že smrtne žrtve.

Druga skupina določb mirovne pogodbe, s katerimi je bilo ustanovljeno Svobodno tržaško ozemlje, se ne tiče samo Italije, temveč tudi drugih podpisnic. Vendar pa je Italija tudi pri tem prva in glavna podpisnica, ki se je v prvem letu po podpisu sicer sprijaznila z ustanovitvijo STO in zaradi tega tudi izdala več zakonov ali zakonskih ukrepov, s katerimi je še enkrat — kot že poprej s svojim podpisom — nedvoumno odrekla svoji suverenosti nad STO. Vendar se je kaj kmalu temeljito premislila in — potem ko je onemogočila s postavljanjem ovir imenovanje guvernerja — izsilila papirnato tristransko izjavo, ki jo je demokrščanski režim hkrati potreboval v volilne namene. Obnovila je ne samo doma, temveč na vseh mednarodnih forumih, kjer koli ji je uspelo kot premagani državi povzdigniti svoj glas, najnesramnejšo iredentistično in šovinistično in s tem izrazito imperialistično gonjo proti Jugoslaviji in za ponovno zasužnjenje Tržaškega ozemlja, istočasno pa se je začela vmešavati v notranje zadeve tega ozemlja, kot da se ni nikdar odrekla svoji suverenosti nad njim.

Pri tem so ji pomagali in ji pomagajo še danes predstavniki ameriške in angleške vlade, ki jim je dolžnost v imenu Varnostnega sveta upravljati področje A tega ozemlja, tako da je danes, pet let po podpisu mirovne pogodbe, stanje glede izvajanja te pogodbe takšno, da lahko rečemo, da skoraj ni člena te pogodbe, ki zadeva Tržaško ozemlje, ki ne bi bil kršen.

V prvi vrsti je bil kršen člen 21 pogodbe, saj je z marčnimi in aprilskimi sporazumi med Italijo in ZVU dovoljeno vmešavanje Italije v notranje zadeve STO; nadalje ZVU dovoljuje ne samo, da italijanske režimske stranke uživajo monopol civilne oblasti na STO, temveč celo, da vlada v Rimu imenuje conskega predsednika za svojega prefekta, kot da gre za navadno italijansko pokrajino. Italija ni izpolnila tiste važne določbe, po kateri je dolžna v zvezi s prilogo VII o začasnem režimu na STO oskrbeti ne samo cono A, temveč tudi cono B s potrebnimi tujimi in domačimi plačilnimi sredstvi, kar je kmalu potem, ko je začela veljati mirovna pogodba tako grobo odklonila.

Največje obsodbe pa je vredno sramotno dejstvo, da se danes na Tržaškem ozemlju glede Slovencev ne izvajajo niti tiste osnovne človeške pravice, ki so zapisane v ustanovni listini OZN in v resoluciji OZN o teh pravicah in ki so še posebej zapisane v mirovni pogodbi. In kljub temu, da priloga VII, katere določila so po členu 21 brezdvomno v veljavi, jasno določa, da se lahko izvajajo tudi določila priloge VI, t.j. stalnega statuta, ki določa neodvisnost STO, zaščito osnovnih človeških pravic, prepoved polvojaških formacij, enakost v sprejemu v javne službe ne glede na narodnost, posebno državljanstvo STO, popolno enakopravnost italijanskega in slovenskega jezika, posebno zastavo in grb, samopravni organi, lastno trgovsko letalstvo, itd. se namesto tega, da bi se te določbe strogo spoštovale, danes zlasti glede Slovencev na najbolj grob način krčijo.

Prav tako se ne izpolnjuje priloga VIII, čeprav bi bilo njene določbe možno izpolnjevati, zlasti glede člena 3, ki določa možnost izključne uporabe dela proste luke za jugoslovanske ladje, medtem ko je sedaj rimski minister trgovske mornarice tisti, ki celò določa, katera ladja naj bo registrirana v našem ladijskem registru. In končno se v celoti krši priloga X. o ekonomskih in finančnih določbah, po katerih mora vsa državna in poldržavna lastnina italijanske države, t. j. tudi lokalnih oblasti javnih ustanov, društev in združenj postati lastnina STO. Te določbe predpisujejo tudi, da mora Italija vrniti Trstu v najkrajšem roku vse ladje, ki so bile v rokah Italije ali njenih državljanov in so na dan 3. septembra 1943 pripadale osebam, ki so stanovale na STO.

Spričo vseh naštetih kršitev, ki predstavljajo tako ogromne krivice predvsem za Slovence v Italiji in Tržačane, a tržaške Slovence še posebej, da jih lahko primerjamo samo s krivicami, ki smo jih trpeli pod fašizmom — danes ob 5. obletnici podpisa mirovne pogodbe upravičeno zahtevamo ne samo, da se vse določbe mirovne pogodbe začnejo čim prej izvajati in da se s kršitvami preneha, temveč da se poravna prizadetim Slovencem v Italiji ter v Trstu in vsem Tržačanom vsa tista škoda, ki nam je s kršitvami mirovne pogodbe prizadejana.

Prvi korak na tej poti pa je prepoved vsakršne revizionistične gonje tistih, ki v Trstu predstavljajo stari fašistični in imperialistični pohlep in ki bodo prav na današnji dan še glasneje dvignili svoj glas, ki je isti kot pred desetletji in ki je nas Slovence stal toliko [illegible] movsko protijugoslovansko napadalno politiko.

OKREPITEV VPLIVA DELAVSTVA NA DRŽAVNO UPRAVO

Pred ustanovitvijo «sveta proizvajalcev» pri ljudskih odborih v Jugoslaviji

E. Kardelj obrazložil velik pomen svetov v borbi proti birokratizmu - «Politika» o aprilski moskovski konferenci zahodnih industrijcev - Preimenovanje beograjskih ulic

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 8. — Predsednik Prezidija zvezne ljudske skupščine FLRJ dr. Ivan Ribar se bo kot uradni zastopnik Jugoslavije udeležil pogreba britanskega kralja Jurija VI.

Angleški zunanji minister A. Eden je poslal zahvalno brzojavko zunanjemu ministru Edvardu Kardelju za izrečeno sožalje, a speaker britanske spodnje zbornice in lord kancler britanske zgornje zbornice sta se zahvalila Vladimirju Simiču in Josipu Vidmarju za sožalne brzojavke.

Na prihodnjem zasedanju zvezne ljudske skupščine bo vlada predložila nov predlog splošnega zakona o ljudskih odborih, ki predvideva tudi ustanovitev «sveta proizvajalcev» pri ljudskih odborih. Predsednik sveta za zakonodajo in izgradnjo ljudske oblasti E. Kardelj je na vprašanje urednika «Borbe» o pomenu te nove ustanove poudaril, da uvedba sveta za proizvodnjo odgovarja stremljenjem mednarodnega socialističnega gibanja in načelom, ki jih je Marx smatral kot neobhodna za zgraditev socialistične države v prehodni dobi. S svetom proizvajalcev se bo še bolj okrepil neposredni vpliv delavskega razreda na državno upravo. Naloga sveta bo, da skupno s skupščinami ljudskih odborov odločajo o gospodarskih vprašanjih, v prvi vrsti o razdelitvi in uporabi viška dela in da vršijo nadzorstvo nad poslovanjem gospodarskih podjetij.

V svetu proizvajalcev bodo izvoljeni zastopniki vseh proizvajalnih panog od industrijskih delavcev do obrtnikov in sicer v razmerju z njihovim doprinosom v družbeno skupnost. Spričo dejstva, da industrijski delavci zavzemajo v skupnem družbenem produktu prvo mesto, bodo imeli delavci najmočnejše zastopstvo v teh svetih. Ko je Kardelj govoril o važnosti svetov proizvajalcev je poudaril, da bodo sveti onemogočili razvoj birokratičnih teženj, formiranje kakršnih koli klik in kast in zagotovili, da bo oblast ostala v rokah delovnih množic. Kako potrebno in neobhodno je postaviti takšne prepreke birokratizmu — je poudaril Kardelj — nam priča razvoj v Sovjetski zvezi, kjer je birokratična kasta delavskemu razredu popolnoma iztrgala oblast iz rok.

Pod naslovom **«Politični business»** komentira nocojšnja **«Politika»** povabilo velikim zapadno evropskim tvrdkam na mednarodno evropsko konferenco, ki bo v aprilu t. l. v Moskvi. Ljudje, ki jih je sovjetski humoristični list prikazal kot gorile oblečene v frake in ki jih je ostali uradni sovjetski tisk imenoval imperialiste — piše «Politika» — so dobili ljubeznivo povabilo iz Moskve, naj se te konference udeležijo. «Politika» je mnenja, da ima ta konferenca politični značaj in da je njena glavna naloga razbiti enotnost zapada da bi dosegla tisto, kar ni uspelo Višinskemu z njegovimi govori na zasedanju glavne skupščine OZN. «Politika» zaključuje, da je to politični «business» in da so ruski «business - mani» mnogo bolj zainteresirani za trgovske transakcije na veliko z narodi in državami. «Toda za tako trgovanje sedaj ni sezona» — zaključuje «Politika».

V letošnji turistični sezoni bo jugoslovanska turistična središča obiskalo okrog 6.000 Avstrijcev. To je določeno v sporazumu, ki je bil podpisan danes v Beogradu med jugoslovanskim in avstrijskimi turističnimi podjetji. Sporazum določa tudi vzpostavitev stalne letalske zveze Reka - Zagreb - Salzburg. Poleg tega bodo avstrijski turisti lahko uporabljali redno letalsko progo Beograd - Zagreb - Graz - Frankfurt.

Ta mesec bodo v vseh krajih na Hrvaškem proslavili obletnico kmečkega punta pri Stubici in mučeniške smrti kmečkega voditelja Matije Gubca. Glavni odbor Ljudske fronte Hrvatske je pozval vse okrajne in osnovne frontovske organizacije na sodelovanje pri teh proslavah.

Na seji mestnega ljudskega odbora za Beograd je bilo danes soglasno sklenjeno, da se izpremenijo nazivi nekaterih ulic. Med drugimi se dosedanji **«Boulevard Rdeče armade»** imenoval odslej **«Boulevard Revolucije»**, a «Ulica maršala Tolbuhina» se bo imenovala **«Ulica vojnih invalidov»**, v obrazložitvi tega sklepa se poudarja, da Beograjčani ne želijo, da bi ulice njihovega mesta nosile imena ljudi, ki so sovražno razpoloženi proti Jugoslaviji in ki so poskušali in še vedno poskušajo, da bi Jugoslavijo podjarmili. Beograjčani ne želijo, da bi ena izmed glavnih ulic Beograda nosila ime armade, ki ji je njen gospodar namenil [illegible]

***

Na najprometnejšem mestu Londona so danes odprli jugoslovanski turistični informacijski urad, ki je povzročil veliko zanimanje. Številni Angleži se že zanimajo za obisk Dalmacije.

V Bruslju je danes odprta razstava jugoslovanske narodne umetnosti pod pokroviteljstvom belgijskega prosvetnega ministra. Na razstavi je okrog 1.400 narodnih noš, preprog, vezenin in drugih predmetov iz raznih jugoslovanskih narodnih muzejev.

Italija odpoveduje obveznosti iz mirovne pogodbe do ZSSR

Italijanska nota veleposlaništvu SZ v Rimu pravi, da bo Italija «prilagodila izpolnjevanje obveznosti iz mirovne pogodbe do ZSSR stališču sovjetske vlade» do sprejema Italije v OZN - Presenečenje v političnih krogih - Vprašanje ameriške pomoči Italiji

(Od našega dopisnika)

RIM, 9. — Večer pred 5. obletnico podpisa mirovne pogodbe, je podtajnik italijanskega zunanjega ministrstva Paolo Emilio Taviani izročil sovjetskemu veleposlaniku v Rimu Mihajlu Kostilevu noto, ki jo razlagajo kot italijansko odpoved vseh obveznosti, ki jih mirovna pogodba nalaga Italiji do ZSSR.

Nota omenja v začetku sejo varnostnega sveta 6. februarja v Parizu, na kateri je sovjetski predstavnik z vetom preprečil sprejem francoske resolucije, ki je priporočala sprejem Italije v OZN; to je že petič, da ZSSR postavlja svoj veto proti italijanskemu sprejemu med Združene narode. Nota zatrjuje nato, da to sovjetsko stališče «krši določila mirovne pogodbe», s katero da je ZSSR «sprejela obveznost, da bo podpirala prošnjo, ki jo bo postavila Italija za sprejem v OZN in za pristop k vsem konvencijam, ki so bile sklenjene v okrilju OZN».

Nota nadaljuje: «Sovjetski veto torej ne le žali dostojanstvo italijanskega naroda, temveč krši priznano pravico in pomeni sovjetsko kršitev obveznosti, ki jo je ZSSR podpisala in sprejela do Italije z omenjeno pogodbo. Zaradi tega italijanska vlada najodločneje protestira proti tej kršitvi in obenem izjavlja, da se bo vsakršno nadaljnje izvajanje obveznosti, ki jih je ta pogodba vsilila Italiji do ZSSR, nujno prilagodilo položaju, ki je nastal zaradi stališča sovjetske vlade».

V nekaterih krogih razlagajo zadnji stavek italijanske note tako, da je italijanska vlada pripravljena spremeniti svoje stališče, če bi tudi sovjetska vlada spremenila svoje stališče glede sprejema Italije v OZN, zelo pa dvomijo v uspeh takega «moralnega pritiska». Poudarjajo tu, da glavna obveznost, ki jo mirovna pogodba nalaga Italiji do ZSSR, izvira iz člena 74 in se tiče dolžnosti plačevanja reparacij v vrednosti 100 milijonov dolarjev v sedmih letih od dneva, ko je mirovna pogodba začela veljati (1947). Del te vsote je krit z italijanskim premoženjem v Romuniji, Bolgariji in Madžarski. Na drugi strani je znano, da je Italija s plačevanjem reparacij nekaterim deželam, katerim jih je dolžna, zelo zavlačevala in da na primer Jugoslaviji ni še plačala niti prvega obroka. Sovjetski zvezi je Italija tudi že izročila vojne ladje, ki jih določa mirovna pogodba.

V rimskih političnih in diplomatskih krogih, je italijanski korak povzročil precej ne presenečenje, posebno še glede na previdnost, s katero so tri zahodne velesile svojčas obravnavale vprašanje revizije mirovne pogodbe. Kot znano, italijanska diplomacija takrat ni dosegla cilja, ki si ga je zastavila s svojo akcijo za revizijo: ni se je posrečilo izsiliti priznanja, da je mirovna pogodba prenehala veljati, niti da so z absolutno veljavo prenehali veljati vsaj tisti členi, ki jih je večina podpisnikov italijanske mirovne pogodbe proglasila za neveljavne v svojih bilateralnih odnosih z Italijo. ZSSR je takrat postavila svojo znano zahtevo, da pristane na revizijo mirovne pogodbe samo za ceno italijanskega izstopa iz atlantskega pakta.

Tudi vprašanje reparacij, ki jih Italija dolguje ZSSR, je zahodni tisk takrat obravnaval z rokavicami. Ameriški tisk, ki je v splošnem kazal največ simpatij za Italijo, je sicer pisal, da je neke vrste absurd, da gre del ameriške pomoči Italiji za proizvodnjo blaga, ki služi za kritje italijanskih reparacijskih obveznosti do ZSSR, da pa je vprašanje [illegible] kaže dotikati.

Vzporedno z italijansko odpovedjo mirovne pogodbe z ZSSR vznemirja rimske kroge tudi vprašanje ameriške pomoči. Kot znano, Italije ni med deželami, katerim je predsednik Truman te dni nakazal gospodarsko pomoč s prenosom fondov iz programa vojaške pomoči, čeprav nekateri v Rimu zahtevajo za Italijo prvenstvo v teoriji, da bi morala biti vojaška pomoč, vsaj za Italijo, v prvi vrsti gospodarska pomoč.

Italija je v tem finančnem letu doslej dobila 122 milijonov dolarjev. Zaskrbljenost povzroča predvsem dejstvo, da so krediti za pomoč tujini strogo omejeni in da je za nadaljnje delitve preostalo le še malo denarja. Tako je zelo težko verjetno, da bi skupna vsota, ki jo bo Italija dobila v tem finančnem letu, presegla 150 milijonov dolarjev, medtem ko jih je lani dobila 237 (upala pa je na 360).

Izključitev Italije iz zadnje delitve, ki je bilo deležnih samo pet držav (Anglija, Francija, Jugoslavija, Grčija, Turčija) je precej zmanjšala upanje na veliko ameriško pomoč in v mnogočem povzročila slabo voljo v odgovornih krogih.

A. P.

Volilna kampanja v ZDA

WASHINGTON, 9. — Republikanski senator Robert Taft je sinoči po radiu izjavil, da bo predsednik Truman znova kandidiral, in je dodal: «Za nasprotnika imam rajši njega kakor kogar koli». Tudi Truman je večkrat izjavil, da ima rajši Tafta za nasprotnika.

Predsednik je že izjavil, da izid pripravljalnih volitev, ki bodo v New Hampshire, kjer je bilo njegovo ime postavljeno na kandidatno listo skupno s senatorjem Kafauerjem, ne bo na noben način vplival na njegovo odločitev glede njegove kandidature.

Republikanski kandidat Stassen pa je izjavil, da se misli predstaviti na pripravljalnih volitvah v New Jersey in v West Virginiji. Tudi Taft je izjavil, da bo verjetno kandidiral West Virginiji.

V New Yorku pa so zagovorniki Eisenhowerjeve kandidature znova na bučen način organizirali manifestacijo v Square Garden, zato da zberejo sredstva za volilno kampanjo. Za posamezne sedeže so razni politiki, filmski in gledališki igralci ter športniki plačali tudi po tisoč dolarjev.

Glede Taftove kandidature so ameriški politični komentatorji mnenja, da bo na njegove možnosti dokaj vplival njegov poraz v senatu, ko so glasovali o sprejemu Grčije in Turčije v atlantski pakt. Senator Taft se je namreč temu upiral, kakor se je leta 1949 upiral potrditvi atlantskega pakta.

Priprave za pogreb kralja Jurija

LONDON, 9. — V Londonu so v teku še zadnje priprave za prevoz kraljevega trupla v westminstrsko palačo. Medtem že prihajajo v London tuje delegacije. Francijo bo predstavljal predsednik republike Auriol, ZDA bo predstavljal Dean Acheson, Sovjetsko zvezo pa verjetno sovjetski poslanik v Londonu Zarubin (pri pogrebu kralja Jurija V. leta 1935 je Sovjetsko zvezo zastopal Litvinov). General Eisenhower bo zastopal glavni stan atlantske zveze. Za Italijo pa se bo pogreba udeležil predsednik poslanske zbornice Gronchi v spremstvu drugih članov delegacije.

Nocoj so javili, da je kraljica Elizabeta odredila žalovanje do 31. maja t. l.

Pred obnovitvijo pogajanj med Egiptom in Veliko Britanijo?

Egiptovski poslanik, ki se bo udeležil pogreba kralja Jurija, bo verjetno pripravil tla za pogajanja - Sovjetska vlada izkorišča težnje afriških narodov po neodvisnosti za svojo ekspanzionistično politiko, kar izrabljajo zahodne države, s tem da strašijo s tako imenovano komunistično nevarnostjo

KAIRO, 9. — V dobro poučenih ameriških krogih so mnenja, da bi moralo čimprej priti do angleško-egiptovskih pogajanj in da bi morala Anglija napraviti prvi korak. Vprašanja, ki bi pri teh razgovorih prvenstveno prišla v poštev, so naslednja: 1. pristanek Anglije na Egiptovske predloge, po katerih bi morale angleške čete zapustiti področje Sueškega prekopa, in vprašanje bodočnost Sudana. Ti dve vprašanji bi morali obravnavati istočasno. 2. Takojšnje priznanje suverenosti kralja Faruka nad Sudanom. 3. Načelni pristanek na izpraznitev Sueškega področja bi moral biti spopolnjen z vzdrževanjem strateških položajev, katerih važnost in zasedba bi morala biti določena med pogajanji.

V teh krogih ne prikrivajo mnenja, da bodo razgovori naleteli na številne težave. Egipčani bodo morali pristati na koncesije zlasti glede Sudana. Toda po mnenju Američanov je nujno, da pride s primernimi pogodbami čimprej do pomirjenja v teh krajih, ker se bojijo, da bi podaljšanje sporov med evropskimi in arabskimi državami vsak dan bolj zbliževalo poslednje s sovjetskim blokom.

Sovjetska vlada namreč s svojo propagando spretno izkorišča sedanji položaj v Egiptu in sploh borbo arabskih narodov za neodvisnost v svoje ekspanzionistične namene in skuša z demagoškimi frazami o zahodnem imperializmu in kominformističnih prizadevanjih za mir in neodvisnost narodov pridobiti nepoučene množice za svojo hegemonistično politiko.

Z druge strani pa zahodne države strašijo s tako imenovano komunistično nevarnostjo, pri čemer istovetijo sovjetski ekspanzionizem in sovjetsko zatiralno politiko s komunizmom, zato da bi zadušile borbo teh narodov za resnično neodvisnost ter jih laže še dalje izkoriščale.

Prav v ta okvir spadajo današnje izjave egiptovskega notranjega ministra, ki je izjavil, da se egiptovska vlada bori «proti komunistom» in da je mnenja, da so zadnje nerede «uprizorili komunisti». Dejansko pa so kominformistični elementi, ki nimajo nič skupnega s komunizmom, izkoristili težnje egiptovskega ljudstva, da se otrese tujega gospodstva, ter širijo propagando, da jih sovjetska vlada podpira v njihovih težnjah.

Medtem se vedno bolj širijo govorice, da bo egiptovski poslanik, ki bo odšel v London na pogreb kralja Jurija, pripravil tla za obnovitev pogajanj, kajti tako Egipt kakor Velika Britanija izjavljata, da sta pripravljeni nadaljevati pogajanja.

V Kairo sta se vrnila poveljnik nadomestnih policijskih sil general Ahmed Raif bei in poveljnik policije v Ismailiji major Bajouni, ki sta bila 14 dni zaprta pri Angležih. Poveljnik britanskih sil general Erskine se je osebno poslovil od obeh egiptovskih častnikov in «izrazil obžalovanje nad junaštvom egiptovske policije med zadnjimi dogodki v Ismailiji». General Ahmed Rajf bei je bil sprejet pri egiptovskem notranjem ministru, kateremu je izročil pisano poročilo o dogodkih v Ismailiji in o zajetju članov egiptovske policije na Sueškem področju.

Maršal zračnih sil Sir John Baker, poveljnik angleških letalskih sil na Srednjem vzhodu, je danes prispel v London.

Egiptovski finančni minister je danes najavil nove davke, ki bodo naloženi zlasti na luksuzne predmete, ker so državni dohodki za 20 milijonov funtov nižji, kakor je bilo predvideno po državnem proračunu. Minister je nadalje najavil, da je odprt kredit 5 milijonov funtov, iz katerega bo poravnana škoda vsem onim, ki so bili gmotno oškodovani pri zadnjih neredih.

Namen londonske konference ugladiti nasprotja glede Nemčije

Ni še gotovo, ali bo kancler Konrad Adenauer povabljen - Novo ameriško opozorilo državam atlantske zveze - Francoski načrt za zgraditev evropske letalske industrije v Severni Afriki

LONDON, 9. — Zunanje ministrstvo je davi prvikrat uradno sporočilo, da se bodo angleški, francoski in ameriški zunanji minister sestali v Londonu 16., 17., 18. in 19. t. m. na pripravljalnih razgovorih za konferenco atlantskega sveta, ki bo v Lizboni 20. t. m. Razgovori se bodo sukali predvsem okoli vprašanj, ki se tičejo Nemčije. Do sedaj niso še nič sklenili glede morebitne udeležbe kanclerja Adenauerja na londonskem sestanku.

V zunanjem ministrstvu javljajo, da je zunanji minister Eden sinoči sprejel belgijskega zunanjega ministra Van Zeelanda, s katerim se je razgovarjal o nekaterih vojaških vprašanjih atlantske zveze.

V londonskih odgovornih krogih poudarjajo, da načelno Adenauer ni povabljen na londonsko konferenco treh zunanjih ministrov. Mogoče da ga bodo povabili, samo če bodo prej rešena še odprta vprašanja, ki se tičejo evropske vojske in pogodbenih dogovorov, ki naj nadomestijo v Nemčiji okupacijski statut.

Ameriški državni tajnik Acheson je včeraj pričal pred zunanjepolitično komisijo predstavniške zbornice in senata v zvezi s svojim potovanjem v Evropo. Predsednik senatne komisije senator Connally je s tem v zvezi povedal, da je Acheson izrazil upanje, da se bosta Grčija in Turčija «mogli pridružiti atlantski zvezi med konferenco v Lizboni kot polnopravni članici». Connally je pripomnil, da bo namen londonskega sestanka med Achesonom, Edenom in Schumanom «navezanje pogodbenih odnosov med nemško zvezno republiko in tremi okupacijskimi silami, h čemer spada med drugim položaj Posarja ter oblika, pomembnost in organizacija nemškega prispevka k skupni obrambi Zahodne Evrope». Dalje je Connally dejal, da je Acheson skupno s senatno komisijo razpravljal o ukrepih v zvezi s poročilom začasnega sveta atlantske zveze, ki mu predseduje Harriman, in ki skuša spraviti v sklad obrambne potrebe držav podpisnic z razpoložljivimi viri.

Predsednik zunanjepolitične komisije v predstavniškem domu James Richards pa je povedal, da je Acheson podal optimistično poročilo glede položaja več držav, ki so in bodo deležne ameriške pomoči.

Tudi pred to komisijo je Acheson glede Nemčije izjavil, da je glavni namen londonske konference «proučiti dogovore, na podlagi katerih bo Nemčija v kolikor mogoče veliki meri znova prevzela nadzorstvo nad notranjimi in zunanjimi zadevami, tako da bo lahko vstopila v zahodni obrambni sistem kolikor mogoče na podlagi enakopravnosti». V Lizboni pa bo Acheson skušal doseči jasne obveznosti glede tega, kaj bodo posamezne vlade lahko napravile pri prizadevanjih za skupno obrambo. Richards je nato dal razumeti, da bi kongres lahko drakonsko znižal program za pomoč tujini, če ne bi bilo enotnosti med državami članicami atlantske zveze.

Francoski državni podtajnik za letalstvo Pierre Montel je danes prikazal ameriškemu ministru za letalstvo Thomasu Finletterju francoski načrt, da bi se v francoski Severni Afriki zgradila evropska letalska industrija. Dejal je, da je «Severna Afrika iz varnostnih razlogov najprimernejše ozemlje», in pojasnil, da bi to industrijo zgradile zahodnoevropske dežele skupno, podobno kot nameravajo združiti svoje vojske v evropski obrambni skupnosti in svojo težko industrijo v Schumanovem «poolu». Dejal je tudi, da bi «Nemčija bila dobrodošla» pri izgradnji te industrije. Mnogi opazovalci vidijo v tem predlogu francoski strah pred ponovno pojavitvijo nemške letalske industrije v zvezi z oboroževanjem Zahodne Nemčije.

Naš tedenski pregled

V začetku preteklega tedna se je končalo šesto zasedanje glavne skupščine OZN v Parizu. Palača Chaillot se bo spet vrnila svojemu namenu — galerijam in umetnostnim razstavam; začasne paviljone, s katerimi so razširili prostore za zasedanje svetovnega parlamenta, bodo spet podrli. Delegati so se že razšli; obilni štab tajništva OZN pa je odpotoval v New York, kjer se bo vselil v novi nebotičnik, ki so ga zgradili za Združene narode.

Podroben pregled dela šestega zasedanja bi zavzel preveč prostora. Omejiti se moramo na nekaj najvažnejših ugotovitev, ki naj označijo pravkar zaključeno delo.

Glavna naloga OZN je brez dvoma ohranitev miru. Na tem polju lahko ugotovimo nekaj pomembnih rezultatov, plod večmesečnih diskusij v francoski prestolnici. Predvsem so Združeni narodi v veliki večini dokazali svojo pripravljenost, da se uprejo napadu in zaščitijo njegove žrtve; dokazali so, da se zavedajo, kako nevarno je popuščanje napadalcu tudi v najmanjših in na videz najbolj neznatnih zadevah.

Izgradnja sistema kolektivne varnosti v orodje, ki lahko tudi praktično zagotovi takojšen nastop proti morebitnemu napadalcu in zato že s samim svojim obstojem odsvetuje vsakršno napadalno pustolovščino, se je na pariškem zasedanju spet pomaknilo za dobršen korak naprej. Resolucija o ustanovitvi komisije, ki naj ta sistem do podrobnosti izdela, je bila sprejeta z veliko večino. Proti je glasovala samo večna sovjetska peterica. Pravzaprav je to dokaz, komu resnično učinkovit sistem kolektivne varnosti ni po volji!

Istih pet vitezov žalostne postave je glasovalo tudi proti resoluciji, ki nalaga — na jugoslovansko pobudo — vladam ZSSR in njej podrejenih dežel, naj se v svojih odnosih z Jugoslavijo ravnajo po načelih Listine OZN. Za resolucijo so glasovale vse ostale delegacije razen iranske in afganistanske, ki sta s tem dokazali — kot je poudaril dr. Bebler — kako neprijetno je živeti v neposrednem sosedstvu ZSSR. Sploh so glasovanja o najvažnejših vprašanjih pokazala vedno isto obupno osamljenost sovjetskega bloka, pokazala so torej, da se narodi in države zavedajo od kod grozi največja nevarnost za svetovni mir in da se upirajo sovjetskim ekspanzionističnim tendencam. Edina izjema je sovjetski predlog o «mirovnem paktu petih», ki je bil sicer tudi odklonjen, vendar z manjšo večino. Tu se je pokazalo, da sovjetsko zlorabljanje [illegible] vanju še vedno lovi na limanice nekaj glasov, da svet še ni dovolj jasno spoznal vseh nevarnosti ki se skrivajo za paktom velesil na račun malih in srednjih držav, ki ne vodi v mir, temveč naravnost v vojno. Strašilni zgled zadnjih let pred drugo svetovno vojno bi moral govoriti dovolj jasno.

Toda sistem kolektivne varnosti ni edino čudodelno orožje proti napadu in vojni. Na črti, ki gre od Indokine in Malajskega polotoka preko Indije, Irana in Egipta do Maroka — to črto je nekdo posrečeno imenoval «potresno prelomnico» — stalno vre. To vrenje opozarja ves svet, da sta tudi zaostalost in beda dva izmed vzrokov, ki ogrožata svetovni mir. Hitra in učinkovita gospodarska pomoč zaostalim deželam bo odstranila najnevarnejša vojna žarišča; to pomoč lahko najprimerneje in najbolje, brez nevarnosti postranskih ciljev, izvajajo prav Združeni narodi. Po našem je to ena izmed glavnih če že ne najpoglavitnejša naloga OZN v borbi proti vojni in za miren napredek človeštva. Prvi koraki v tej smeri so bili v Parizu že nakazani.

***

V Evropi se je medtem zaostrilo vprašanje Nemčije, pravzaprav vprašanje nemško-francoskih odnosov. Prvi povod je dala zadnja konferenca za ustanovitev evropske vojske, torej tistega organizma, ki naj bi v izgradnji zahodnoevropske obrambne skupnosti premostil stara nemško-francoska nasprotja in spravil v sklad francosko bojazen pred ponovnim preporodom nemškega militarizma in željo, da tudi Nemčija (danes je seveda mogoče govoriti samo o Zahodni Nemčiji) prispeva k skupni obrambi.

Načrt evropske vojske (ki je znan pod imenom «Plévenov načrt») naj bi omogočil sodelovanje nemških enot v evropski obrambni skupnosti in torej ponovno oborožitev Nemčije, ne da bi vojaška sila služila bodoči nemški politiki za sredstvo in ne da bi prišlo do ustanovitve prave nemške vojske. Pogajanja o evropski vojski se vlečejo že zelo dolgo; največje težave so povzročale doslej države Beneluxa, ki se upirajo žrtvovati del svoje suverenosti na oltar nemško-francoskega zbližanja.

Na drugi strani se je na pogajanjih prvotni Plévenov načrt že precej spremenil in enote, ki naj bi imele docela nacionalen značaj — Francozi so hoteli, da bi bile čim manjše — so se znatno povečale, tako da že zadnji francoski načrt govori o «skupinah», ki bi štele približno 13.000 mož (v vojnem stanju 15.000) in nekako odgovarjale divizijam. Združevanje bi se začelo šele na stopnji armadnih zborov.

Do dejanske zaostritve pa je prišlo zaradi dveh dogodkov: zahodnonemški državni podtajnik za zunanje zadeve, prof. Hallstein, je zadnji dan pariške konference o evropski vojski postavil zahtevo, da se Zahodna Nemčija sprejme kot enakopraven član v atlantski pakt, francoska vlada pa je imenovala svojega dosedanjega visokega komisarja v Posarju Grandvala za veleposlanika pri posarski vladi. Eno je razburilo Francoze, drugo Nemce.

Francozi nikakor nočejo dovoliti, da bi bila Nemčija sprejeta v atlantski pakt in obljubljajo, da se bodo z vso energijo uprli vsakemu takemu poskusu.

Nemci so razumeli francoski korak v Posarju kot prejudiciranje bodoče usode tega ozemlja. Francoske aspiracije na Posarje so že stare in so se pojavile že po prvi svetovni vojni. Takrat je bilo ozemlje sedemnajst let pod upravo Društva narodov, nato pa se je prebivalstvo leta 1935 s plebiscitom odločilo za priključitev Nemčiji. Francoske težnje po Posarju so gospodarskega značaja: dežela je izredno bogata z dobrim premogom, ki bi ga Francozi hoteli imeti kot dopolnilo svoji železarski industriji.

Nekaj dni je bil Bonn zelo odločen. Zdi se, da se je Adenauer zanašal na podporo Washingtona, kjer imajo zlasti generali Nemčijo za glavno oporo vseh vojaških načrtov v Evropi; brez Nemčije, pravijo, sploh ni učinkovita obramba zahodne Evrope.

Najdlje je šel Adenauer 4. februarja na seji poslanske skupine svoje demokrščanske stranke. Seja sicer ni bila javna, vendar je poročilo o Adenauerjevih izjavah razširila zahodnonemška poluradna agencija DPA in mu smemo torej precej verjeti. Vendar je bonnska vlada naslednjega dne zanikala prav tisto, kar je bilo v Adenauerjevih izvajah glavno: Bonn ne bo podpisal niti sporazuma o evropski vojski niti splošne konvencije z zahodnimi zavezniki (ki naj nadomesti sedanji okupacijski statut), če ne bo ugodno rešeno vprašanje Posarja in če Nemčija ne bo sprejeta v NATO.

Bonn je zanikal, da bi Adenauer kaj podobnega izjavil in da bi sploh hotel postaviti zaveznikom ultimat. Medtem ko je Adenauer govoril svojim poslancem, je tisk na zahodu že precej ostro nastopil proti njegovim zahtevam. Ne le v Franciji, temveč tudi v Angliji in celo v ZDA so najvplivnejši listi svarili Adenauerjevo vlado, naj ne hodi po stopinjah «prejšnjih nemških vlad». Aluzija je bila dovolj jasna. «New York Times» je porabil za naslov svojega članka celo znano francosko geslo «France d'abbord!» («Naprej Francija!»).

Zahodnonemške vladne kroge je vznemirilo še nekaj: londonska konferenca zunanjih ministrov treh zahodnih velesil, na katero bi moral biti povabljen tudi Adenauer. Dnevi so tekli, povabila pa ni bilo. Celo Acheson [illegible] elegantno izognil odgovoru na vprašanje, ali bo Adenauer povabljen, češ da bo konferenca v Londonu in da torej pripada angleški vladi izbira, koga hoče povabiti.

Tako se je zgodilo, da je Adenauer na debati o oborožitvi v zahodnonemškem parlamentu, od katere so nekateri pričakovali senzacij, nastopil precej krotko. Dobil je sicer večino, vendar razmerje glasov ni zelo prepričevalno, posebno če pomislimo, da je bil parlament izvoljen leta 1949 in da so lani volitve v deželne zbore pokazale precej drugačno sliko politične orientacije prebivalstva. Zaradi tega daje socialdemokratska opozicija glavno težo na zahtevo, naj se razpišejo nove volitve.

Zaenkrat se zdi, da je nemško vprašanje prišlo približno spet v staro strugo. Morda bo prinesel kaj novega Adenauerjev obisk v Londonu, ki velja uradno pogrebu angleškega kralja, mnogo bolj pa po vsej priliki konferenci zunanjih ministrov ki se bo začela dan po pogrebu. Zahodnonemški kancler verjetno računa, da se mu ministri ne bodo mogli umakniti, če bo že v Londonu, in da bo lahko govoril z njimi vsaj posamezno, če že ne na skupni seji.

***

Stari Rimljani so poznali izrek «mens sana in corpore sano» ali zdrav duh v zdravem telesu. Vse kaže, da se izreka spominjajo tudi njihovi daljni potomci (vsaj pravijo, da so), tudi tisti, ki jih je ljudski glas določil na parlamentarne klopi, in da hočejo z dokazom, da so zdravega telesa, pokazati svojim volivcem, da je v tem zdravem (in boja željnem) telesu tudi zdrav duh.

Tako prirejajo v poslanski zbornici (v senatu se kaj takega ne spodobi, zakaj tam sedijo «očetje republike») od časa do časa individualne ali množične boksarske spopade in kažejo malemu narodu, da so vsak čas pripravljeni za borbo (in kakšno borbo!) za njihove interese. Če se ti «ljudski interesi» imenujejo zakrivanje fašistične preteklosti kominformovskega poslanca in obenem glavnega urednika rimske «Unità», je to stvar, ki se v prvi vrsti tiče njegovih volivcev.

Sicer pa tudi pri drugih strankah ni mnogo bolje in Ingrao je tako vneto branil svojo čast verjetno samo zato, ker spada z njim v sindikat nekdanjih fašističnih piscev še marsikdo iz častivrednega italijanskega parlamenta, recimo Paolo Emilio Taviani, demokristjanski podtajnik zunanjega ministra. Minister Amintore Fanfani spada že v višjo vrsto — bil je predsednik razsodišča in sedanji liberalni poslanec Zincone mu je menda še danes hvaležen za prvo mesto, ki mu ga je prisodil Fanfani za spis o mezdi v korporativnem sistemu. Taviani je bil takrat komaj trinajsti...

Če tej spodbudni sliki iz rimskega parlamenta dodamo še pogoste odstope in preklice odstopov predsednikov senata in zbornice, pa dejstvo, da je vlada doslej še vedno znala vsiliti svojo voljo parlamentu se marsičemu v Italiji ne smemo več čuditi.

DNEVNIK SLOVENCEV V ITALIJI

Danes, nedelja 10. februarja
Viljem, Zvonimir
Sonce vzide ob 7.17, zatone ob 17.23. Dolžina dneva 10.06. Luna vzide ob 16.53, zatone ob 7.09.
Jutri, ponedeljek 11. februarja
Lurška M. B., Vratigoj

7 dni

Prosvetno delovanje

GORICA, 9. — *V prosvetno - kulturno delovanje na Goriškem je v zadnjem času zapihal osvežujoč veter, ki je marsikje zdramil prosvetarje in jih napotil k stvarnejšemu delu. Pričeli so z občnimi zbori prosvetnih društev in s poživitvijo pevskih zborov. Nedvomno je k vsemu prispeval svoj delež tudi nadvse potrebna zamisel o organizaciji predavanj v mestu in na podeželju. V tem tednu sta bili prosvetni predavanji o narodnih običajih na Primorskem v Doberdobu in v Podgori. Predavanji sta bili dobro obiskani. Novost v prosvetnem delovanju pa nedvomno predstavlja razstava umetnika dleta Karla Putriha in Rika Debenjaka v Ljudski knjižnici in čitalnici, katero si je že ob samem začetku ogledalo lepo število ljudi.*

Slovenska šola

Pravda za slovensko krminsko šolo še ni končana. Na odgovor krminskega občinskega odbora, o njegovi nepristojnosti pri razsojanju tega vprašanja, so krminski Slovenci izbrali delegacijo, ki je odšla na šolsko skrbništvo v Gorico, ki je izjavilo, da spada ustanovitev šole v Krminu pod njegovo oblast, in od njega zahtevala, naj uskladi svoje ravnanje z ravnanjem krminskih občanov slovenske narodnosti, ki redno plačujejo svoje davke. Poleg tega zahtevajo, naj jim dajo pismen odgovor, da bodo starši vedeli, pri čem so in da ne bodo brez potrebe izgubljali dragocenega časa in puščali svoje otroke še en mesec brez pouka.

Prispevajte za KULTURNI DOM

Razmejitvena komisija

V krajevnih časopisih so se pojavila raznovrstna ugibanja o morebitnih spremembah jugoslovansko - italijanske meje. Tako pisanje pa izvira samo ... zlonamerne propagande. Mešana diplomatska komisija s sedežem v Ljubljani ima samo to nalogo, da na podlagi člena pet točke pet prvega dela o določitvi meje dokončno določi mejo v Gorici, na Sabotinu, v Brdih in na Kolovratu, kjer leta 1947 zaradi takratnih nesoglasij tega ni bilo mogoče napraviti. Možni so desetmetrski popravki sedanje meje, ki ne bodo prinesli nobene pomembne spremembe.

Brezposelni

Na podlagi ministrskega dekreta bodo dodelili za dobo 90 dni izredno doklado brezposelnim trgovskim in industrijskim delavcem ter težakom v goriški tržiški in gradeški občini ter samo brezposelnim industrijskim delavcem in težakom v ostalih 17 občinah goriške pokrajine. Za prejem te brezposelne podpore morajo interesenti napraviti prošnjo na namestitveni urad.

Gradnje

Po dolgem čakanju smo vendarle dočakali, da so po odobritvi pričeli s prvimi gradbenimi deli pri tovarni državnega monopola. Tovarna bo izdelovala delovne obleke in zavoje. Zgrajena bo po najnovejših higienskih predpisih. V njej bodo zaposlene predvsem ženske.

Jeza poraženih

«... jugoslovanske čete (ki naj bi ble «zavezniške»)...» — («Giornale di Trieste»).

* * *

Pisci «Giornale di Trieste» so res pogumni ljudje. Upajo si ironizirati priznano dejstvo, da so se jugoslovanske čete borile na strani zaveznikov in da spadajo torej v vrste zmagovalcev, medtem ko so italijanske vojaške sile premagane.

Imamo za potrebno da jim nekoliko osvežimo spomin in jim izbijemo iz glave nedutost, ki se jih očitno loteva ob misli, da bi utegnili potegniti Italijo skozi zadnja vrata v OZN.

Jugoslovanske sile so bile kot angloameriške določene za okupacijske čete na ozemlju, ki je bilo odtegnjeno po maju 1945 Italiji in bilo proglašeno za pas A in B. Medtem ko so imele jugoslovanske čete v pasu B popolno oblast in bile tamkaj edina okupacijska sila, so imele v pasu A samo delno oblast. Imele so svoj odred v Opatjem selu na Krasu, torej v pasu A. Vod ževal. so ga zavezniki. V Gorici pa so imeli celo svojo bolnišnico.

Če bi se jugoslovanske sile ne priključile zaveznikom, tedaj bi se jim drugače godilo: približno tako kot Italiji.

Ker pa to ne drži zato ne gre mešati zavezniških sil: kdor pa to dela, dokazuje, da ima v glavi še vedno fašistične misli.

OB PREVZEMU CESTE TARČENT-ČEDAD POD POKRAJINSKO UPRAVO

Popravilo te prometne žile

velikega pomena za okrepitev gospodarstva zapadne Benečije - Izboljšana cesta bi razbremenila preobremenjeno cesto Humin-Videm

Izvedeli smo, da bo za cesto, ki vodi od Tarčenta do Čedada, skrbela od lej naprej pokrajinska uprava. Ker je omenjena cesta že v zelo slabem stanju ter so se zaradi tega prebivalci naših občin upravičeno razburjali, je vest, da bo za njo skrbela pokrajinska uprava, zelo važna. Tako bo omenjena cesta tudi bolj važna, saj bo s tem postala ne samo občinska temveč pokrajinska cesta. Če bi pokrajinska uprava ne skrbela, da bi cesto tudi primerno popravila in uredila, bi njena važnost prav gotovo še narastla; tako bi se lahko po njen razvijal promet, ki je usmerjen sedaj samo po cesti od Humina do Vidma, ki je zaradi tega tudi preveč obremenjena. S tem pa bi tudi naša pokrajina dobila cesto, ki bi bila za vse naše občine izredne važnosti saj bi vezala po najkrajši črti Trst, Gorico, Benečijo in končno še Karnijo; vodila bi po sledečih krajih: Krmin, Čedad, Ahtem Fajdo, Neme, Tarčent, Artin in Humin.

Z ureditvijo ceste ki vodi od Tarčenta do Čedada bi bilo v precejšnji meri rešeno tudi vprašanje razvoja tu izma v naših vaseh ter v ... šanja gospodarskega položaja. Znano je namreč, da ... ceste pospešujejo trgovino in s tem razvoj celotnega gospodarstva.

Če bi pokrajinska uprava res poskrbela za dokončno ureditev omenjene ceste, bi bilo obenem rešeno še drugo važno vprašanje, in sicer vprašanje dovoljne medsebojne povezave posameznih občin naše pokrajine. Do sedaj smo imeli le eno cesto, ki je v paralelni smeri vezala posamezne kraje z Vidmom. Primanjkovale so tako ceste, ki bi vezale tudi druge kraje ter s tem tudi njih prebivalce, ki se, kljub bližini med seboj, le bolj malo poznajo in družijo. Ni čuda, če torej prebivalci ene doline ne poznajo problemov druge doline in obratno. Prav zaradi tega pomanjkljivega poznavanja problemov posameznih občin, ni prišlo med temi še do potrebne povezave, ki bi bila podlaga za poživitev delovanja na kulturnem in socialnem področju.

V nekoliko boljšem položaju so le prebivalci Nadiške doline, ki so se zaradi nepolne oddaljenosti posameznih vasi med seboj lahko tesneje povezali ter spoznali tudi s svojimi problemi. Zaradi te tesne še povezave je bil tudi položaj prebivalcev te doline v vseh pogledih mnogo boljši od položaja prebivalcev drugih občin. Še Beneška republika je na primer Nadiški dolini dala popolno avtonomijo, ki jo ostale pokrajine niso imele. Seveda se je pa ta avtonomija nanašala le na Nadiško dolino in ne na ostale in to zato, ker je bilo težko določiti kraj, ki bi bil nekak center kulturnega, političnega in gospodarskega delovanja. Tako je bil problem razširitve cestnega omrežja pereč že pred dobrimi štirimi ali petimi stoletji.

Dobra ureditev ceste od Tarčenta do Čedada bi tako pripomogla tudi k razvoju Čedada, ki zaradi pomanjkanja dovoljnih trgovskih zvez s ostalimi kraji samo životari. Upamo in želimo, da bi se pokrajinska uprava za ureditev tega vprašanja res potrudila ter poskrbela, da bi bila cesta Tarčent - Čedad v čim krajšem času urejena.

Motiv iz Beneške Slovenije z Matajurjem v ozadju.

Seja občinskega upravnega odbora

Proučitev načrta tovorne državnega monopola. Zadnjo besedo o sanaciji Ul. Ascoli bo izrekla komisija občinskega sveta

GORICA, 9. — Občinski upravni odbor je pod predsedstvom župana nadaljeval s sejo v četrtek zvečer. Odborniki so se na tej seji posvetili razpravljanju samo dveh vprašanj. Najprej so proučili dokončni načrt, ki ga je predložila uprava državnega monopola o tovarniškem kompleksu, ki so ga pred dnevi pričeli graditi v Ul. Brigata Pavia. V tej tovarni, kot že znano, bo poleg krojačnice za izdelovanje delavskih oblek za nameščence državnega monopola, obsežno skladišče za zavoje. Pričakujejo, da bodo tovarno zgradili v 400 delovnih dneh. O gradnji tovarne in o njenem bodočem deležu k izboljšanju mestnega gospodarskega stanja je poročal župan, ki je odbornike seznanil tudi z nekaterimi podrobnostmi, na katere se bo še povrnil, ko bo prejel od pristojnega ministrstva tehnično poročilo, ki ga je občina že svojčas zahtevala.

Nato so se odborniki povrnili k razpravi o asanaciji Ul. Ascoli. K proučevanju tega perečega vprašanja so se povrnili na podlagi dela, ki ga je opravila ožja komisija odbornikov, kat... natančno proučitev dejanskega stanja in možnosti za praktično rešitev tega vprašanja. Pri razpravi so odborniki podrobno proučili ta obširni načrt z njegove socialne, higienske in gospodarske plati.

Razpravo o asanaciji Ul. Ascoli je zaključil župan, ki je prosil odbornike, naj stavijo predloge. Odbor se je soglasno ... izrazil o potrebi, da občina premosti vse zapreke in prične z asanacijo Ul. Ascoli. Po tem sklepu se je razvila diskusija o pogojih, po katerih bi lahko prišli do izvedbe tega načrta, bodisi v zvezi s ponudbami, ki so jih dali lastniki stavb, ki jih bo treba porušiti, bodisi v zvezi z izselitvijo sedemdesetih družin. Ker je odbor tudi za ta slednja vprašanja našel ugodno rešitev, je sklenil, da bo vse svoje sklepe predložil v proučitev komisiji občinskega sveta, ki se bo v ta namen sestala nocoj ob 18 na županstvu. Nato bodo načrt o asanaciji ki je zahteval toliko truda in požrtvovalnosti, predložili še v odobritev občinsskemu svetu.

Na vojsko gredo...

DOBERDOB, 9. — Včeraj je imel mlajši kraševski rod praznik, kakršnega dočaka v življenju lahko samo moški in tudi ta samo enkrat. Stopili so na prag zrelosti in zato so jih poklicali k vojakom, da se bodo oddolžili za svojo mladeniško lahkomišljenost. Ko se bodo vrnili bodo že možje, godni tudi za možitev.

V Doberdobu sta odšla k vojakom dva mladeniča, ki sta rojena leta 1930. Prav tako pa so pobrali pod orožje tudi nekaj fantov iz ostalih vasi, ker so njihovi tovariši odpovedali celo pevske vaje, da jih bodo spremljali na tej poti in jih tolažili pred domotožjem, ki se bo po sicer grenki, vendar pa ljubljeni kraški zemlji pojavilo v trenutku, ko jim bodo izpred oči izginile sive kraške skale.

Širite in čitajte Primorski dnevnik!

Prispevki trgovcev za zimsko pomoč brezposelnim

GORICA, 9. - V sklad za zimsko pomoč brezposelnim so v zadnjem tednu prispevali sledeči trgovci: Andrej Sansa 1000 lir, tvrdka Ivan Culot in uslužbenci 7.500; Emil Bregant 800; tvrdka Hausbrandt 1500; uslužbenci tvrdke Hausbrandt: Alojz Feresin 1000, Sergij Visintin 500; tvrdka Donato Depicolzuan ... tvrdka Autocommerciale in uslužbenci 13.400; Viljem Paoletti 1000; Jožef Zotti 500; Karel Agostini 500; Anton Nanut 500; Martellani 500; Vladimir Gallas 500; Marija Fornazarič 1000; pekarna Stabile 500; Alberto Bastiani 500; čevljarna Franco 1000; Jožef Cigoj 500; steklarna Brandusco 500; Karlo Bartoli 500; Jožica Mischou 1000; Ivan Gra... 500; Rudolf Culot 500; trgovina Krasnič 500; slaščičarna Osbat 1800; Finizio 500; Del Frari 500; Alojz Tommasi 500; železniški krožek 500; Jožef de' Piero 500; gostilna Da Rosa 500; Kmečka banka 1000; restavracija «Trovatore» 980; Leghissa 500; Arrigoni 500; trgovina jestvin Orzan 500; urarna Cella 500; gostilna Devetag 1000; Braunizer & Magris 500; Jakob Fagioli 500; Radiotehnika Saccomani 500; gostilna Pavani 500; Pecile & Sonavi 1000; mesnica Barnaba 1000; mesnica Amedei 500 in Karel Novoni 500.

Karel Putrih in Riko Debenjak razstavljata v Gorici

GORICA, 9. — Po uspeli razstavi v Trstu sta kipar Putrih in grafik Debenjak obiskala tudi naše mesto.

Putrih razstavlja pri nas nekaj manjših figuric, ženskih aktov in nekaj portretov, vendar dobimo iz teh del celoten vtis njegovih zmožnosti in značaja njegove umetnosti. Že v dobi študiranja v Pragi se je začel razvijati v smeri, katere je potem dosledno sledil v vsem svojem ustvarjanju.

Putrih pripada skupno z bratoma Zdenkom in Borisom Kalinom gibanju «neodvisnih», umetnikov, ki so se borili za to, da se osamosvojijo vseh tujih vplivov. Leta 1937 se udeleži tudi njihovega prvega skupnega nastopa v javnosti. Že s prvimi deli doseže viden uspeh. Posebno dobri so že njegovi prvi portreti, kakor n. pr. «Punčin», kjer je tudi zaradi materiala posebno čuten, fin, resen in obenem nežen izraz. Tudi ostali portreti, med katerimi portret moškega in dečka, katera vidimo tudi na naši razstavi, učinkujejo po jasni modelaciji in živem izrazu.

Posebnost Putrihove umetnosti je težnja po tem, da se v svojem delu izogne vsem nepotrebnim podrobnostim, pa vendar ne zaide v kakšno pretirano poenostavljanje, ki bi škodovalo jasnosti dela. Putrih je v svojih ustvaritvah vedno realist, ki upodablja stvarni svet tako, kakršnega vidi. Seveda izraža tudi občutja, ki jih ta svet vzbuja v njem; ta občutja so skoraj povsod prevzeta z neko liričnostjo, ki učinkuje toplo in prisrčno.

Riko Debenjak se nam predstavlja z več grafikami, večinoma litografijami, radirankami in suhimi iglami.

Skladni v svoji preprostosti izraza, ki že v tem odgovarja značaju pokrajine, so motivi iz Primorske: radiranka «Nad Motovunom» z oslički, možmi in ženami, ki jezdijo, ter obrisom vasi na vrhu v ozadju; burja, ki vije vrhove močnih osamljenih dreves; čoln, ki se temno odraža od obale in ozadja. V «Briki» se opaža neka hotena primitivnost v črtah, v ostrem kontrastu brez mehkih prehodov med svetlobo in senco.

Manj posrečen je «Počitek», kjer skoraj preveč poudarjen linearni element moti sklad je z močnim osenčevanjem. Zanimive so «Panjske končnice», živ in izrazit posnetek ljudske umetnosti, poslikanih panjev ki so tako pogosti na Gorenjskem, Koroškem severozapadnem Dolenjskem in Štajerskem. Značilna za te panje je raznovrstnost upodobljenih dogodkov ki zajemajo snov iz zgodovine verstva in raznih legend, šaljivih tregovorov iz pristnega kmečkega življenja. «Panjske končnice», ki jih je ustvaril Debenjak, so veren prikaz te ljudske, večinoma anonimne umetnosti. Tu imamo čarovnice, ki jezdijo na metlah, hudiče, ki perejo in likajo žensko perilo ženske, ki se pretepajo na petelinih, lunine spremembe, moža, ki pelje ženo v vozičku. Vse to je izraženo v živih barvah ki se pa omejuje povsod na osnovne tone, rdečo, modro in rumeno: barve, ki so tudi v ljudski umetnosti najbolj priljubljene.

Oba umetnika tako Putrih kakor Debenjak, delujeta zdaj kot docenta na akademiji upodabljajočih umetnosti v Ljubljani. Upamo, da nam bo v bodočnosti mogoče slediti še bogatemu, plodnemu razvoju njihovega dela.

SONJA BUDAL

Pisma uredništvu

„Občinska avtonomija"

SOVODNJE, 9. — N... seji sovodenjskega občinskega sv... so ... skrbni sovodenjski občinski očetje razpravljali o županovi dokladi za njegovo požrtvovalno nesebično delo. S... mu pridobili desettisočlirsko mesečno doklado, ki ustreza županovemu delu v občini z 2.000 prebivalci. Predlog so poslali v odobritev prefekturi. Namesto potrdila njihovega sklepa pa so prejeli odgovor, iz katerega sklepajo, da v državno predstavništvo ni naklonjeno «tako visoki» županovi mesečni dokladi, ampak je dalo razumeti, da bi morala biti nekaj tisočakov manjša.

Naše mnenje je, da so sovodenjski občinski svetovalci presneto dobro zavedajo, v kakšnih škripcih je glede proračunskih dohodkov njihova občina in da so temu primerno odredili tudi županovo doklado. Doklada ni niti od daleč pretirana. Zato naj jo vladni organ potrdi in s tem prizna vsaj delec občinske avtonomije, da ne bomo prisiljeni takoj misliti na fašistične čase, ko so s postavitvijo od zgoraj uničili sleherno občinsko samostojnost.

Nesreča v livarni SAFOG

GORICA, 9. — Na dvorišču Livarne Safog se je danes ponesrečil 60-letni delavec Milijoj Ivan iz Ul. sv. Gabrijela 4. Milijoj, ki je pomagal pri nakladanju kamiona z železom, je po končanem delu hotel stopiti na vozilo. Oprijel se je roba, ki se je nenadoma odprl. Milijoj je zletel na tla in se ranil v glavo. Pripeljali so ga v mestno bolnico Brigata Pavia, kjer so mu rano obvezali in izjavili, da bo ozdravel v šestih dneh.

Občinski odbor v Sovodnjah

je razpravljal o podpori brezposelnim in drugih upravnih vprašanjih

SOVODNJE, 9. — Včeraj se je znova sestala občinska trgovska komisija in skupaj z županom pregledala nekatere prošnje sovodenjskih občanov. Najprej so odobrili prošnjo goriške zadruge, da bi ji dovolili prodajanje visoko alkoholnih pijač v Sovodnjah, na Vrhu in v Gabrijah.

Pač pa so zavrnili priziv goriške zadruge glede prodaje kruha. Sklenili so, da bosta še vnaprej prodajala v Sovodnjah kruh trgovca Cotič in Pelicon. Ob koncu so odobrili tudi prošnjo Danila Cotiča, naj bi mu izdali obrtnico za prodajanje usnja in čevljarskih potrebščin na debelo in na drobno. Prošnjo so odobrili, vendar bo moral prosilec prinesti še kazenski list.

Sestal se je tudi občinski upravni odbor, ki je prav tako pretresel številne točke dnevnega reda. Najprej so govorili o občinskih revežih. V lanskem seznamu jih je bilo okoli deset. V letošnji seznam občinskih revežev pa so sprejeli šest oseb.

V nadaljevanju seje so prišli na vrsto številni stroški, ki jih ima občinski odbor z vzdrževanjem pisarne in z raznimi deli občinsko upravne narave. V ... jetij.

Ker se je razgovor zavlekel precej kasno v noč so sklenili, da bodo ostale točke rešili prihodnjič. Med temi točkami, ki bodo prišle na vrsto v prvih dnevih tega tedna, bo tudi pomoč brezposelnim.

Pravilnik določa, da mora o podpori in brezposelni razpravljati dvajsetčlanska komisija, ki je sestavljena iz trgovcev, obrtnikov, predstavnikov brezposelnih in člana Urada za delo. Računajo, da bodo v najkrajšem času rešili pri tem vprašanju vse nejasnosti in da bodo že proti koncu tedna pričeli z razdeljevanjem podpor.

Občinska uprava ima za izplačevanje podpor na razpolago 240.000 lir, prijavljenih pa je 240 brezposelnih. Najlažji račun bi bil, če bi vsakemu brezposelnemu dali po en tisočak in stvar bi bila rešena. Vendar to ne gre tako lahko. Sovodenjci imajo pri tem boljši kriterij. Brezposelne delijo v tri skupine: v potrebne, manj potrebne in reveže. Najpotrebnejšim bodo dali tudi po tritisočlirsko doklado, medtem ko se bodo manj potrebni morali zadovoljiti tudi z manjšimi prejemki.

Padec s strehe

GORICA, 9. — Pri popravljanju strehe neke lope v pod... ponesrečil 28-letni Venier Alojz iz Ločnika, ki je uslužben pri nekem mizarskem podjetju iz Moše. Pri delu je Venier nerodno stopil in se kmalu znašel pod lopo. Pri padcu si je zlomil desno ključnico. Uprava predilnice je takoj preskrbela za njegov prevoz v mestno bolnico Brigata Pavia. Ozdravel bo v dvajsetih dneh.

Oparil si je roke

GORICA, 9. — Pri premikanju loncev na vročem štedilniku je danes popoldne 31-letni Del Zotto Narciz iz Ul. Formica 4 prevrnil kozico vrele vode. Vroča sopara, ki se je dvignila iz razbeljenega štedilnika, je zajela Del Zottijevi roki in mu jih opekla. Prvo pomoč so Del Zottiju, ki se je nato sam odpeljal v mestno bolnico, nudili njegovi domači. V bolnici so mu roki obvezali. Ozdravel bo v šestih dneh.

Obnovitev trgovskih obrtnic

GORICA, 9. — Zveza trgovcev za goriško pokrajino opozarja vse lastnike javnih obratov, trgovce in potujoče trgovce, ki še niso obnovili svojih obrtnic, naj jih čimprej oddajo na uradih Zveze v Ul. IX. avgusta 11, ki bo nemudoma poskrbela za njihovo obnovo.

Prijava dohodninskega davka

GORICA, 9. — Zveza trgovcev za goriško pokrajino opozarja vse trgovce na drobno in lastnike javnih obratov, da 29. februarja zapade zadnji rok za predložitev prijave kosmatih dohodkov v letu 1951. Omenjene prijave je predložiti pristojnemu registrskemu uradu, ki bo na njihovi podlagi določil pavšalno vsoto dohodninskega davka.

Zveza priporoča vsem svojim članom, da čimprej izpolnijo obrazce, ki jih lahko dvignejo tudi na njenem sedežu v Ul. IX. avgusta 11.

LOTERIJA

VENEZIA	88	30	76	49	53
FIRENZE	87	31	73	12	88
TORINO	89	19	31	47	59
MILANO	31	48	45	49	87
PALERMO	54	72	73	70	48
ROMA	8	50	79	71	21
GENOVA	73	15	14	8	67
BARI	59	21	43	18	87
NAPOLI	73	75	56	31	14
CAGLIARI	16	46	28	59	89

K I N O

VITTORIA. 15: «Grmeči morski volk», J. Wayne.
CENTRALE. 15: «Zadnji pustolovec».
MODERNO. 15: «Vsi kraljevi možje», B. Crawford.
VERDI. 14.30: «Pandora», Ava Gardner in J. Marais.
Zadnje predstave ob 21.30; v Verdiju ob 22.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

V goriški mestni občini je bilo od 3. do 10. februarja 10 rojstev, 13 primerov smrti, 4 vknjižene poroke in 5 porok.

ROJSTVA: Marija Pia Zoff, Ivana Tabaj, Fulvij Matelli, Elij Frige, Mirko Primas, Alojz Cernic, Pavel Polini, Viola Rosalba, Patricija Vezzil in Marijan Vida.

SMRTI: 82-letni inž. Ivan Pauli, 61 letni prof. Cesar Pozzo, 63-letni zidar Jožef Tabaj, 69-letni zidar Rafael Sdrigotti, 77-letni delavec Cvetko Nanut, 84-letni gozdarski inž. Viktor De Savorgnani, 81-letni poštni upokojenec Rihard Della Zotta, 61-letni mizar Anton Simonitti, 36-letni rudar Viktor Bason, 79-letna gospodinja Marija Bisia, 58 letna gospodinja Marija Zorzenon por. Utili, 10-letna dijakinja Bruna Defendi, 74-letna gospodinja Jožica Pavsič vd. Pizzul.

VKNJIŽENE POROKE: orožnik Savino Lops in gospodinja Ida Piattone, kmet Viktor Piciulin in gospodinja Valnea Picamus, mehanik Ivan Ceccato in gospodinja Novo Nerina, trgovec Anton Lo Presti in šivilja Roza Mauri.

POROKE: industrijec Srečko Dressi in dijakinja Lucijana Jorjo, delavec Garibaldi Cecec, nj in gospodinja Lavra Radinja, železničar Jožef Grusovin in frizerka Ivana Susič, agent policije Ivan Vuga in šivilja Gabrijela Kovačič, trgovec Ladislav Urši in gospodinja Gabrijela Tomsič.

NEDELJSKI ŠPORTNI DOGODKI

Pro Gorizia igra danes v Trentu

V nadaljevanju tekmovanja serije C se bo moštvo Pro Gorizie srečalo danes v Trentu s tamkajšnjo enajstorico. Po nedeljskem moralnem porazu, čeprav je bila Pro Gorizia tista, ki je odnesla dve točki, ki sta bili na razpolago, se je pričakovalo, da bo trener Mian napovedal za današnjo tekmo kakšne spremembe v moštvu, predvsem pa v že tradicionalno slabem napadu. Toda vesti po treningih v sredo in četrtek ne uresničujejo želje navijačev, saj je napovedana več ali manj ista enajstorica kot v nedeljo. Vendar pa Genero ne bo igral zaradi svoje slabe igre. Verjetno pa bo stopil v moštvo Brumat, ki ni mogel na igrišče v nedeljo zaradi nerazpoloženja. Upajmo, da bodo Goričani znali prinesti domov obe točki, da bi se tako še bolj približali vrhovom lestvice, saj jih od prvaka loči samo šest točk, pa so komaj na osmem mestu.

Od ostalih tekem I. divizije naj omenimo sledeče: Moša ne bo imela težkega dela na domačem igrišču s Pagnaccom, prav tako Caprivese z Esperic, Manzano pa bo z lahkoto opravil v Moraru. Težko pa je kaj povedati o tekmah Tavagnacco-Zagraj in Tolmezzo - Serenissima, dočim bo moštvo iz Sv. Lovrenca verjetno brez težav odpravilo goriško Isontino na igrišču v Podgori.

TEKMOVANJE PRVE DIVIZIJE

V Sovodnjah:

Juventina - San Gottardo

Danes popoldne se bo moštvo Kovačiča srečalo na domačem igrišču v Sovodnjah z močno ekipo San Gottarda. Srečanje ni eno najbolj lahkih, saj stremita obe ekipi za prve prostore v lestvici. San Gottardo je prepričan o zmagi, tembolj ker ga hrabri nedeljska zmaga nad moštvom iz Morara s kar 8-0. Standreško moštvo pa je poparjeno zaradi nedeljske tekme, v kateri je zgubilo v Manzanu z rezultatom 3-1, čeprav ni to realen rezultat, temveč le tekma v kateri je sodnik del... kar je hotel. Vendar upajmo da se bo danes Juventina pred domačim občinstvom izkazala in zopet stopila med prve tekmovalce prvenstva, ko se sedaj z drugega zdrknila na peto mesto. SanGottardo ima 19 točk Juventina pa 18. Tekma se bo začela danes ob 14.30.

Prvenstvo druge divizije

Prvenstvo II. divizije je končalo svojo prvo polovico tekmovanja, a vendarle morajo vsa moštva igrati še nekaj tekem, ki so bile prekinjene ali neodigrane. Juventina B je v nedeljo plačala stroške praznovanja dvajsetletnice ustanovitve športnega društva Vilesse s kar visokim rezultatom 4 - 0. Že več časa je drugo štandreško moštvo v krizi in se zdi, da ga nič ne more spraviti iz druge polovice lestvice, kamor je zašlo. Upajmo, da bo druga polovica prvenstva prinesla tem igralcem več uspehov, kot so jih bili deležni do sedaj. Na splošno pa je bila pretekla nedelja črna nedelja za goriška moštva. Moštvo iz Stražic je v Romansu izgubilo s 3-1, Edera je izgubila v Bracanu z 1-0. Fiamma pa je na Rojcah izgubila proti moštvu iz Corone z 2-0.

Ob koncu prve polovice tekmovanja je stanje moštev II divizije sledeče:

Itala B	11	8	2	1	30	13	18
Marianese	10	6	3	1	23	16	15
Romans B	10	7	0	3	39	15	14
Vilesse	11	6	2	3	19	19	14
Corona	10	5	2	3	24	13	12
Brazzanese	8	3	4	3	12	17	10
Edera	9	3	3	3	21	11	9
Juventina B	10	2	3	5	13	29	7
Straccis	9	2	2	5	14	18	6
Sagrado B	10	2	2	6	17	32	6
Fiamma	8	0	4	4	7	19	4
Farra	10	0	1	9	5	31	-2

Moštvu iz Fare so bile odvzete tri točke zaradi treh neodigranih tekem, ki so jih zmagali nasprotniki «par forfait». Jutri bo drugo moštvo Juventine počivalo.

KRATKE VESTI iz beneških vasi

Prapotno

Že večkrat smo se ukvarjali s problemi občine Prapotno ter ugotovili, da je ta občina precej revna ter da so zaradi tega tudi občinski obračuni in proračuni v stalnem deficitu. Razumljivo je bilo zato, da smo zaradi tega ob vsaki priliki svetovali, naj bi občina s stroški čim bolj štedila, da bi bil namreč primanjkljaj čim manjši. Kljub tem našim nasvetom, pa moramo občini Prapotno vendarle svetovati strošek, ki pa bi v mnogočem izboljšal položaj občine same. Čeprav šteje ... na Prapotno precejšnje število prebivalcev, ne razpolaga niti z enim samim zdravnikom, ki bi skrbel za zdravje občanov. Prebivalci se morajo zato v primeru potrebe obračati na zdravnike v Čedadu ali Špetru, ki pač takšen pregled tudi drago zaračunajo (kar ni čuda, saj je pot do Prapotnega zelo dolga in mučna). Zakaj ne bi torej občina Prapotno sama poskrbela za namestitev zdravnika, ki bi lahko nekajkrat v tednu pregledoval bolnike.

Nadiška dolina

Šele sedaj, ko je prenehal snežni metež ter se je vreme nekoliko izboljšalo, smo izvedeli, kakšno škodo je sneg v nekaterih krajih povzročil. Tako je bil na primer pretrgan električni vod z visoko napetostjo, ki dobavlja elektriko občini Dreka. Poškodovan je bil tudi električni vod z manjšo napetostjo, ki dobavlja električno energijo vasem Platac in jih ni bilo mogoče tako hitro Kanalac. Zaradi teh okvar, ki popraviti, so ostali vsi omenjeni kraji tri dni brez električne energije. Šele po treh dneh je delavcem uspelo popraviti vse okvare in tako imajo danes že vasi občine Dreka, kot tudi vasi Platac in Kanalac električno energijo.

Brdo

V prihodnjih dneh bo obiskal našo občino funkcionar za gradnjo novih šolskih poslopij, ki bo tako ponovno sprožil vprašanje, katerega smo v preteklosti že tolikokrat načeli, a vedno zaman.

V naši občini je bilo namreč že več takšnih uradnih pregledov, ki pa niso privedli do rešitve vprašanja, od katerega je odvisen ves nadaljnji razvoj šolstva v naši pokrajini. Predložen je bil tudi načrt, kje naj bi bile nove šolske zgradbe tudi postavljene, a ta se je verjetno «izgubil». Zato tudi ne upamo, da bi sedanji obisk lahko stvar rešil. Odgovorne oblasti bi morale najprej nakazati potrebno vsoto za zgradnjo šolskih poslopij in šele potem naj bi pošiljale v našo občino tudi svoje funkcionarje. Do sedaj so pa morale samo plačevati dnevnice funkcionarjem, šolsko vprašanje pa je ostalo nerešeno. Zato, manj obiskov in več skrbi za rešitev vprašanja zgraditve dovoljnega števila šolskih zgradb!

Srednje

Podjetje ing. Anton Grifaffi je pričelo z deli za povezavo vodnega rezervoarja z glavnim vodovodom, ki dobavlja vodo vasem Saligoj in Ravne, ki spadajo prav tako k občini Srednje. S to povezavo bosta prav tako oskrbljeni z vodo še omenjeni vasi, ki sta bili do sedaj v težkem položaju. Kdor ima do omenjenega podjetja kakršnekoli terjatve, naj se zglasi do 10. t. m. na prefekturi.

Ahten

V naši občini imamo zelo aktivno podjetje, ki nosi ime «Apnenica Ahten»; to podjetje deluje v naši občini, ima pa sedež v Vidmu. Na zadnji glavni skupščini je vodstvo podjetja sklenilo, da poviša svoj kapital od 250.000 na 996.000 lir. Na žalost ne pomeni to povišanje, da namerava vodstvo povečati tudi svojo proizvodnjo in s tem tudi število svojih delovnih moči. Prebivalstvo, ki se je te vesti v prvem trenutku razveselilo, je upravičeno razočarano.

Rezija

Izvedeli smo, da bo javni lokal «Al popolo», last g. Mirelli Francesca odslej naprej na razpolago svetu pokrajinskega turističnega združenja v Vidmu.

Tarčent

Za blagajnika tukajšnje podružnice «Banca del Friuli» je bil imenovan g. Amadeo Zuliani. Ta vest bo prav gotovo zanimala naše prebivalce, ki morajo večkrat po opravkih v to banko.

Špeter Slovenov

Z razsodbo z dne 23. decembra 1951 je sodišče v Vidmu razglasilo verjetno smrt Birtiga Angela iz Špetra, ki ga pogrešajo že od 21. junija 1944.

Trbiž

Pokopališče naše občine je bilo res v že zelo slabem stanju. Po neštetih protestih se je občinska uprava vendarle zganila ter poskrbela za potrebna popravljalna dela. Ker so bila dela že v teku; je občina rešila še drugo vprašanje ter pokopališče tudi nekoliko zvečala.

IZ TRŽAŠKEGA DNEVNIKA

TRŽAŠKI TRGOVCI IN INDUSTRIJCI SE NISO DALI OPEHARITI

LAŽNI PRINC, GENERAL, INŽENIR lastnik ladjedelnic in veriga njegovih izjalovljenih načrtov

Nevaren goljuf, ki je hotel prevarati skupino tukajšnjih trgovcev in industrijcev, aretiran v Milanu - Hotel je prodati tudi dve enoti italijanske vojne mornarice

V teh dneh je kriminalni preiskovalni odsek policije izročil tukajšnjemu državnemu tožilstvu obširno poročilo o preiskavi, ki so jo izvršili v Trstu v zvezi z delovanjem lažnega princa in generala Fernanda D'Aragone. Tega je namreč milanska policija že 18. januarja aretirala in ga identificirala za Cristofora Pascala, rojenega 1893. leta v Neaplju in stanujočega v Milanu.

Med preiskavo je policija dognala, da se je mož s svojimi lažnimi naslovi večkrat oglasil v Trstu in prenočeval najprej v hotelu «Continentale», kasneje pa v «Excelsiorju», kjer je imel skupno sobo s svojo ljubimko, 32-letno Andreino Mai iz Milana, katero je predstavljal kot svojo ženo. Maieva pa je 12. decembra lanskega leta izginila iz Trsta in se ni več vrnila. Lažni D'Aragona, ki je imel pri sebi ponarejeno poštno izkaznico, je med svojim bivanjem v Trstu, kjer se je izdajal za princa, generala in tudi inženirja ter lastnika «Consorzio Cantiere del Mediterraneo e Muggia» s sedežem v Ul. Cappellari št. 3, povabil mnoge trgovce in industrijce k sebi na razgovor. Mož je hotel skleniti pogodbo za nakup ladjedelnice bratov Mattiassi s sedežem v Miljah in je v ta namen že sklenil vse potrebno. Do 2. decembra lanskega leta bi moral plačati dva milijona lir kot predujem 42 milijonov, vendar se je mož v začetku skliceval, da mu ministrstvo italijanske trgovske mornarice še ni dalo fondov na razpolago, kasneje pa je mož brez sledu izginil, tako da je pogodba padla v vodo.

Sredi januarja pa je kvestura iz Livorna iskala v Trstu informacije o tem lažnem lastniku «Consorzia», ker je ta ponudil svojo pomoč ameriškemu izkrcevalnemu centru v Livornu. Tukajšnja policija je takoj odgovorila, da mož nima ničesar tu in da ni nikak lastnik ladjedelnice.

Italijanska in tržaška policija sta v tej zadevi ostali stalno v zvezi in jasno je, da je bil lažni general pod nadzorstvom, da bi o njem dobili čim več podatkov. 23. decembra je tukajšnja policija hotela aretirati lažnega D'Aragono toda moža ni bilo več v hotelu. V svoji sobi je pustil pisalni stroj, ki je bil takoj zaplenjen, in pa 180.000 lir dolga.

Po raznih poročilih italijanske policije so tukajšnji preiskovalni organi izvedeli, da je Maieva spoznala lažnega D'Aragono v Lodiju. Takrat je bil v službi kot inženir pri neki avtoprevozniški tvrdki, ki pa ga je šest mesecev kasneje odpustila z dela zaradi nepravilnosti. Vrhu tega so izvedeli, da je bil mož že večkrat obsojen, in sicer v Modeni, Pistoji, Neaplju in Milanu zaradi nedovoljene prisvojitve naslovov, ponarejevanja in lažnega pričevanja.

Preiskovalni organi kriminalnega oddelka policije so končno le dognali namen in cilj delovanja lažnega generala v Trstu. Upravnik neke ladjedelnice v Trstu je nekega dne ugotovil, da so mu iz omare izginili vsi akti prodajne pogodbe z nekim tujim podjetjem za izdelovanje ladijskih motorjev kakor tudi dokumenti druge pogodbe z neko italijansko tvrdko. Ta mož, ki je decembra lanskega leta izvedel, da je v Trstu neki D'Aragona, ki se izdaja za lastnika že prej imenovanega konzorcija, je sklenil, da pošlje dva človeka v njemu, katera naj bi vsaj navidezno hotela sklepati pogodbe. 17. decembra je bil sestanek in D'Aragona je takoj izjavil, da mu je skupina industrijcev poverila nabavo novih ladij. Med pogovorom je lopov izredno natančno obrazložil pogoje nakupa ladijskih motorjev in tako dokazal, čeprav ne direktno, da ima v rokah ukradene pogodbe tržaške ladjedelnice.

Lažni D'Aragona pa se ni ustavil samo tu, temveč je vodil sestanke in pogovore z raznimi industrijci in trgovci v Trstu in je izjavljal, da ima nalogo s strani perzijske vlade kupiti brodovje v vrednosti ene milijarde lir. Pri tem pa je stavil takoj svoje pogoje, in sicer odstop dela delnic ladjedelnice, ki sprejme gradnjo, kakor tudi del čistega dobička. Jasno je, da prisotni niso sprejeli teh pogojev in je zadeva zopet padla v vodo. Mož pa je kasneje slišal tudi o nekem jugoslovanskem aluminiju in ga je takoj sklenil kupiti. V ta namen je bila sestavljena kupna pogodba, po kateri bi lažni general kupil material po 950 dolarjev za stot. Jasno je, pa je tudi ta kupčija padla v vodo. Kaže, da je bil zlikovcu aluminij zelo pri srcu, kajti naprosil je razne industrijce da bi mu pomagali pri tej kupčiji, ki bi jo sklenil na račun Perzije. Prav tedaj je neki tržaški trgovec dobil nalog od neke milanske tvrdke, da z D'Aragono sklene kupčijo za 15 vagonov aluminija, katerega bi moral izročiti v Trstu. V ta namen je milanska tvrdka položila pri blagajni tvrdke «Tergestea» vsoto enega milijona lir, katero bi lahko lažni D'Aragona takoj dvignil, čim bi predložil seznam stroškov. K sreči je trgovec dognal, da D'Aragona nima aluminija in je takoj obvestil tvrdko, ki je blokirala denar in tako preprečila prevaro. Isti aluminij je D'Aragona ponudil nekemu drugemu industrijcu, s katerim je sklenil tudi pogodbo in zahteval 150.000 lir na roke, češ da mu je vsota potrebna za stroške. Omenjeni industrijec je zahtevano vsoto nekoliko kasneje vložil v banko na račun D'Aragone, vendar je med tem časom že odpotoval iz Trsta. Vsota je bila ob odkritju prevare vrnjena lastniku.

Med svojim bivanjem pa je lažni princ, general in inženir ponujal vsevprek naprodaj ladje vrste «Liberty», ki naj bi bile v Miljskem zalivu, in di italijansko torpedovko «Corazziere», ki je v Genovi in za katero je zahteval nič manj kot 85 milijonov lir. Nezadovoljen s temi obljubami, kajti o ladjah «Liberty» v Miljskem zalivu ni bilo ne duha ne sluha, je lažni D'Aragona izročil kupcu lastnoročno podpisano pismo, naslovljeno na admirala Tuccija s priporočilom za sestavo kupno-prodajne pogodbe vojne ladje «Granatiere».

Milanska kvestura je po končani preiskavi izročila zlikovca sodišču, ki ga bo moralo soditi. Skupno z njim so bili prijavljeni tudi razni pajdaši, vsi stanujoči v Milanu.

Neroden padec po stopnicah

Ob 12.50 se je zatekla v bolnico 75-letna Gisella Parladori, stanujoča v Ul. G ega, katero so morali sprejeti na II. kirurškem oddelku. Ženi so zdravniki ugotovili močan udarec na čelu ter zlom zapestja leve roke. Njen nečak ki jo je spremljal, je izjavil, da je Parladorijeva okoli poldne nerodno padla po stopnicah na dvorišču stavbe.

BORBA ZA DEFINICIJO NAPADALCA

PRAVNI ODBOR JE NA ZASEDANJU GENERALNE SKUPŠČINE ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV VEČ KOT DESET DNI RAZPRAVLJAL, NE DA BI MOGEL FORMULIRATI DEFINICIJO NAPADALCA SOVJETSKA ZVEZA SI HOČE ZAJAMČITI DOLOČENE MOŽNOSTI NAPADALNEGA PRITISKA

Svetovno javno mnenje se najpogosteje ukvarja z vprašanjem vojne in miru. Moremo reči, da gre za osrednje vprašanje sodobne družbe, in ni odgovornega politika ali javnega delavca, ki ne bi stal trdno na stališču, da je treba storiti, kar se le storiti da, da bi se izognili novi vojni katastrofi. Hkrati pa se vsi zavedajo, da je izbruh nove vojne nevarnost, ki visi v zraku in grozi, da čez noč pahne ves svet v novo klanje.

V sodobnem svetu si stojita, drug proti drugemu oborožena, dva sveto va, od katerih se prvi predstavlja za deželo socializma, deželo neprestanega gospodarskega, socialnega in kulturnega napredka, za deželo, skratka, ki naj bi bila življenjsko zainteresirana na mirnem sožitju med narodi, na ohranitvi in utrditvi miru v svetu — medtem ko naj bi bil drugi svet, svet pohlepa po tujih zemljih in po tujem bogastvu, svet, ki se oborožuje, ker hoče s silo podjarmiti deželo socializma.

Taka je kominformovska slika in ocena sodobnega sveta, in vse kaže, da so moskovski vlastodržci trdno prepričani v resničnost te dogmatične postavke, ker bi si drugače ne mogli tolmačiti njihove popolne brezbrižnosti do tega, kar o njihovi politiki mislijo ne le njihovi nasprotniki, ampak celo njihovi dovčerajšnji pristaši in vsi oni, ki jih je stvarnost sovjetske zunanje politike prisilila h kritičnemu presojanju razvoja mednarodnega dogajanja.

VZVIŠENI NAD DOBRIM IN ZLIM

Današnji voditelji Sovjetske zveze so v tej svoji dogmatičnosti šli že tako daleč, da se smatrajo vzvišeni nad občečloveškim merilom resničnosti in poštenosti, in se obnašajo, kakor da bi bili pojmi o dobrem in zlim malomeščanski predsodki, nevredni tako »genialnih« osebnosti kot so oni. Generalu je vse dopustno, zanj ni merila v običajni logiki in etiki. A največja nesreča je, če se bacil genialnosti polasti državnikov, ker tu ne gre več za bolj ali manj okusne estetske prismojenosti, ampak za golo življenje navadnih delovnih ljudi, ki ga ti stavljajo na kocko, če ne delajo tako, kot so v svoji »genialnosti« ti državniki ukazali.

Mnogo se je že pisalo in še dosti se bo pisalo o objektivnih pogojih, ki so Sovjetsko zvezo privedli do tega, da si v svoji zunanji politiki zateka k izrazito imperialističnim prijemom. Naš namen ni poglobiti se v razčlenjevanje vzrokov, ki so ta pojav povzročili, ampak pokazati na protislovje, ki nepremostljivo spremlja konkretno zadržanje voditeljev Sovjetske zveze do določenih vprašanj mednarodnega političnega dogajanja, če ga primerjamo s tem, kar naj bi po njihovem zatrjevanju Sovjetska zveza bila, namreč dežela socializma. Merilo, ki se ga mi poslužujemo, je torej dialektalno nasprotno tistemu, ki ga uporabljajo kominformisti. Oni izhajajo iz dogmatične postavke, da je Sovjetska zveza dežela socializma, in da zato ne more voditi take politike, ki ne bi bila socialistična, in da je torej vse, kar Sovjetska zveza dela in predlaga, storjeno in predlagano v interesu socializma, mirnega sožitja med narodi in ohranitve ter utrditve miru v svetu. Naše merilo je torej obratno od analize konkretne stvarnosti k zaključkom o naravi in bistvu sovjetske zunanje politike. Najprej poglejmo, kaj Sovjetska zveza dela in kako postopa, in nato se vprašajmo, če je takšen način dela in zadržanja v skladu z osnovnimi značilnostmi, ki bi jih morala imeti dežela, ki se proglaša za deželo zgrajenega socializma — kar pravim — še več, za deželo, ki že prehaja v komunizem.

Te stvarne in zato znanstvene metode se bomo posluževali v vseh naših člankih, kjer nameravamo analizirati bistvo sovjetske zunanje politike. Vedno bomo vzeli za izhodiščno točko stališče predstavnikov Sovjetske zveze do nekega konkretnega vprašanja, analizirali bomo to stališče in potegnili iz analize vse tiste zaključke, ki jih to stališče vsebuje in izrecno določa.

KDO JE NAPADALEC

V začetku smo imeli vprašanje vojne in miru. Pri tem vprašanju — zlasti če nas zanima vprašanje, kako preprečiti vojno — je predvsem važno vprašanje definicije napadalca, kajti od te definicije so pač odvisni tudi stvarni ukrepi, ki naj jih posamezne države ali skupina držav podvzamejo v primeru konkretnega napada.

Na letošnjem zasedanju Generalne skupščine Združenih narodov je Pravni odbor razpravljal več kot deset dni o vprašanju definicije napada. Več kot deset dni se je med znanimi profesorji mednarodnega prava vršila ostra debata, njihove govore so razmnoževali, in ni bilo delegacije, ki ne bi bila sodelovala v diskusiji. Do končnega sklepa ni prišlo: definicija napada ni bila formulirana, to bo delo prihodnjega zasedanja Generalne skupščine. A doseglo se je vendarle, — in to proti mnenju in stališču velesil, — da so morale velesile sprejeti vsaj teoretsko pojmovanje o potrebi te definicije za uspešno delovanje sistema kolektivne varnosti. To je nedvomen uspeh malih in srednjih držav, kajti tako stališče Sovjetske zveze kot stališče zapadnih velesil je bilo v tem pogledu odklonilno. Prva je zastopala stališče omejevalne definicije, druge pa so bile sploh proti vsaki definiciji agresije.

STALIŠČE SOVJETSKE ZVEZE

Nas zanima predvsem stališče, ki ga je v tem vprašanju zavzela in zagovarjala Sovjetska zveza. Nobenega dvoma ne more biti, da je Sovjetska zveza življenjsko zainteresirana na tem vprašanju, kajti dežela ki trdi, da je socialistična, bi morala z navdušenjem pozdraviti vse, kar more služiti preprečevanju nove vojne, in s tem prispevati k utrditvi miru v svetu.

Vse to je jasno kot beli dan. In vendar Sovjetska zveza ni pozdravila nobene resolucije o definiciji agresije, ampak je predložila svojo resolucijo. Oglejmo si podrobneje osnovne značilnosti sovjetske resolucije.

Sovjetski predlog ponavlja znane formule, Politis-Litvinova, z zanimivo varianto, namreč, da se za primer napada morajo smatrati samo one dejanja, ki so v resoluciji izrecno našteta. Iz tega sledi, da ni niti mogoče niti dopustno podvzeti kakega kolektivnega ukrepa proti napadalcu v primeru, da se napad izvrši v obliki, ki ga resolucija izrecno ne vsebuje. Pri tem predlogu gre za definicijo agresije, ki ima limitativni (omejevalni) značaj: le to, kar je v resoluciji našteto, se more smatrati za napadalno dejanje.

Odkod ta čudna zaskrbljenost sovjetskih predstavnikov? Zakaj se oni potegujejo za tako definicijo agresije, ki izključuje neke določene oblike napada, predvsem tiste oblike, ki jih je omogočil razvoj tehničnih sredstev? Gre morda pri tem za socialistično zaskrbljenost pred napadom od zunaj?

Očitno je, da taka omejevalna resolucija ni nastala iz podobne zaskrbljenosti, ampak kaže zelo zgovorno, da si hoče Sovjetska zveza zajamčiti vsaj neke določene možnosti napadalnega pritiska, ki naj ustreza določenim ciljem njene zunanje politike.

«POZABLJIVOST» SOVJETSKE ZVEZE

A pojdimo dalje. K diskusiji o sovjetskem predlogu definicije agresije se je javil tudi turški delegat Sarper. V svoji aktovki je imel originalni izvod sovjetsko-turškega dogovora o definiciji agresije iz leta 1933. Dejal je, da ne more glasovati za sovjetski predlog, da je iz tega predloga odstranjena peta točka sovjetsko-turškega dogovora, ki govori o posredni agresiji. Ironično je dodal, da njegova vlada ne more glasovati za sovjetski predlog, ker ne želi imeti od Sovjetske zveze manj jamstva, kot ga ima po dogovoru iz leta 1933! Vprašal je tudi sovjetskega predstavnika, če ni primer posredne agresije izostal iz sovjetskega predloga v zvezi s spremenjeno usmerjenostjo sovjetske zunanje politike, in če ta «pozabljivost» nima svojih korenin v dejstvu, da se je za časa Litvinova — v dobi, ko so zapadne države pošiljale v Sovjetsko zvezo diverzante in teroriste — Sovjetska zveza iskreno borila proti taki obliki agresije, medtem ko je danes položaj tak, da se pred tako obliko agresije morajo braniti predvsem sosedi Sovjetske zveze.

PREDPRAVICA «GENIALNIH» VODITELJEV

Dejstvo, da današnja Sovjetska zveza posrednega napada ne smatra za agresijo in da celo stoji na stališču, da se ta oblika napada, ne sme smatrati za agresijo, priča z brutalno zgovornostjo, da se Sovjetska zveza tudi v bodoče ne misli odreči takemu ravnanju, in da smatra pošiljanje teroristov, oboroženih diverzantov in drugih podobnih «prostovoljcev» v sosedne dežele, kakor tudi izkoriščanje kominformističnih petih kolon za svoje politične cilje, ne samo za dopustno, ampak celo za nesporni privilegij svoje zunanje politike.

In ne samo to. Tudi če bi Generalna skupščina ZN sprejela tako okrnjeno definicijo agresije, Sovjetska zveza smatra, da se ne sme vključiti v sistem kolektivne varnosti, ker meni, da je vprašanje vojne in miru izključno domena Varnostnega sveta, in da je vsak ukrep proti napadalcu vezan na popolno soglasnost vseh njegovih stalnih članov, t. j. petih velesil.

Tako je tudi iz tega licemernega sovjetskega predloga o definiciji agresije in napadalca razvidno, da gre pri Sovjetski zvezi le za demagoško in špekulantsko izigravanje Organizacije združenih narodov in svetovnega javnega mnenja, medtem ko se njeni predstavniki zločinsko reže vsem naporom Združenih narodov, da bi omejili in preprečili nevarnost nove vojne. Sovjetska zveza hoče tudi za tak brutalen način dopovedati predstavnikom zapadnih velesil, da je o vprašanju vojne in miru pripravljena razpravljati samo z njimi, za zeleno mizo in samo v toliki meri, kolikor to odgovarja njenim državnim koristim in trenutnemu odnosu sil.

Tudi iz tega izhaja dovolj jasno, da Sovjetska zveza ni socialistična, ampak imperialistična država, ki zasleduje imperialistične cilje; cilje, ki so tako nasprotni vsaki socialistični praksi, kakor je pravo nasprotje socializma in socialistične kulturnosti vsa kominformovska propaganda, ki poveličuje nasilnost sovjetske zunanje politike, namesto da bi s stvarno analizo dejanskega položaja in objektivne dinamike nasprotujočih si sil prispevala h krepitvi sil socializma, ki so že odnesle zgodovinsko zmago nad kapitalizmom, a ki si s težavo utirajo pot k nadaljnjemu razvoju vprav in predvsem zaradi odkrito napadalnega značaja sovjetske zunanje politike.

D. H.

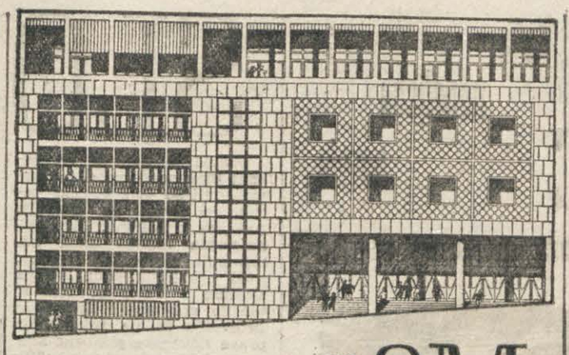

ZA KULTURNI DOM

Za Kulturni dom v Trstu so prispevali: Delfar Zora 200 lir, Žitko Bogomir 200, Franko Franc 50, Cibic Ivan 400, Košuta Lucijan 300, inž. Starc Stanko 300, Jankovič Livio 400, Sirca Alojz, Nabrežina 500, Černigoj K. 100, Černe Franc 1560, Bratuš Ana 1000, Perhinek Franc 2000, Žigon Milena 1000, Košmelj Anton 550, Furlan Karlo 1600, Stavar Jure 500, Ažman Lavo 600, Baretto Friderik 1200, Pahor Marčela 500, Petaros Renato 1000, Saško Marija 500, Guštin Lojze 1000, Ferluga Franc 1000, Civardi 100, Pečenko Alojzija 500, Vitez Srečko 2200, Lavrenčič Anton 500, Kosmina Avgust 1000, Ferfolja Mirko 1000, De Manzano Evgenija 720, Suman Angela 300, Kollwitz Salvatore 200, Pečar Sergij 1000, Fumis Karel 1500, Marušič Ida 800, Ban Slavka 600, Zalašček Alma 1000, Kerševan Ema 500, Grižančič Viktor 800, Ukmar Josip 700, Daneu Lidija 300, dr. Oblak Stanko 2000, Furlani Ladi 1000, Jagodic Rudolf 1000, Cesar Franjo 1000, Zupan Srečko 400, Milič Franc 100, Sčuka Vera 100, Jankovič Vlasta 500, Vouk Mario 400, Udovič Anica 500, inž. Renko Stanislav 2000, Ginori Vlasta 350, Suligoj Emil 300, Brus Franc 300, Pertot Ivan 300, Skabar Alojz 300, Žele Josip 500, Maver Virgilij 340, Brus Aldo 200, Pavlica Marija 200, Pavlica Josip 300, Čok Marij 500, Grgič Srečko 400, Ferluga Marij 500, Pegan Lojze 840, Košuta Boris 300, Uršič Vladimir 500, Skarabot Anton 1000, Prelc Jože 500, Vatovec Viktor 1000, Premrl Slavka 400, Ličen Josip 400, Andolšek Stanko 1000, Guštinčič Sofija 200, Lavrenčič Karel 150.

Skupno	Lit.	49.960
Prejšnji znesek	»	6.608.965
Skupaj	Lit.	6.658.925

ZA JURIJEM VI. ELIZABETA II.

Na slikah vidimo pred nekaj dnevi umrlega angleškega kralja Jurija VI. in novo angleško vladarico kraljico Elizabeto II.

Pokojni angleški kralj je bil v zadnjih mesecih svojega življenja po svoji težki operaciji vedno blizu smrti, vendar je vedno prenašal svojo usodo. Jurij VI., kakor njegov oče, ni bil določen za prestolonaslednika, in je postal vladar samo zaradi tega, ker se je njegov brat, tedanji kralj Edvard VIII. odpovedal prestolu. Dasi ni bil izrecno vzgojen za državne posle, je vseh petnajst let svojega vladanja modro vladal. Vedno je kazal popolno razumevanje za vlogo ustavnega vladarja. Ceprav po britanski ustavi kralj nima dejanske oblasti, je vpliv krone na vse britansko življenje vseeno izredno. Tega Jurij VI. ni nikdar izkoristil in je stal vselej nad strankami in nad notranjimi spori.

Dosedanji vladar je zasedel prestol v težkih časih. Hitler in Mussolini sta ogrožala svet in Anglija je morala vstopiti v vojno. To je bila najtežja doba, ki jo je Vel. Britanija kdajkoli prej preživljala. Kljub zmagi je prinesla Angliji težkoče. Jurij VI. pa je 15. avgusta 1947 odložil krono indijskega cesarstva. S tem je odpadel zadnji zunanji znak velike viktorijanske dobe.

Pokojni kralj se je rodil 14. decembra 1895 v York Cottageu Sandringhamu in dobil ime Albert. L. 1909 je vstopil v pomorski kolegij v Osbornu, nato v Darthmuthu in ga dokončal v decembru 1912. Takoj nato je šel na pomorsko šolsko vožnjo in obiskal Kanarske otoke, Indijski ocean, Kanado in Novo Fundlandijo. Ob izbruhu prve svetovne vojne je bil kot kadet na ladji «Collingwood», na kateri se je 31. maja 1916 udeležil pomorske bitke pri Yutlandu proti Nemcem. Spomladi 1918 je bil princ Albert premeščen k angleškemu letalstvu in dodeljen poveljstvu RAF v Franciji, kjer je služil do konca vojne. L. 1919 je začel študirati zgodovino in gospodarstvo na univerzi v Cambridgeu.

V letih po prvi vojni je Jurij VI. kot tedanji vojvoda Yorški zopet mnogo potoval po Centralni in Južni Afriki, Avstraliji, Evropi in bil tudi v Beogradu. Medtem se je poročil z Lady Elizabeth Bowes-Lyon, s katero je imel dve hčerki, princeso Elizabeto in Margareto.

Po zasedbi prestola 11. decembra 1936 je Jurij VI. tik pred monakovsko konferenco obiskal Francijo, naslednje leto pa Kanado in ZDA. Med vojno je obiskoval britanske in zavezniške čete na fronti in bombardirana področja v domovini. Spomladi 1947 pa je šel na uradni obisk v Južno Afriko.

S smrtjo Jurija VI. je stopila na angleški prestol zopet žena, in sicer princesa Elizabeta kot kraljica Elizabeta II. Že to ime spominja vse Angleže na nekdanjo znamenito angleško kraljico Elizabeto I. ter na kraljico Viktorijo, ki sta se izkazali kot izredno sposobni vladarici. Zato se ne smemo čuditi Churchillovim besedam, ki jih je izrekel v parlamentu ob počastitvi spomina pokojnega kralja, da bo usoda morda naklonila Angliji, da bo pod kraljico Elizabeto II. nastopilo za Britanijo novo elizabetansko razdobje.

Sedanja angleška kraljica je od 20. novembra 1947 poročena s poročnikom Filipom Mountbattenom, vojvodom Edimburškim in je leta 1948 rodila sina, ki je postal sedaj prestolonaslednik.

TRST JE VEDNO ŽIVEL OD SVOJEGA ZALEDJA

KAKO SO GLEDALI TUJI POPOTNIKI V PRETEKLOSTI NA TRST IN OKOLICO S POLITIČNEGA IN GOSPODARSKEGA STALIŠČA

TRŽAČANI SO SI ZAGOTOVILI GOSPOSTVO NAD CESTAMI IN PREHODI IN TAKO PRIMORALI TRGOVCE IZ ZALEDJA, DA SO USMERJALI VSO TRGOVINO V TRST

V prvem članku, ki smo ga pretekli nedeljo objavili o knjigi «Vtisi o Trstu, 1793-1887», smo poročali o vtisih nekaterih znamenitih popotnikov, ki so jih dobili ob naravnih lepotah, kulturnih pomembnostih in drugih zanimivostih Krasa in našega mesta. Značilna pa so večkrat njihova mnenja o Trstu tudi s političnega in gospodarskega stališča. Več ali manj so prišli vsi do zaključkov, ki veljajo še danes.

V Trstu se je l. 1837 ustavil avstrijski parlamentarec in kasnejši minister Adolf Tschabuschnigg. Prilmek in okolnost, da je bil rojen v l. 1809 v šeskoro pretežno slovenskem Celovcu, izdaja njegovo nekdanje nenemško poreklo. Seveda pa je bil tedaj že trd Nemec in v svoji «Knjigi o potovanjih» se je o Trstu in naših ljudeh izrazil takole:

«Trst, stisnjen na površini ene kvadratne milje med Kras in morje, bo postal eno najpomembnejših svetovnih pristanišč. Njegov položaj v morskem zalivu, ki se zajeda globoko v kontinent, in dejstvo, da pripada veliki in bogati državi, zagotavljajo njegov trajen vzpon. Pogled na zemljevid nas uveri, da mu je naklonila narava, da bo postal emporij centralne Evrope. Trstu je edino nevarni tekmec Hamburg, ki pa ga bo mogoče premagati z zgraditvijo železnice med Dunajem in Trstom (tedaj namreč je še ni bilo). Potrebno je tudi, da se poveča delovanje Lloyda».

Tschabuschnigg je dobro opazil tudi socialne razmere našega mesta; tako piše zopet: «Tržaška revna dekleta nočejo biti hišne pomočnice; v ta namen prihajajo dekleta s Kranjske, Istre in Furlanije, medtem ko hočejo biti Tržačanke rajši šivilje. Te so italijanska izdaja Faustove Gretchen». — Preden opiše ženitovanjske navade mandrijerk pripominja: «K 65.000 prebivalcem Trsta je treba prišteti še 5000 okoliških kmetov, ki prebijejo 8 do 10 ur dnevno v mestu. To so vozniki, prodajalci sadja, zelenjave, povrtnin in cvetlic. Nekateri so majhni posestniki v okoliških vaseh, drugi zopet najemniki ali težaki na mandrijah. Žene z belimi rutami na glavi spominjajo na bližnjo Kranjsko. Vsi ti ljudje govorijo slovensko!»

Omenili smo že pesnika Heinricha Stieglitza, ki je prepotoval Dalmacijo, Istro in Trst ter izdal posebne spomine. Ko je bil l. 1841 na potu iz Benetk, je primerjal to mesto, kjer je čutil povsod le spomine na preteklost, s Trstom, kjer živi po njegovem mnenju vse v sedanjosti in prihodnosti. Novi del mesta je označil Stieglitz za srce velike dejavnosti.

Istemu naziraju se približuje še bolj izrazito Julij Bodenberg, pruski politik in književnik; iz njegovih besed že slišimo nekak «Drang zur Adria», ki je imel za svoj cilj povezati in združiti Trst z veliko Nemčijo. Bodenberg je bil pri nas l. 1863 ter je že tedaj zapisal: «Ceprav ima zasebno življenje v Trstu italijanski značaj, je vsak razsoden Nemec mnenja, da je Nemčija dolžna držati to mesto v svojih rokah in da se mu ne sme pod nobenim še tako težavnim pogojem odpovedati. Trst je pač njen skrajni in najpomembnejši branik, ki je pomaknjen naprej proti jugu in južnemu morju».

Nato nadaljuje: «Nikdar ne bom dejal, da je Trst nemško mesto, vendar ni tudi italijansko; o mesto dolguje Avstriji svojo ustanovitev, svoj razcvet in ves svoj obstanek. Trst pripada k ozemlju nemške konfederacije in ga je nemogoče več odtrgati od Nemčije, dokler ta lahko sanja o svoji narodni bodočnosti in dokler je v korist tega mesta, da pripada Nemčiji in ne samo Avstriji. To je moje mišljenje, čeprav nočem ugovarjati dejstvu, da je Trst vse prej kot pa nemško mesto, kjer govorijo, pojejo in preklinjajo v vseh jezikih tega sveta, samo v nemškem ne...»

To stališče so zagovarjali Nemci do včeraj in ga bodo zopet jutri. Le kratkovidnost in sovražnost je tržaškim šovinistom pod Avstrijo narekovala protislovensko politiko, liberalni in fašistični Italiji pa, da je podpirala avstrijsko nemška stremljenja na Koroškem ob plebiscitu l. 1920, da so prišli Nemci na Karavanke, v drugi vojni, da je prišla Nemčija na grebene Julijskih Alp ter zopet sedaj, ko sta se Sforza in De Gasperi protivila, da bi dobila Jugoslavija Slovensko Koroško, češ ker bi s tem zgubila Italija neposredno zvezo z Avstrijo pri Trbižu. In vendar smo bili edinole mi Slovenci jez in hrbet, ki je v zgodovini branil in še vedno brani Nemcem dohod na Jadran. O tem tudi premalo razmišljajo Angleži in Francozi, ki se ne zavedajo, da bi z Nemci v Trstu prišel nov tekmec v sredozemlje, Bližnji vzhod itd.

Milanski arhitekt Camillo Boito, ki je dal o Trstu negativno mnenje glede njegovega smisla za umetnost, ni bil prizanesljiv tudi v političnem pogledu. Navaja, da je bila za Trst sreča njegova verska strpnost, kjer so imeli na primer Židi kar štiri sinagoge, toda prava nesreča pa je bila njegova trgovska tiranija.

Boito spominja na dogodke, ko so Tržačani kupili utrdbo in vas Podgrad, da so s tem postali gospodarji cest in prelazov, ki so vodili v Trst in iz njega, na kar so s silo prisilili trgovce iz Ljubljane, Kranja, Celja, Ptuja in celo Gradca, Siska, da so morali usmeriti vso trgovino v Trst. To nasilno prisvajanje zaledja je prisililo Benetke, da so napovedale Trstu vojno ali ga napadale brez vojne, kar je povzročilo, da je mesto propadalo in da je pod Karlom VI. štelo komaj 3000 prebivalcev, ko ga je dvignila Marija Terezija.

Poleg tega da je ob napadih na naše mesto trpelo največ slovensko okoliško prebivalstvo, spoznamo zopet, da je živel Trst pretežno od slovenskega zaledja in ni dovolil niti tega, da bi šla trgovina iz naših krajev ob izrednih prilikah na Koper ali Štivan pri Devinu.

V Trstu je živel dolgo časa angleški konzul Richard Burton z ženo, ki je v življenjepisu o svojem možu napisala o našem mestu zanimive pripombe: čeprav jih je podala že v letih 1827-1883, očita urednica knjige «Vtisi o Trstu» obema tema Angležema ne samo proavstrijska, ampak celo filoslovanska čustva ter se vprašuje, če njuno protiitalijansko razpoloženje ne bo morda prineslo k razumevanju nekaterih tendenc, ki naj bi jih Angleži v sedanjem povojnem času kazali v škodo Italijanov.

To indikovanje moramo poslušati samo zaradi tega, ker je Isabel Burton napisala tole: «V Trstu je jezikovna mešanica narodov: Nemcev (Avstrijcev), Italijanov, Slovanov, Židov in Grkov. Kar najbolj uničuje Trst, je politika. V mestu žive Italijani, Avstrijci (Nemci) in Slovani; te tri jezike v Trstu tudi govorijo. Grki in Židi imajo monopol v trgovini». Ko opisuje Burtonova politične razmere, pripomnja, da so tvorili tudi Slovenci odločno stranko.

Po opisu opernega gledališča, o katerem pravi, da je umazano in vredno revnega podeželskega mesta, toži Burtonova, da izčrpava neplodna politika vse zamisli in energije, ki bi jih drugače mogli posvetiti napredku. Prevladuje pač zastarel strankarski duh in prebivalci so žrtve nasprotujočih si mnenj, o katerem koli vprašanju in nesrečno mesto ne ve, na katero stran naj se obrnilo».

Agležinja je dobro spoznala sterilnost tedanjih italijanskih šovinistov, ki so v tržaškem občinskem svetu in deželnem zboru za Trst in okolico usmerjali vse svoje «delovanje» samo v zatiranje Slovencev in drugih narodov in ki jim je edini cilj njihove kulturne in gospodarske politike raznarodovanje tujih narodov, zlasti pa slovenskega.

Po opisu obiska cesarja Franca Jožefa in epizode Oberdankovega poskusa atentata, sklepamo, da so se tržaški Italijani prav radi sončili v milosti Avstrije in z obema rokama prejemali od nje koristi. Istočasno, ko so razni Morpurgi, dalje Revoltella in druge bogate meščanske družine prirejale pojedine in plese ter vabili nanje ugledne tujce, so si tržaški Italijani po zgledu karbonarjev (privržencev skrivne italijanske družbe v bojih za zedinjenje) hoteli nadeti videz revolucionarjev. To je bila zanje moda, toda Avstrija je zaradi nje mirno spala.

Naj navedemo po opisu Burtonove še to, da je bila v mestu na čast avstrijskemu cesarju iluminacija, v gledališču slavnostna predstava in v Excelsioru ples, na ladji «Berenice» pa je zbral Morpurgo vse tržaške italijanske in nemške predstavnike ter zastopnike tujih narodov, le Slovencev ne(!) ter čakal na cesarjev obisk. Mašinerija iredente je kajpada za propagando inscenirala kar «upora».

Ali ni danes podobno? Od Američanov in Angležev so tržaški in ostali Italijani prejemali in še vedno prejemajo dobrote, hkrati jih vabijo bogate družine v svoje salone in iščejo z njimi zveze, pri tem pa jih ne ovira, da se jim ne bi posmehovali, češ da je anglosaška kultura nič v primeru z italijansko ter da ne bi strašili, da bodo torpedirali atlantsko skupnost in kaj še vse, če ne bodo ZDA in Anglija ugodile njihovim zahtevam.

Francoski publicist Charles Yriarte se približuje mnenju Burtonove. Tudi on ni hodil z zavezanimi očmi, kajti takoj je opazil: «Nad vsemi narodnostmi prevladujejo Italijani, Avstrijci (Nemci) in Slovani. Prvi se sklicujejo na jezik, raso, spomine; drugi na posest teh krajev. Kar se tiče Slovanov se naslanjajo na število in zapirajo prebivalstvo od vseh strani! Medtem vleče vsakdo od treh v svojo smer, kar dovaja v negaciji; to je pač politika stanke...»

Kot vidimo, je Yriarte videl in slišal Slovence, prav tako pa je uvidel, da Trst obkrožajo Slovani. Tudi oko tega tujca se je ustavilo na lepih oblačilih, nošah naših okoličank. Posebno peča na glavi Skedenk mu je bila všeč.

Končno je švicarski novinar in pisatelj Johann Heer l. 1887 zapisal, da imenujejo Tržačani svoje mesto s ponosom «avstrijski Hamburg»; že tedaj je opazil novega tekmeca Trsta in sicer — Reko. Na obali pa je slišal pomešano italijanski, nemški, slovenski, hrvaški in grški jezik.

V—ček

Čigavo naj bo Posarje

Francija ima trenutno kar dva zunanjepolitična spora in sicer s Tunizijo in Nemčijo. Gre zopet za posarsko vprašanje. Ta spor ne bi bil toliko pomemben, če bi se nanašal samo na obe neposredno interesirani stranki, toda zapleta vanj vso atlantsko skupnost, organizacijo evropske vojske in s tem obrambo Zapada.

V Parizu so namreč dosedanjega visokega komisarja za Posarje Gilberta Grandvala imenovali za diplomatskega zastopnika pri tej deželi. Francoski krogi so se zavedali, da bo zbudila ta poteza med nemškim ljudstvom veliko razburjenje, zato so skušali omiliti svoj korak s tem, da je zunanje ministrstvo izjavilo, da se z ustanovitvijo novega poslaništva ne bo spremenil politični statut Posarja. Toda ta izjava Nemcev ni pomirila. Vsi namreč občutijo, da Francija še vedno ni opustila načrta, kako bi odtrgala Posarje od Nemčije.

Veliko nevoljo pa je zbudilo imenovanje Grandvala tudi pri nemški vladi v Bonnu. Tej so ZDA, Vel. Britanija in tudi Francija vedno zagotavljale, da bo posarsko vprašanje končno urejeno z mirovno pogodbo in da pomeni sedanje stanje samo provizorij. Toda v Nemčiji se bojijo, da skušajo Francozi izpeljati odcepitev Posarja tako daleč, da bi nekega dne lahko rekli, da bi preklic njihovih ukrepov izzval med prebivalstvom večje nezadovoljstvo kot pa njihovo nadaljevanje.

V spremembi visokega komisariata v poslaništvo vidijo v Bonnu novo fazo politike gotovih dejstev, ki hoče za enkrat podčrtati avtonomijo Posarja. Pri tem razburja politične kroge zapadne nemške republike še okolnost, da ostane na svojem mestu, in sicer kot poslanik, Grandval, ki je po zatrjevanju Nemcev nasprotoval vsaki kompromisni rešitvi posarskega vprašanja in ki velja za najnepopustljivejšega zagovornika političnega kurza popolne ločitve Posarja od Nemčije.

Neprijetno je zadelo nemško vlado tudi to, da so izbrali Francozi za ta ukrep vprav sedanji trenutek, ko pride v parlamentu na glasovanje zakonski predlog o oboroževanju. Zato so Nemci mnenja, da je čakala pariška vlada na imenovanje Grandvala toliko časa, da so v Bonnu prej ratificirali pogodbo o Schumanovem načrtu.

Adenauer ima zavoljo ravnanja pariške vlade težko stališče v notranji politiki. Že do sedaj je s trudom dobil večino v parlamentu, ko je za vprašanje sodelovanja z Zapadom, ki zahteva od Nemcev vojaško pomoč, le namera, da si s tem nekako odkupijo enakopravnost, da pridejo do lastne vojske, dosežejo čim prej mirovno pogodbo, prav tako pa strah pred sovjetskim imperializmom in pa upanje, da bodo dosegli korekturo vzhodnih meja, jim narekuje naslonitev na Zapad in sodelovanje z njim.

Nemškemu kanclerju je treba priznati, da se je izogibal zaostritvi odnosov do Francije; trudil se je, da bi v posarskem vprašanju dosegel kompromis. Zato se je upiral nemškim nacionalistom, ki so ga hoteli spraviti na pot nepopustljivosti. Sedaj pa se je uresničilo opozorilo socialnih demokratov, ki so v parlamentarni debati Adenauerju prerokovali, da bodo Francozi, kakor hitro bodo v Bonnu ratificirali Schumanov načrt, spremenili dotedanji komisariat v Posarju v poslaništvo. Poleg vsega se je Adenauer ob tej priliki prenaglil, ko je zatrjeval, da se to ne bo nikdar zgodilo in zbornici tjavdan zagotavljal, da bo posarsko vprašanje rešeno v nemškem smislu.

V resnici segajo nemške pritožbe glede francoske politike v Posarju daleč nazaj. Že gospodarsko in politično sodelovanje te dežele s Francijo je kmalu motilo psihološko ozadje med Parizom in Bonnom. Nemci so videli v francoskih akcijah de facto odcepitev Posarja od Nemčije. Zato je Adenauer komaj dva dni po podpisu posarsko-francoskih dogovorov, dne 3. marca 1950, dejal, da je ustvarila Francija v Posarju pravi protektorat.

Medtem je registrirala tudi posarska vlada. Po ustanovitvi francoskega diplomatskega zastopstva v Saarbrueckenu je namreč organizirala «urad za evropske zadeve», ki bo skrbel za zunanjo politiko Posarja. Hkrati je že določila svojega diplomatskega zastopnika pri francoski republiki. Pomembna je tudi izjava posarskega ministrskega predsednika Johannesa Hoffmanna, da Posarje soglaša s tem, da postane prva «evropska» država; to pomeni, da namigujejo posarski avtonomisti na nekako internacionalizacijo njihove dežele.

Nastane vprašanje, kaj je ozadje posarskega spora? Zdi se nam, da Francija zaradi svoje varnosti ne forsira posarskega problema. Udarnost bodoče Nemčije ne bo nič manjša, če bo zgubila Posarje, ki meri komaj 2.550 kv.m. V vseh treh vojnah, 1871, 1914 in 1939, smo doživeli, da na primer sosednja Luksemburška, ki je po svoji zemljepisni strukturi podobna Posarju, ni vprav nič vplivala na razvoj vojnih dogodkov. Francija nima glede Posarja političnih in strateških argumentov, zlasti pa nima narodnostnih razlogov, s katerimi je uveljavljala Alzacijo in Lotaringijo.

Ima pa gospodarske razloge. V Posarju je premog in tega potrebuje za svoje železarne. Z zadostnimi količinami premoga hoče razpolagati. Sama za sebe ne more reklamirati Posarja, ker je še preveč v spominu plebiscit iz l. 1935, ko je malone vse prebivalstvo glasovalo za Nemčijo. Zato podpira avtonomistično gibanje ter skuša doseči po tej poti gospodarski vpliv nad Posarjem.

Danes še ne vemo, kako mislijo odgovorne vlade v ZDA in Vel. Britaniji. Vsekakor imamo pred seboj novo «sporno jabolko» med Nemčijo in Francijo. Nemci so se komaj udali usodi glede Alzacije in Lotaringije in že nastaja novo vprašanje, vprašanje Posarja.

T. L.

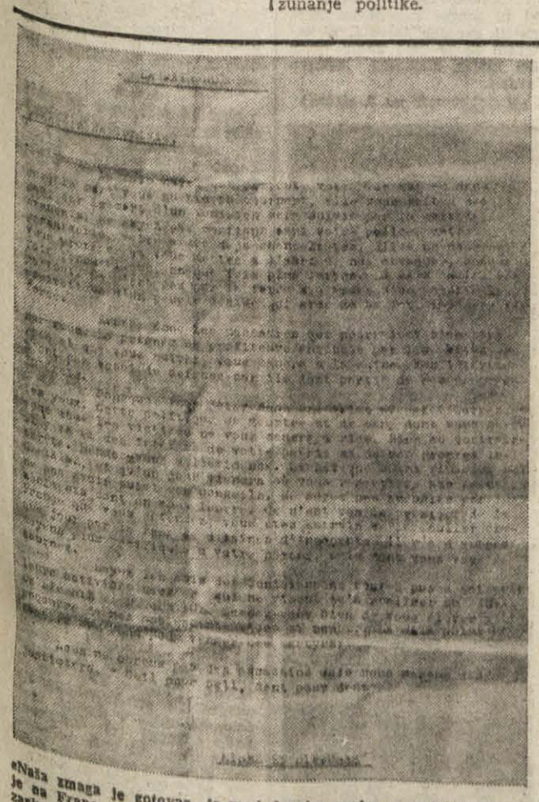

«Naša zmaga je gotova, je med drugim napisano na letaku, ki ga je na Francoze v Tuniziji naslovila tamkajšnja črna roka. Opozarja jih, da bo za vsakega padlega Tunizijca padlo deset Francozov. «Ne zanašajte se na svojo policijo, na svoje orožništvo, na svoje vojaštvo... Odprite oči... Vi ste sami žrtve krvave politike in se branite prestiža Francije... Bodite prijatelji Tunizijcev, ki hočejo samo uresničiti ideal svobode in pravice...»

NISO PETROLEJSKI VODI

Ciliska vlada gradi tri hidrocentrale, ki bodo prejemale vodo z visokih gora Andov; stroški so predvideni na 75 milijonov dolarjev. Na sliki vidimo ogromne cevi za dovajanje vode

SONETNI VENEC

Naša nedeljska novela

(ODLOMEK IZ SLODNJAKOVEGA ROMANA «NEIZTROHNJENO SRCE»)

Vroč zrak plesišča mu je nemilo dahnil v obraz. V redutni dvorani in vseh stranskih prostorih je vrvelo ljudi. Prišel je že proti polnoči, ko se je plesno veseljačenje sprevračalo v razbrzdanost. Dolgo se ni mogel odločiti. Posedal je doma, nato pa je taval po mestu v mlačni noči tiste zime.

Rad je zahajal na plesišče. Ni ga mikal ples, temveč užival je, ko je gledal ljudi, ki so se sprostili od dnevne skrbi in gonje za denarjem ter so se izročili brezskrbnosti vsaj za kratke trenutke. Tu jih je spreletela skupnost ter jih izenačila v otročjem hlastanju za bežnim užitkom: izginili so stanovski in premoženjski razločki, plesna strast je stvorila iz vseh smešno, ali vendar nekako dobrodušno občestvo. V ljubljanski družbi je človek edino na plesih mogel zvedeti resnico, po neki stari pravici je bilo mogoče tu razpravljati o vsem v svobodnem, nagajivem, celo sarkastičnem tonu.

Meščanstvo je na plesiščih najprej začelo izpodrivati plemstvo. Bogastvo in lepota meščanskih žen in hčera sta se tu kosali z gospemi in gospodičnami fevdalne gospode, kolikor je ta že toliko propadla, da je silila na plese, kjer je bilo meščanstvo v večini. Zlasti predpustni plesi z maskami so pokazali toliko premoč meščanskega življa nad plemiškim in uradniškim, da je Prešernu na njih bilo mogoče trositi med ljudi satirične verze zoper napuhnjeno gospodo, ošabne plemiške plesalke, napihnjene, a nelepe in siromašne uradniške hčere, na imenitne in nerodne starce iz gubernija ter zopet druge smešne tipe plesnih družb.

Bilo je nekaj otročjega v tem početju. France je grenko občutil nedoraslost takšnega dejanja, a to je bila edina pot, po kateri se je mogel približati družbi in ji povedati vsaj nekoliko resnice.

Okoli njega se je na plesih zbiralo krdelo mladih nezadovoljnežev in kritikov, ki so se smejali njegovim domislicam, raznašali njegove satirične verze, jih skrivaj podtikali tistim, zoper katere jih je bil zložil. Tako si je Prešeren izbojeval nenapisano pravico soditi ljubljansko meščanstvo, ki mu je na videz to dovoljevalo. V resnici pa hranilo sleherno njegovo žaljivko, da terja ob priliki račun zanjo.

Prešeren je vedel, da sta na nocojšnjem plesu tudi Julija in mati. Že večkrat je to zimo naletel na plesih nanjo. Predajala se je plesu z ognjem prebujene mladosti. Pregrenko je bilo lansko leto, ko ni smela nikamor. Zato ni hotela letos zamuditi niti enega plesa. Mati se je veselila njene življenjske norosti, čeprav jo je včasih svarila, naj ne pleše z vsakim mladim moškim ter naj tu in tam ostane rajši doma. Toda dekle jo je vedno znova preprosilo. Ni ji mogla odreči, saj se je dobro zavedala, da bo kmalu konec Julikinih mladostnih dni. Občutila je tudi sama ponos, da se njena edinka odlikuje pred vsemi ljubljanskimi dekleti po milem in prikupnem vedenju, srečni preprostosti in tihi, nevsiljivi lepoti.

Huda pa je bila, ko je zapazila, da jo obletavajo sumljivi ljudje. Dobro je poznala Baumgartenovega pisarja, saj je bil nekoč domači učitelj v hiši njene sestre. Pa tudi letos poleti je slišala marsikaj o tem človeku. Ali ji ni profesor Dagarin pripovedoval, da je bil Prešeren že v ljubljanskih šolah hudoben puntar in pijanec? Odkar se je vrnil z Dunaja, pa živi menda, da nas sam Bog varuj. Ta že ne bo nikdar samostojen odvetnik. Zlaga baje pohujšljive kranjske pesmi, ne veruje ne v Boga in ne spoštuje cesarja. Klati se po krčmah in je živa podoba izprijenosti. Snoj je bil tako nespameten, da ga je povabil v hišo. In kaj je storil! Zmotil je dobro meščansko dekle in ga pustil. Reva je baje zbolela od žalosti, on pa se ji smeje in se zabava z gostilniškimi dekleti.

Julika je sodila drugače. Ugajal ji je mož, ki se je tako ločil od modnih mladeničev dobre družbe. Nekaj je sijalo iz njegove malomarne, morda celo bolestne prikazni. Zdelo se ji je, da je njegov obraz že nekoč videla. In srce se ji je stisnilo od grešnega koprnenja, da bi si položila njegovo trudno, bledo glavo v naročje ter bi se zagledala v njegove oči, ki gledajo mimo vsega.

Opazila je, da stoji včasi sam za stebrom ali pa v kotu ter blodi s očmi po ljudeh, kakor da nekoga išče. Vztrepetala je, ko je zapazila, da se je njegov pogled umiril, ko je zagledal njo. Rahel nasmeh mu je razsvetlil obraz in videla je, da se mu ustnice gibljejo, kakor da bi ji nekaj šepetal. Toda roke plesalca so jo vodile drugam. Kaj jo briga ta človek, o katerem ve, da ga mrze vsi spodobni ljudje?

Nekoč je začutila, da se ji bliža. Godba je utihnila, plesalec jo je hotel povesti k materi, ki se je razgovarjala v krogu trgovskih žena. Kljub temu je Julika vedela, da jo njene oči spremljajo povsod. Tudi takrat, ko pleše z Jožefom Scheuchenstuelom. Lep fant je Jožef. Samo, da bi ne bil tako pust in dostojen. Ljudje pravijo, da bo njen ženin.

Toda saj ne more misliti tega; nekdo jo nagovarja. Tuj glas jo mehko boža, da si ne upa pogledati človeka, ki stoji pred njo.

«Lepo se zabavamo nocoj. Včeraj smo se še igrali s punčkami, nocoj pa streljamo z očmi po naših nadobudnih mladeničih kakor bi si hoteli osvojiti vse ljubljanske moške.»

Zadnje besede so pregnale čar. Hotela je k materi.

«Ne razumem, gospod ...» je rekla, čeprav je dobro vedela, kam meri.

V zadregi stoji pred njim. Tiste kranjske pesmi iz Ilirskega lista so torej vendarle kazale nanjo. Rdečica jo oblije, noge pa so ji težke, kakor bi bile železne. Njegov smeh jo obkroža ter plete mrežo okoli nje.

«Zakaj mi hočete ubežati? ne ozirajte se po materi». Približal se ji je za korak. «Saj nisem tako strašen, kakor me opravljajo. Prepričan sem, da bi se midva dobro razumela.» Glas mu je pri zadnjih besedah vzdrhtel, da se je zganilo sočutje v njenem srcu.

«Zakaj ne? Mislim, da se z mano vsakdo razume. Mama sicer pravi, da sem muhasta in neznosna.» France jo je gledal s hrepenečimi, obožavajočimi očmi. «Oh, oprostite, k nji moram.»

Drzno ji je stopil ob stran in šel z njo. Polglasno ji je govoril ter ji ostro označeval osebe, ki sta jih srečavala. Ljudje so ju radovedno motrili. Sikali so si zasmehljive opazke.

«No, tega bo pa Primčevka na moč vesela.»

«Prav je, da ji punče zbezlja, saj nima nobenega ostrejšega jezika, kadar je treba koga opravljati.»

«Ni tako neumen, ne, ta zapiti dohtar. Dekle bo imelo čedno doto.»

«Kaj čedno doto! Ampak starega Scheuchenstuela bo zadela kap.»

Zdelo se mu je, da je hodila Julika nalašč nekoliko počasneje. Celo zasmejala se je nekajkrat njegovim besedam. «Poredni ste, gospod doktor!»

Tedaj se jima je približal mladi Scheuchensteul. France se je naglo umaknil s plesišča v gostilnico, ki je bila onstran dolgega hodnika na dvoriščni strani.

Ko sta mati in hči sedali na voz, da se popeljeta domov, se je spet prikazal in se preril do njiju. Žalostno se je stisnila k materi, on pa ji je vrgel v naročje šop papirjev, ki so se razsuli po vozu in po tleh. Mati je zaklicala, voznik je pognal. Julika se ni upala premakniti, v pesti pa je tiščala nekaj lističev. Mati ni vprašala ne med vožnjo ne doma, kaj to pomeni; na prihodnji ples pa nista šle, in obe sta vedeli, zakaj ne.

Sonetni venec
(E. Justin 1937)

In ni preteklo dobrih štirinajst dni, ko se je po Ljubljani raznesel glas, da je dohtar Prešeren preslepil oblast in cenzuro, ter dal natisniti kopo pohujšljivih, ljubezenskih pesmi, katere je imenoma, kakor so razbrale brihtne glavice, če jih ni morebiti poučil sam, posvetil Primčevi Juliki. In kar je bilo najbolj čudno, te pesnitve so dobili vsi naročniki Ilirskega lista. Po mestu je završalo, kakor da bi se čez noč vzgnezdil v njem sovražnik, kateremu ne pozna nihče ne imena ne namena. Kaj takega da je mogoče pri vsej pazljivosti policije in cenzure! Saj si nikdo ne more biti več v svesti dobrega imena, če lahko pride ponoči skušnjavec in ga zaplete v nespodobne verze. Tako daleč si torej že upa temna sila, ki se je doslej skrivala po krčmah in zabaviščih? Ali ni to nadaljevanje lanskega gnusnega boja zoper Metelkove črke, v katerem so se drznili napasti ugledne cerkvene in državne dostojanstvenike? Guverner je predober, če ni celo v prekleti framasonski zvezi, ker tako očitno podpira delo in namene, ki so presenetljivo podobni satiri in pamfletu francoske revolucije ali pa vsaj jožefinskih časov.

Razumnejši ljudje so branili Schmidburga ter so zvračali krivdo na gubernijskega svetnika Janeza Vesela in profesorja Jurija Pavška, ki sta bila uradna čuvarja nedolžnosti slovenske tiskane besede. Vesel se je tiste dni odpravljal iz cenzurne službe, zato se ni bog ve kaj brigal za Prešernov rokopis. Pavšek je sicer stregel, da bi zasledil v njem morebiti kakšno zabavljico nase in duhovščino, še bolj pa, da bi mogel najti dokaz za Prešernovo kvantanje. Toda nič takega ni bilo v Sonetnem vencu, in mirno sta ga dovolila natisniti.

***

Pri Primčevih je bilo vse narobe. V nedeljo še nista mati in hči ničesar slutili, kaj raznašajo že ves dan po mestu. Primčevka je bila sicer naročnica Ilirskega lista, toda v svojem izvodu ni opazila nič posebnega. Zvečer je bila s hčerjo v družbi Scheuchenstuelovih v gledališču ter je pretakala solze ob ganljivi igri Dušna veličina ali Črna vojska v Tirolih.

V ponedeljek zjutraj pa je pritekel gospod Malner ter na vso sapo želel z gospodinjo govoriti. Zaprla sta se v sobo in dolgo ju ni bilo na spregled. Slednjič se je prikazala Primčevka vsa objokana in zaklela v obraz in poklicala Juliko, Malnerja pa odslovila brez besede.

Mati je zazijala in hotela zavpiti hčerki grdo besedo. V zadnjem trenutku se je premagala in se zrušila na stol. Dekletu se je zasmilila, čeprav ni vedela, kaj to pomeni. Ni si bila v svesti nobenega pregreška, zato se je prisrčno oklenila matere. Ta je dvignila obraz in jo presunljivo gledala, da so jo posilile solze.

«Le cmeri se, saj se lahko, ko si zapravila dobro ime. Nikdar se še ni v Ljubljani zgodilo, da bi o meščanskem dekletu peli pesmi kakor o kakšni vaški vlačugi».

«Mati»! je zavpila Julika in zajokala na glas. Zdelo se ji je, da je materin obraz spet tako strog in neusmiljen, kakor je bil včasi pred Janezovo smrtjo.

«Kaj si imela z onim zapitim Baumgartenovim pisačem»?

Dekle je ni moglo razumeti.

«No, kaj? Govori»!

«Nič», je odgovorila po pravici. Mati pa se je suho in prisiljeno zasmejala in vrgla prednjo neki papir.

«Nekaj si že morala imeti. Kako bi si sicer upal, da te opeva na takšen način. In kar je še najhuje, mesto in dežela sta polna, teh cunj, v katerih blati očetovo pošteno ime pijan pisun, ki si se mu morala nastavljati za mojim hrbtom. Oh, oče se bo v grobu obrnil. In kdo te bo zdaj maral? Scheuchenstuelovi so preveč natančni in ponosni, da bi pustili Jožefu, še misliti nate. In seveda, če bi te še sam hotel».

Strogo se je zravnala pred hčerjo, ki se je zgrudila k mi-

(Nadaljevanje na 7. strani)

SLOVENSKA GLASBA v dobi romantike

(Iz ciklusa predavanj iz zgodovine slovenske glasbe, ki ga je priredila tržaška Narodna in študijska knjižnica)

Vilko Ukmar

Anton Lajovic

Viktor Parma

Glasba je bila že od nekdaj Slovencem posebno draga; gojili so jo z vnemo, peli so in igrali na glasbila, pa tudi ustvarjali. Zgodovina pozna mnogo imen pomembnih slovenskih tvorcev, med njimi na čelu Jakoba Gallusa - Petelina. Vendar vse to glasbeno življenje in delovanje še ne predstavlja prave slovenske glasbene kulture, dokler se ni prebudila nacionalna zavest. Ta je šele razvila in povezala življenjske sile slovenstva, z njo so se šele rodili posebni ideali, z njo sen o individualno zaključeni slovenski biti in hkrati o samosvoji slovenski kulturi, ki naj požene korenine neposredno iz slovenskega ljudstva ter njegovega čistega in pristnega izročila.

To pa se je zgodilo v pričetku 19. stoletja, ko je odmeval čez Evropo vsem narodom klic po prebujenju nacionalne zavesti, ko so se temu klicu odzivala evropska ljudstva ter šla na delo, da si zgrade vsako svoje duhovno obličje, svoj politični red in njega moč, svojo samostojno gospodarsko in kulturno zgradbo. Od največjih narodov so prehajale pobude do malih in najmanjših. Z zanosom in močjo jih je sprejel tudi slovenski narod.

Osvobojeno meščanstvo si je pridobilo nekaj političnih pravic in precej gospodarske moči ter s tem podprlo in zaščitilo nastajajočo in rastočo slovensko kulturo — in posebej umetnost vseh vrst. Zaživela je tudi glasba, ki je pričela dobivati sredi pretežno nemško usmerjenega glasbenega življenja svoj samonikli obraz, hraneč se s sokovi ljudske glasbene poezije.

Miroslav Vilhar

Vsej neugnani moči in mogočni volji je dajala oporo nova umetnostna smer, ki je preplavila vso Evropo ter ustvarila svojevrstno duhovno ozračje. Bila je romantika, ki se je pod pogoji posebne miselnosti in čustvenosti razvila najmočneje na nemških tleh, zajela vse ostalo zapadnokulturno območje in s svojim notranje razviharjenim bistvom prepojila tudi slovenski kulturni svet. — Vse 19. stoletje se je bila borba romantičnega bistva z uravnovešenim, olimpijsko vzvišenim klasicističnim svetom, borba za rastočo nadmoč romantičnega pojmovanja, ki se je ob koncu stoletja razraslo, vzpelo do svojega viška ter dalo svojevrstni značaj vsemu življenju. Mogočna so bila gibala in globoki so bili vzroki romantike. Kar je spočela renesansa, je romantika uresničila: svobodo človekovega duha, uresničenje individualne zavesti, razcvet intelektualizma ter njega spoznanj in odkritij na osnovi čutnih zaznav in izkustev; a prav tako tudi sproščenje in razviharjenost osebnega čustva. Posameznik in njegov duševni svet sta postala izhodišče spoznavanju. Že Kant je dal temu stališču miselno oporišče s skrajno subjektivistično potjo do resnice. Goethe je sicer iskal most med človekovo osebno in med zunanjo naravo. Vendar sta oba misleca idejni uvod v romantično smer, ki ima svojo bistveno potezo v razcepljenosti med dvema svetovoma. Intelektualizem in izkustvo po čutni zaznavi sta ustvarila materialistično pojmovanje sveta in življenja; temu pojmovanju pa se je zoperstavil idealistični svetovni nazor, zasidran zgolj v svetu idej. Mostu med obema ni bilo, temveč le nespravljiva borba, podobna borbi v političnem in gospodarskem svetu, kjer so nova socialna gesla razgibala ljudske plasti in povzročila grozeče razpoke v socialnem redu. Življenjska tla so postala vulkanična, iz njih so vsepovsod sikali revolucionarni plameni. Sredi samih nepomirljivih nasprotij pa je stal človek, sam v svoji duši razklan prav tako, kot življenje ob njem. Tako zlasti občutljivi umetnik, ki je v stiski bežal iz resnične stvarnosti ter v svojem umetniškem ustvarjanju iskal pomirjenja v zgodovinskem, eksotičnem in metafizičnem svetu. Tam je iskal snovi in tja se je reševal iz svojega schopenhauerjanskega svetobelja, ki je bilo za to dobo tako tipično in ki ga je z «Wertherjem» nakazal že mladi Goethe.

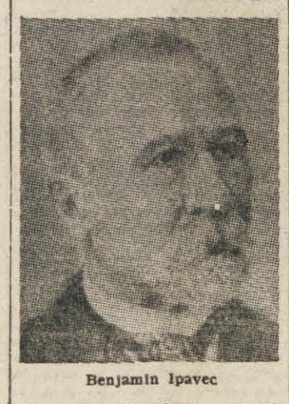

Benjamin Ipavec

Po vsem tem je razumljivo, da je postala romantična umetnost tesno spojena z življenjsko problematiko in da ji je postal tuj akademski formalizem. Čista lepota, o kateri so že antični grški filozofi vedeli, da obstaja zgolj v pravilnih razmerjih členov, in katere zakonitost je obsegal kànon ali nomos, taka lepota je romantičnemu umetniku premalo pomenila. Klasični čisti red je postal preživelo načelo. Preveč je bilo nerešenih življenjskih vprašanj, da bi smela umetnost mimo njih. Zato jih je nova smer postavila v središče pozornosti in pričela formo prirejati in v pozni premeni celo podrejati vsebini. V glasbenem svetu se je klasičnemu muzikalnemu redu prvi upri Beethoven, njemu pa je sledila dolga vrsta velikih romantičnih skladateljev med vsemi zapadnimi narodi.

Na tej poti je pričel zavestno graditi svojo samoniklo glasbeno kulturo tudi slovenski narod. Romantična umetnostna usmerjenost mu je pri tem bila v pomoč in oporo. Ker so se tvorci zavedali najbolj perečega življenjskega problema, obstoječega v nujnosti nacionalne samozavesti, ki je bila pogoj slovenske skupnosti in kulture, so posvetili najprej vse svoje tvorno delo temu cilju. Vsepovsod je zazvenela domovinska pesem. Bila je preprosta in zaradi razmer pretežno zborovska; tudi je bila še pod tujimi vplivi, zlasti nemškimi, kjer so spričo sorodnih teženj po združevanju nastajale «Liedertafeln». Vendar je bila samonikla, ker je vrela iz domovinske ljubezni in jo je pristno domače občutil slovenski umetnik. Borila se je s strokovno tehničnimi ovirami, ker je bila mlada in jo je ustvarjal diletant. Toda stopnjo za stopnjo sta ji rasli moč izraza in oblikovna popolnost, dobivala je umetniška krila za polet, ki jo je nosil skozi desetletja vedno više in više v čisti svet glasbenih harmonij. V njem se je sprostila, obogatila in razrasla. Iz nje se je izvil samospev, nastala je kantata, in končno sta se rodili opera in simfonija. Bogastvo umetniškega izraza pa je vsej tej glasbi raslo iz mnogovrstne, v romantičnem človeku tako bujne vsebine, ki se kmalu ni več omejevala le na domovinski problem, temveč je pričela vreti iz globin zamotanega labirinta romantične duševnosti. Zlasti erotični motiv je kot topli subjektivni lirizem stopil na površje.

Anton Foerster

Jakob Aljaž

Fran Gerbic

GREGOR RIHAR

ki stoji kot steber ob pričetku te kulture, je bil še močno zapreden v klasične oblikovne ideale. Bil je duhovnik in je v številnih pesmih opeval svoja iskrena religiozna doživetja. Vendar od njih glasbena oblika ni bila dosti odvisna, temveč se mu je melodija predla večidel po čistih muzikalnih načelih. Ker pa je bila poleg tega zelo domače občutena, ni čuda, če si jo je prisvojil predvsem slovenski kmetski človek, kateremu je postala zvesta spremljevalka življenja, kot v cerkvi, tako tudi v domu in na polju pri delu. — Nasprotno pa je

MIROSLAV VILHAR

čigar delo sega v srednja desetletja 19. stoletja, usmeril svoje glasbeno snovanje že k orisanim zgodnjeromantičnim idealom. Izobraženi graščak na Kalcu pri Knežaku je doumel težnje slovenstva; po njih je usmerjal svojo preprosto poezijo, po njih tudi prav tako muziko. «Bratje, to mi dovolite, da se smem Slovenca zvati» — to mu je bil motto, po katerem je usmerjal svoje umetniško snovanje. Njegovi zbori in samospevi so bili preprosti, toda iskreni, da je marsikatera melodija ponarodela. Miroslav Vilhar je napisal sam tudi operno delo «Jamska Ivanka», ki je izšlo v tisku leta 1950 in ki je prvo nam ohranjeno delo te vrste, kajti Zupanov «Belin» iz leta 1780 se je izgubil. Čeprav je to delo sila preprosto in polno vplivov (zlasti s strani italijanske opere), je bilo vendarle za Slovence v oni dobi pravo razodetje. Tako predstavlja Vilhar, kateremu je stal ob strani v melodični iznajdljivosti prav tako močni, a v stroki manj izurjeni

JURIJ FLEISMAN,

prvo tvorno osebnost v smeri slovenske romantične glasbe, čeprav se klasicističnih idealov še ni povsem oprostil.

Pogoji za vse to glasbeno življenje in ustvarjanje so bili mnogovrstni in značilni Slovenci so se vsepovsod združevali. Nastalo je sredi stoletja Slovensko društvo v Ljubljani in v Celovcu, Slavjanski zbor v Trstu, Slavjansko bralno društvo v Gorici. Ta društva pa so kmalu zamenjale za našo romantično dobo tako značilne čitalnice. Prva je nastala v Trstu leta 1861, (Slovanska čitaonica) njej so sledile čitalnice po vseh večjih slovenskih središčih. Tipične za ta društva so bile «besede», družabne prireditve, ki so imele na sporedu govore, recitacije, dramatske prizore in predvsem glasbene nastope. Peli so solisti in pevski zbori, največkrat v narodnih nošah — in vse to je vžigalo slovenska domoljubna čustva ter izzivalo kipeča navdušenja. Če je tak resni del «besede» izzvenel v prosto zabavo s plesom, so se sredi zabave čustva še bolj razgrela in je navdušenost še bolj zagorela.

V takih razmerah je rasla in zorela slovenska romantična glasba. Pogoji so bili silno skromni, a srca toliko toplejša. Zato so mladi skladatelji ustvarjali kljub zaprekam in kljub osebni stiski z neugnanim zanosom, pripravljeni na vse žrtve. Dokaz temu so žalostne življenjske usode Kamila Maška, Hajdriha, Lebana, Kocijančiča in Volariča, skladateljev, ki so vsi umrli sredi življenjske dobe (med 28. in 36. letom starosti), ko so komaj dobro zastavili skladateljsko delo.

KAMILO MASEK

je bil sin Kašparja Maška, češkega glasbenika, ki je na povabilo nemške Filharmonične družbe prišel za dirigenta v Ljubljano in v njej ostal do smrti. Sin Kamilo se je čutil Slovenca. V kratki študijski dobi si je na Dunaju pridobil toliko glasbenega znanja, da so mu že tam tiskali nekaj samospevov. Po povratku se je v Ljubljani lotil vsestranskega dela. A ker njegova romantična narav ni bila uravnovešena po obenem prepolna viharnega čustva, je omagal in umrl komaj 28 let star. Podobna je bila usoda

JOSIPA KOCIJANCICA,

nenavadno nadarjenega, lepega mladega fanta, ki se je kot jurist na Dunaju tudi glasbeno šolal, pa premlad umrl, da bi bil mogel ustvariti kaj več nego nekaj toplo občutenih zborov. Podobna usoda je zadela

AVGUSTA LEBANA,

ki ni mogel razviti in izkoristiti svojega talenta, o katerem se je celo znani nemški kritik Hanslick laskavo izrazil.

(Nadaljevanje na 7. strani)

Župančič in Prešeren

SLAVKO RUPEL

Kako veliko ljubezen, kako globoko spoštovanje do Prešerna najdemo pri Župančiču! «S preprostim in ponižnim srcem sem se mu bližal», je že davno zapisal. A tudi kasneje se vedno poglablja vanj, se ob njem oplaja, se prepušča njegovim sanjam in mislim in uporabi vsako priliko, da razodeva veličino Prešerna. Lahko rečemo, da vse Župančičevo življenje in delo preveva misel na Prešerna.

Že med svojimi prvimi umetninami posveti Župančič eno svojih pesmi Prešernu. To je «Pesem mladine», ki jo ob Prešernovem jubileju decembra 1900 objavi v Ljubljanskem Zvonu.

Mi gremo naprej, mi gremo naprej
mi strelci,
in pred nami plamen gre skoz noč
kot bog pred Izraelci.
Na nebu je dan, nad gorami je dan,
a zarjo zakriva nam jata vran ...
O rada bi orle prevarila,
za sonce jih osleparila — zaman:
sokoli in orli vedo, da je dan!

Ob Prešernovi stoletnici 22-letni Župančič v imenu mladih z borbeno pesmijo počasti Prešernov spomin. Toda s pesmijo pove še vse več: ob prazniku največjega mojstra besede simbolično izrazi razpoloženje mlade literarne generacije in dokončno obračuna s predstavniki stare smeri. Mi gremo naprej! To je geslo mladine, geslo, ki ga pesnik trikrat poudari in v duhu katerega tudi pesem zaključi:

in v nove zarje ji hlepe oči,
tako mladina pesnika slavi.

Hrabroslav Volarič

Matej Hubad

Tako Župančič s pesmijo mladine poveže Prešerna z enim naših najpomembnejših literarnih spopadov, v katerem dokončno zmaga Moderna, ki drugič povzdigne slovensko književnost na svetovno raven.

V kasnejših letih Župančič pogosto razpravlja o Prešernu. O njem govori s prijatelji, s književniki pa tudi s preprostimi ljudmi in tujci, ki se zanimajo za našo knjigo, o njem razpravlja tudi v javnosti. Ob 125 letnici Prešernovega rojstva govori na akademiji v ljubljanskem gledališču. Nedvomno postavi Prešerna kot največjega genija slovenskega rodu, genija, ki je premagal čas in sega zato v sedanjost in bodočnost.

«Njegova beseda nam je vedno poje», pravi Župančič, «njegove sanje nas še zdaj omamljajo in čim zrelejši smo, tem več lepote in resnice nam žari iz njega. Njegove ideje so že danes bojna gesla in vsaka bodoča doba, bo lahko iskala v njegovem bogatem zakladu spopolnila za svoje nedostatke. Vsako pokolenje stoji pred svojimi problemi in jih mora po svoje rešiti. Doživeti po svoje pa bo moral Prešerna vsak naš tvorec, zakaj pot naprej vodi samo preko njega.»

Nedvomno ga je Župančič sam doživel, kajti malo kasneje pravi v svoji besedi o Prešernu, namenjeni mari borski mladini: «Zakaj jaz se nisem nikdar bližal Prešernu po znanstvenih stopnicah ali po filozofskih ovinkih, temveč tako, kakor želim, da bi se mu bližali vi vsi: samo z odprtim čutom, s preprostim ponižnim srcem žejnim lepote in resnice. Vedno niso prihajali k njemu tako, temveč s svojimi predsodki in doktrinami in teorijami, zato ga niso spoznali.»

In ker ga je spoznal in doumel, lahko Župančič ob najrazličnejših prilikah tolmači Prešernovo veličino in navaja k ljubezni, spoštovanju in pravilnemu umevanju pesnika velikana. V razpravi Ritem in metrum, v svoji besedi o Levstiku, v pesmi Revija, v pismu o slovenščini na odru, povsod utemeljuje Župančič Prešerna kot največjega pesnika, kateremu ni enakovredniih umetnin ustvaril nihče kasnejših generacij. In vsakc priliko uporabi, da bi ljudje Prešerna tudi pravilno razumeli, kajti sam pravi, da so le redki tisti, ki so spoznali ves pomen Prešernovega življenja in dela. Se po osvoboditvi, ko posveča svoje sile kulturnim in političnim problemom v novi državi, mu Prešeren ne uide iz misli. Ob obletnici smrti mu spet posveti jasne besede: «Brez Prešerna bi bili Slovenci ostali v somraku, narod brez genija, ljudstvo brez luči: strahota je pomisliti na takšno temno vrzel, na takšno zevajočo praznino in njene nasledke za našo kulturo, kajti zavedajmo se: kar pri nas poslej piše in poje, se oslanja na Prešerna in njegovo genialno delo. Vsi pravi pisatelji pri nas, vsi, s katerih imeni je zvezan napredek slovenskega slovstva, so se priznavali k Prešernu, so gledali v njem nedoseženega mojstra, vodnika in vzornika. Prešeren je v vsem pravem, res naprednem prizadevanju slovenskih ljudi vedno in povsod pričujoč!»

Tako zapiše po osvoboditvi Župančič svoje misli o Prešernu. A prav ob koncu svojega življenja se še enkrat sreča z njim.

To pot Župančič prevede Prešernove nemške pesmi. V njih združi svojo ljubezen in spoštovanje do Prešerna s svojimi prevajalskimi sposobnostmi, predvsem pa s svojo pesniško močjo. Dolgo odlaša s tem delom, kajti že leta 1905 misli Ivan Prijatelj prav nanj, ko poziva slovenske pesnike, naj prevedejo Prešernove nemške pesmi. Tudi kasneje, ko izražajo podobne želje drugi prešernoslovci, se Župančič ne odzove. Ob neki priliki menda izjavi, da mu prevajanje iz nemščine ni pri srcu; prijateljem pa zaupa, da se bo Prešerna lotil, ko bo sedemdeset let star. In res se ga loti šele tedaj. Ko objavi v Novem svetu svoje prve prevode Prešernovih nemških pesmi, zapiše: «Čutil sem svoj dolg, — naložili so mi ga že mrtvi in še živi prešernoslovci, — od Prijatelja in Žigona do Kidriča, a naloga se mi je zdela preodgovorna in pretežka za moje moči. Odlagal sem jo in odlagal in mislil, da je nikoli ne izvršim. Letos pa me je ozračje samo, ki je bilo polno Prešerna, prevzelo in nekako prisililo, da sem se lotil dela. Zanašam se, da bom mogel prevode vsaj za stopetdeseto obletnico Prešernovega rojstva dati na svetlo v posebni knjižici.» Tako zapiše v Novi svet spomladi 1949 in je takoj sredi dela, ki ga vsega prevzame. Domači izpovedujejo, da dela kot v transu. Posamezne pesmi prevede v petih, šestih variantah, nekatere so celo po enajstkrat, trinajstkrat prepisane. In vendar že 2. maja svoje delo konča. Dober mesec nato pa sklene svojo življenjsko pot.

Svoje obljube, da za stopetdeseto obletnico Prešernovega rojstva objavi njegove pesmi v slovenskem prevodu, ni mogel več izpolniti. To so morali storiti drugi. Toda izpolnil je svojo obveznost do Prešerna. Kakor, da se je še v zadnjih dneh hotel znebiti dolga, ki ga je težil. Tako se prav s Prešernom zaključi tudi Župančičeva pesniška pot.

Davorin Jenko

dr. Gojmir Krek

"KONZUL" ŽANJE USPEHE

Menottijev «Konzul», ki smo ga to sezono poslušali v tržaški operi, je doživel tudi v Franciji velik uspeh, igrali so ga kar dvajset dni zaporedoma in vse kaže, da bo prišel še ponovno na repertoar. «Konzul» je že tretja Menottijeva opera; (četrto «Amal» ali «Nočni obiskovalci», je napisal za ameriško televizijo in so jo predvajali lansko leto 24. decembra). Francoska kritika izredno hvali opero tudi zaradi nje aktualnosti. Pierre Loewel na primer pravi, da bi bil «Konzul» tudi odlična dramska predstava; prav tako pohvalno govori o glasbi in po njegovem mnenju je «Konzul» mojstrovina kakršne nismo imeli v operi že od Riharda Straussa.

***

Mahmud Teymour, arabski pisatelj, sodi med vidnejše sodobne pisatelje. Napisal je okrog 25 zbirk novel, nekaj romanov in gledaliških del, v katerih je dobro zajel življenje felahov; čeprav aristokrat po rodu, je po duhu kmet. V njegovih zadnjih delih opažamo, da so opisi njegovih oseb vedno bolj nestvarni, vendar pa le ostaja na trdnih tleh in ne opušča svoje prvotne tendence k realizmu. Tako se je iz tega prepletanja realističnega sveta s fantastičnim rodil globoko poetičen roman «Nidaj Maghul» (Klic neznanega). Teymour je tudi med najboljšimi predstavniki arabskih dramatikov; njegova drama «Abu Ali» je več mesecev žela na egiptovskih deskah velik uspeh. Zadnje njegovo delo «Ib Jala» ima bolj realistično noto. Nenavadno je izšla v francoščini, zbirka njegovih novel, ki nam dobro predstavi Egipt.

***

Giovanni Biamonti, proučevalec Beethovna ter avtor dveh knjig, v katerih z zgodovinsko estetskega stališča analizira simfonije in kvartete tega glasbenega velikana, je sedaj izdal prvo delo izmed petih, ki bodo tvorile kronološki katalog vseh Beethovnovih glasbenih del.

***

Werner Weissbach je izdal v Bazlu drugo knjigo študije o slikarju Van Goghu pod naslovom «Vincent Van Gogh. Umetnost in usoda». Knjiga prinaša nad 80 lepih reprodukcij in skuša obenem razjasniti vprašanja o umetnikovem življenju, delu, usodi, o sili njegovega umetniškega ustvarjanja ter tudi o njegovi abnormalnosti. Weissbach loči Van Goghovo bolezen, ki mu je uničila življenje, od njegovega umetniškega ustvarjanja. Pri tem se skicira je na G. Kraušu, ki je dognal, da ni v času najhujših bolezenskih napadov videti nobene sledi propadanja v njegovih delih. Bolezen je uničila samo umetnikovo telo, ne pa duha.

***

Nad 14 milijonov televizijskih aparatov je po najnovejših statističnih podatkih v ZDA; samo v New Yorku dva in pol milijona, v Los Angelesu nad en milijon in okrog milijon v Chicagu. Precej pa je televizija napredovala v naslednjih deželah: Braziliji, Kubi, Mehiki, Franciji, Nemčiji, Holandski, Argentini, Španiji, Švedski, SZ, Švici, Angliji itd.

***

Založništvo Cehova, ki ga je ustanovil vzhodnoevropski sklad Fordove ustanove, je začel izdajati nova in stara «prepovedana» dela klasičnih in sodobnih ruskih pisateljev. Tako bodo Rusi, ki se po zadnji vojni niso vrnili v domovino, lahko brali v lastnem jeziku knjige, ki so v SZ prepovedane.

***

Najnovejši Disneyev film «Robin Hood», ki so ga snemali v celoti v Angliji, bodo začeli v kratkem predvajati. O novih načrtih Disneya pa beremo, da pripravlja po uspehu, ki sta ga dosegla «Dolina bobrov» in «Otok tjulenjev», vrsto dokumentarnih filmov. Trenutno je ekspedicija strokovnjakov na tem, da odide v Afriko, kjer bodo snemali tri dokumentarne filme, ki bodo prikazovali življenje medvedov, vodnih ptic, gorskih ovnov, bivolov in antilop. Disney bo izdelal tudi nekaj vzgojnih filmov, ki bodo obravnavali najrazličnejše snovi, tako na primer študij gospodarstva, razvoj človeka, glasbe in podobno.

Od vasi do vasi

PADRIČE

Naša vas je majhna, zato ni pri nas posebnih novic. Ker pa nismo še nikoli spregovorili o naših lovcih, se jim bomo to pot oddolžili z nekaj vrstami. Naš lovski čuvaj pridno preganja lisice in jih je že veliko število pobil. Ko smo bili pri njem na obisku, je pravkar sušil kožo novo ubite lisice. Pri čuvaju je videti tudi neko zanimivost oziroma redkost. V nekakem kurniku ima namreč že več mesecev veliko uharico, ki so jo ulovili nekje pri Zgoniku. Žival ima zelo ostre oči in ko premika kljun, se čuje precejšen ropot. Je tudi zelo požrešna in poje precej mesa. Kogar

zanese pot v Padriče, naj si to zanimivost ogleda.

Kar se lovcev tiče, nam je znani Boris povedal, da je letos ustrelil pet zajcev. V začetku sploh ni hotel povedati števila, ker ga je bilo nekam šram, češ kaj pa je to pet zajcev. Prepričani pa smo, da bi jih bil Boris ustrelil več, če bi dovoljeno število ne bilo omejeno na pet.

Drugih novic pri nas ni. Cesta čez Razklani hrib po Starem bregu še vedno čaka, da se je župan Bartoli spomni. Zato pa se nadaljujejo dela pri poboljševalnici, ki smo je bili res potrebni kakor berač mraza.

BAZOVICA

Januarja je imela naša zavarovalnica za govejo živino svoj 53. letni občni zbor, ki se ga je udeležilo okoli 140 članov, kar priča o njihovem živem zanimanju za delovanje zavarovalnice.

Zavarovalnica je tudi v preteklem letu uspešno delovala in je bila kmetom v veliko pomoč. Njen sedež je v Bazovici, včlanjeni pa so v njej tudi živinorejci iz Gropede, Padrič in Jezera. Zavarovalnica plačuje stroške za živinozdravnika, ki so znašali v preteklem letu okoli 240.000 lir. Poleg tega skrbi tudi za zdravila. Če kmetom živina pogine, jim izplača zavarovalnica zavarovano vsoto, če pa žival zakoljejo in je meso užitno, tedaj ga kmet sam proda. Na letošnjem občnem zboru so izvolili tudi nov odbor.

Pri nas se slišijo vsako dopoldne med pol deseto in deseto uro močne eksplozije, zaradi katerih se vedno strese vsa vas. Po hišah odpada omet z zidov in s stropa, kar pomeni za nas veliko škodo. Prav bi bilo, da bi se to nehalo. Mnogi ljudje so po vojni popravili strope in zidove, sedaj na imajo zaradi teh eksplozij zopet vse strope razpokane.

Prosvetno življenje pri nas ni ravno preveč razgibano, vendarle se nekaj gibljemo. Mladinski tamburaški zbor se pridno pripravlja na nastop v Lokvi, kakor bolje skupno s pevskim zborom «Slovan» iz Padriče. Dramska skupina prosvetnega društva, pa se tudi pripravlja na ponoven nastop z igro «Učiteljica».

Ljudje so pri nas prav željni raznih predstav in jim je žal, da ne more nastopiti pri nas Slovensko narodno gledališče. Kako se zanimajo tudi za predavanja, smo videli v petek 1. februarja, ko je na pobudo ASIZ-a imela dr. Mašerova zdravstveno predavanje, ki se ga je udeležilo okoli 100 žena. Bazovci oziroma Bazovke so bili s predavanjem zelo zadovoljni in bi radi, da bi jih dr. Mašerova še obiskala.

Ljudje pa ne kažejo nobenega razumevanja za kominformovsko propagando. Kakor povsod drugod je tudi v Bazovici v gostilni Leban domenski Riko Malalan ponavljal oguljeno lajno o svojem potovanju v Sovjetsko zvezo. No, poslušat ga je šlo zelo pičlo število ljudi, ker noč vedo, da Malalan govori le po vedno istem kopitu in hvali vse tisto, kar so mu peč hoteli v Moskvi pokazati. In tega najbrž ni bilo mnogo. Upamo, da je brezbrižnost Bazovcev le preprečala Malalana, da se mu ne plača hoditi v Bazovico solit ljudem pamet.

Končno naj še povemo, da so odprli naš obmejni blok za dvolastnike, kar jih je zelo razveselilo, saj bodo mogli zopet hoditi na svoja polja in v gozd.

SLIVNO

Slišimo tožbe, kako naše kmetstvo propada. To je res in se vidi na dohodih gospodarjev, ki hodijo na delo. Ti navadno trdijo, da se kmetovanje ne izplača, da zemlja ne rodi, da je vzame suša itd. Tudi to drži, a nikoli ne stoodstotno. Resnica je, da je kmetovanje pri nas zvezano s trudom in žrtvami, kot je bilo to vedno, in kdor se tega boji in ne dela na svoji zemlji z razumom in srcem ali smotrno in z ljubeznijo, mu zemlja odpove.

Takih pri nas pa pretežno ni, ni v navadi pritoževanje z rokami v žepu in posedanjem. Gospodarji pogumno delajo in skušajo izvabiti iz svoje zemlje čim več. Delo jim ni v breme in vsak njihov uspeh jih le še podžiga. Čez našo mladino se v tem oziru ne moremo tožiti. Njih prizadevnost jim bo v vsakem primeru koristna

Nekaj pa pogrešamo: večjo strokovno izobrazbo in razumevanje za stanovsko organizacijo. Ta dva nedostatka sta seveda splošen pojav in posledica fašističnega paševanja.

Še imamo zaporo zaradi slinovke. Pomagamo si kot moremo, ker našega občinskega veterinarja malo zanima, kakšno gospodarsko škodo nam prizadene ta epidemija. Upamo da bomo kmalu prosti

NABREŽINA

V predzadnjem tednu smo imeli v kulturnem domu kar dve pomembni kulturni prireditvi: literarni večer naših pesnic in spominski večer Iga Grudna, v kinodvorani pa je gostovalo Slovensko narodno gledališče s Schoenherrjevo dramo «Salan v ženski». Iz vseh prireditev smo črpali zavest o naši ustvarjalni moči na literarnem in umetniškem polju. Med pesniškimi umotvori so tudi oni sorojakov Iga in Dore Gruden, ki nas bodrijo v težnji za dobrim in plemenitim: v domoljubju: v narodni in socialni enakopravnosti in človečanstvu. Če kdo, smo prav mi s tega križišča sporov in težke borbe za narodni, gospodarski in kulturni obstoj, mi, ki nas je fašistična Italija oropala materialno in moralno, upravičeni za to dobrino. Če nam je naši sovražniki ne privoščijo danes, nam jo bodo jutri, ker z borbo za te naše pravice ne bomo odnehali.

Zadnje zasedanje našega občinskega sveta je povedalo, da smo se v računu o daljši zimski zaposlitvi temeljito všteli. Zato so brezposelni vedno bolj zaskrbljeni. S 4 milijoni za naša zimska dela si bodo presneto malo opomogli. Kje je vzrok, da ni za našo občino večjega nakazila?

BORŠT

V soboto smo imeli tudi v naši vasi predavanje o Slovenskih planinah s skioptičnimi slikami in filmom. Ob tej priložnosti se je zbrala vsa naša mladina in napolnila dvorano, pa tudi starejši vaščani so prišli. To je bilo končno nekaj razveseljivega za nas, da se je zganila naša mladina, da vidi nekaj lepega in da posluša kaj dobrega in zanimivega, kar nam je tako blizu, saj imamo pred sabo Gliniščico.

Tako na redko pride kaj novega med nas, razen kakega plesa in razbijanja, od kakršne koli strani. Tega pa nam je bilo že res preveč. S tem bi res želeli, da nam priznaša kdor koli. To mislim, da je hotela povedati naša mladina, ki se želi kaj naučiti, in si želi spet čimprej videti in slišati kaj lepega in poučnega. Hvaležni smo SHPZ iz Trsta za ta lep večer.

Udeleženec

DOLINA

Kominformovci zgubljajo v Dolini vedno bolj tla pod nogami. Čeprav pravijo, da so letos «potrdili stoodstotno rekrutov», mislimo, da ni bil nabor posebno uspešen in da je bil namreč plan novačenja zelo nizek. Dejstvo je, da se kljub novim «rekrutom» kominformovska vojska pri nas redči.

Ti ljudje morajo biti že res na psu, če so postali tako malenkostni, kakor kaže naslednji primer: V Jercogovi hiši so v pritličju

prostori Osvobodilne fronte, v prvem nadstropju pa prostori kominformovske stranke (stranke rekrutov). Ker jim novačenje ne uspeva, so se spravili nad dimnik. Zamašili so dimnik s papirjem, zato se je seveda spodaj v prostorih OF kadilo. V ta namen so uporabili nekaj izvodov «Dela», «Lavoratora» in lepakov o predavanju «Kam gre Jugoslavija?», kar dokazuje, da ne služijo ti listi le za blatenje, ampak tudi za mašenje dimnikov.

BRAZDE NAŠIH KMETOVALCEV

Sadnemu drevju moramo gnojiti pravilno

Premnogi naši kmetovalci pozabljajo, da potrebuje tudi sadno drevje, primerno gnojenje za svojo pravilno rast in razvoj, kakor tudi za kolikor mogoče redno donašanje dobrega in obilnega sadu. Večkrat je slišati pritožbo marsikaterega kmetovalca in sadjarja, da mu sadna drevesa, zlasti starejša le bolj poredkoma, vsako drugo ali tretje leto in razmeroma malo rodijo. Kmet sadjar se mora zavedati, da je sadno drevo rastlina, ki živi desetletja na istem mestu in izčrpava zemljo tudi v globljih plasteh na važnih hranilnih snoveh. Obdelava zemlje in dovajanje potrebnih hranilnih snovi v globlje plasti v razmeroma kratkem času je zelo otežkočeno in večkrat tudi nemogoče. Zaradi tega je razumljivo, da sadna drevesa čimprej opešajo, čim manj rodovitne zemlje in hranilnih snovi imajo na razpolago. *Da bo sadno drevje dolgo in stalno rodilo obilo dobrega sadu, je nujno potrebno, da mu redno dovajamo potrebne hranilne snovi s pravilnim gnojenjem.*

Pravilno bomo sadno drevje gnojili le tedaj, ko bomo poznali njega potrebe.

Kakor pri vseh rastlinah, tako je tudi pri sadnem drevju

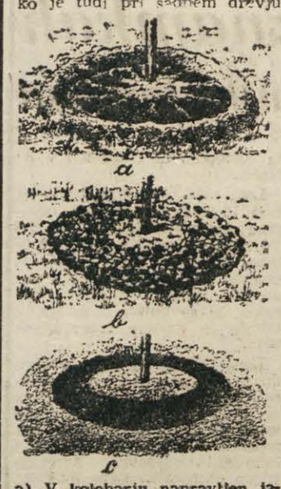

a) V kolobarju napravljen jarek z luknjami v obliki žarkov proti deblu. b) V kolobarju pod krošnjo podkopan gnoj. c) V kolobarju narejen odprt jarek z gnojem.

za močno raščo in bogato rodovitnost potrebna zadostna razpoložljivost zemlje, ki naj vsebuje štiri glavne hranilne snovi: apno, kalij, dušik in fosforno kislino. Umno dovajanje teh snovi zemlji je podlaga pravilnemu gnojenju sadnemu drevju.

APNO ima velik vpliv na oblikovanje plodov, pospešuje dovajanje sladkorja vanje in tvori s kalijem trd in odporen les drevja. Češnje, ki tim primanjkuje apna v zemlji prav rade trpijo na smolikavosti. Seloh je pomanjkanje te snovi v zemlji zelo škodljivo sadnemu drevju ker porabi mnogo drugih hranilnih snovi za svoje korenine, ki morajo globoko po zemlji iskati potrebno apno.

KALIJ dobimo pri sestavi vseh delov sadnega drevesa, tako v lesu kakor tudi v listju in v plodovih. Kalij pospešuje v drevju presnavljanje hranilnih snovi, ker se z njim tvorijo v prvi vrsti močni in zdravi listi. Drevesno listje pa igra najvažnejšo vlogo pri rašči in pri rodovitnosti sadnega drevja. Zlasti ugodno vpliva kalij na tvorbo sladkorja v plodovih dreves. Če primanjkuje zemlji kalija se tvorijo na listju rjavi madeži in letni poganjki ter starejše veje predčasno umrejo.

DUSIK nima tako močnega vpliva kot apno in kalij na kakovostno tvorbo raznih delov sadnega drevesa, zato pa je tembolj od njega odvisna obilna rodovitnost. Dušik sili drevo k močni, bujni rasti, k tvorbi obilice listja in velikih plodov ne glede na njih kakovost. Obilo dušika v zemlji daje temnozeleno listje in dolge poganjke; pomanjkanje te snovi pa poznamo po majhnem listju rumeno zelene barve in po razmeroma kratkih poganjkih.

FOSFORNA KISLINA pa je zelo važna za tvorbo zlasti semena in z njim v zvezi s tvorbo cvetja ter plodov. Zaradi tega potrebuje zlasti koščičasto sadno drevje mnogo te snovi. Če primanjkuje v zemlji fosforne kisline, je posledica tega predvsem zmanjšanje tvorbe cvetnega popja in sploh plodovitosti drevesa. Poleg tega se razvijajo plodovi bolj počasi in ostanejo kisli, kadar primanjkuje te snovi.

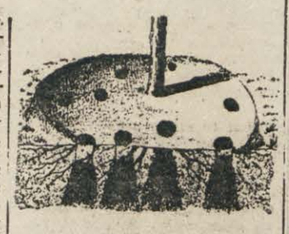

Kolobar okrog debla z luknjami za gnojnico

Vsaka teh snovi ima sicer svoj poseben vpliv na to drevje, vendar pa se te snovi med seboj izpopolnjujejo *in le razpoložljivost vseh štirih v zadostni meri omogoča, da nam sadno drevje obilo rodi in daje okusno sadje.*

Količine navedenih snovi, ki naj bo razpoložljiva v zemlji za naše sadno drevje, ni lahko določiti, ker je odvisna od mnogih činiteljev. Rahla zemlja in toplota ter umerjena vlaga pospešujejo, težka in mrzla zemlja z odvišno vlago pa ovirajo sadnemu drevju osvajanje hranilnih snovi. Najbolj pravilno bi bilo določiti natančnejše količine posameznih hranilnih snovi za posamezna zemljišča in sadovnjake na podlagi polzkusov gnojenja z raznimi gnojili. Na splošno pa so strokovnjaki dognali, da je priporočljivo gnojiti sadovnjake s sledečimi količinami domačega in umetnih gnojil. Na vsak ar — 100 kvm zemljišča zasajenega s sadnim drevjem je potrebno povprečno potrositi in podorati ali podkopati približno 200 kg zrelega hlevskega gnoja ali 400 litrov gnojnice, 4 kg kalijeve soli, 3—4 kg superfosfata. Apna ni treba navadno trositi posebej; razen če imamo izrecno kislo zemljo, kar je pa v naših sadovnjakih in njivah, kjer imamo sadno drevje, le bolj redek primes.

Najprimernejši čas za gnojenje sadnemu drevju je zimski čas, preden drevje začne poganjati in dokler je še dovolj dežja in mokrote, da voda lahko spere hranilne snovi globlje h koreninam dreves še pred poletjem.

A. C.

TRTNO KOLJE

Kadar nadomeščamo staro trtno kolje z novim, moramo dobro premisliti, kako ga dalj časa ohranimo. Trajnost kolja povečamo z impregniranjem, to se pravi, da prepojimo les z antiseptičnimi sredstvi, ki preprečujejo gnilobo lesa. Taka sredstva so: modra galica, karbolineum ter sublimat premoga. Za impregniranje svežega in sočnega lesa rabimo modro galico, za suh les pa karbolinej.

IMPREGNIRANJE Z MODRO GALICO

V 100 litrih vode raztopimo 5 kg modre galice. Nato postavimo kolje pokonci v veliji čeber in zlijemo vanj toliko omenjene tekočine, da bo segala 30 cm visoko. Tekočina se bo začela dvigati po svežem kolju in bo ob lepem vremenu, navadno v treh do šestih dneh, dosegla polovico višine kolja. Ob oblačnem in mrzlem vremenu se pa tekočina zelo počasi ali nič ne dviga. Zato impregnirajmo z modro galico le ob lepem in sončnem vremenu. Kako visoko se tekočina dvigne v lesu, zvemo, če kolje z reziloma narežemo. Tekočina seže, do koder les poplavi. Če je tekočina segla do polovice kolja, je impregniranje končano. Kolje sicer posečemo že pozimi in ga tudi lahko olupimo, vendar bolje vleče tekočino kolje, ki smo ga posekali tik pred impregniranjem. Kolja ne smemo popolnoma olupiti; popolnoma olupimo le tisti del, ki pride v zemljo. Nadzemni del pa olupimo tako, da izrežemo v dolžino samo pasove luba. Tako je en pas olupljen, drugi ne, tretji zopet olupljen, itd. Če bomo tako olupili kolje, nam ne bo razpokalo, ko se bo enkrat posušilo!

IMPREGNIRANJE S KARBOLINEJEM

Karbolinej je črno olje, ki ima močan duh po kreozotu; pridobivamo ga v plinarnah. To olje je odlično sredstvo za impregniranje lesa, vendar težko izvedljivo. Kolje moramo postaviti pokonci v velik žlezen kotel, v katerega smo prej vlili nekoliko karbolineja, da bo kolje stalo pol metra globoko v tekočini. Nato zakurimo pod kotlom ogenj in kuhamo kolje dve uri v kipečem karbolineju. Po dveh urah vzememo kolje iz kotla in ga naložimo v skladanico; v tej mora kolje stati vsaj pol leta, da izgubi duh po karbolineju. V nasprotnem primeru bi se lahko grozdje navzelo tega duha in vino bi imelo duh po kreozotu.

Enako postopamo tudi pri impregniranju s premogovim terom. S tem sredstvom impregnirani les ni tako trajen kakor oni, z modro galico ali karbolinejem.

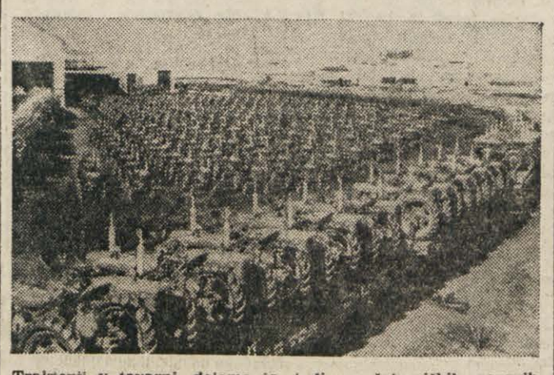

Traktorji v tovarni, deloma že tudi na železniških vozovih, čakajo, da jih odpeljejo. Tudi modernega kmetijstva si danes ni mogoče več zamišljati brez strojne obdelave.

Če v svečanu mačka
na soncu leži
v sušcu spet rada
na peč pribeži

Vzreja prašičkov brez svinj?

«Farm Journal», ameriški magazin za kmetijstvo, poroča o uspešnem zaključku poskusov pitanja in gojenja prašičkov brez svinj.

Herbert Luther, raziskovalni znanstvenik družbe Charles Pfizer v Brooklynu je sestavil sintetično svinjsko mleko in izumil popolnoma «nov način življenja» za prašičke. To umetno mleko, ki se imenuje «Terralac», je sestavljeno iz posnetega kravjega mleka, maščobe, vitaminov in teramicina, antibiotske droge, ki pospešuje rast in zdravje prašičkov. Na nov način redijo zdaj že 3000 prašičkov na farmah v Missouriju, Iowi, Wisconsinu in Pennsylvaniji.

Z umetnim mlekom pitani prašički dosežejo v osmih tednih povprečno težo 16,7 kg. Prašički, ki sesajo pri svinji, pa dosežejo v istem času povprečno samo 11,3 kg teže. Pri novem načinu krmljenja pogine samo pet odstotkov prašičkov, medtem ko je do zdaj poginilo v Združenih državah povprečno 25 odstotkov mladih prašičkov.

Dr. Luther je poleg novega sintetičnega mleka izdelal tudi pravcati pravilnik za krmljenje in oskrbo prašičkov. Prašičke odvzamejo svinji že en ali dva dni po skotitvi in jih prenesejo v posebne «valilnice». Te valilnice so razdeljene v predele, tako da se prašički med krmljenjem ne prerivajo med seboj. Električne svetilke v bližini teh hlevov skrbijo zato, da ostanejo prašički topli in suhi. Umetno mleko teče v plitka kovinska korita, iz katerih lahko prašički udobno pijejo.

Da prašički česlo in dovolj pijejo, je dr. Luther posnel na gramofonske plošče kruljenje svinj in cviljenje prašičkov. Posebna avtomatična naprava skrbi zato, da se to kruljenje in cviljenje ponavlja vsako uro podnevi in ponoči.

Po dveh do štirih tednih krmljenja z umetnim mlekom dobijo prašički tudi nekoliko suhe hrane. Ko so stari šest tednov dobivajo samo še gošto hrano.

Novi način svinjereje omogoča, da se lahko pripustijo svinje k merjascu že po enem ali dveh tednih potem ko so imele mladiče. Tako lahko svinje skotijo trikrat na leto. Pričakujejo, da bo ta novi sistem zelo povečal svinjerejo. Seveda je potrebno za nov način krmljenja posebno delo.

VITAMIN B 12

Izmed vseh do danes znanih vitaminov je biološko najbolj aktiven vitamin B 12. V poletju leta 1948. sta ta vitamin odkrili dve skupini raziskovalcev, neodvisno druga od druge, in sicer ena v Ameriki, druga pa na Angleškem. Od takrat dalje se ta vitamin proizvaja v kemično čisti obliki v obeh državah, zadnje čase so ga pa pričele izdelovati tudi še druge evropske države.

Bralca moramo pomiriti pred strahom, da dobiva morda s hrano premalo vitamina B 12 in da bo obolel na posledicah pomanjkanja tega vitamina. Pri mešani prehrani, ki biološko odgovarja našim potrebam, je zadosti vitamina B 12 v hrani, kajti ta vitamin je zelo razširjen. Do sedaj so ga našli v jajčnem beljaku in rumenjaku, v ribji moki, siru, jetrih, govejem jeziku, v prašičji nadledvični žlezi, v šunki ter konjskem mesu. Stockstad in njegovi sodelavci pa so končno dognali, da stvarjajo vitamin B 12 tudi razni mikroorganizmi. Dobili so tudi neko glivico, ki tvori vitamin B 12. Tudi majhna živa bitja, ki žive v vampu goveda, lahko ustvarjajo vitamin B 12.

Čisti vitamin B 12 tvori kristale temnordeče barve, ki izvira od enega kobaltovega atoma, ki je v eni molekuli vitamina. Kobalt je eden izmed važnih elementov, ki so v sledovih tako v raznih rastlinah kot tudi v živalih ter v človeškem telesu. Raziskovalci so ugotovili, da je možno razne anemije, ki nastanejo pri infekcijskih boleznih ali pa pri raku, ozdraviti z organskimi spojinami kobalta. Menijo namreč, da kobalt lahko mobilizira železo, ki je nakopičeno v telesu tako, da ga organizem lahko uporablja za stvarjanje krvi. Za zdravljenje določenih oblik sladkornosti, na primer za zdravljenje tako imenovane perniciozne anemije ne zadostuje kobalt sam, temveč le kobalt vsebujoči vitamin B 12, ki lahko bolezen hitro ozdravi.

Znanost ima z vedo o atomih važen pripomoček za raziskavanje kompliciranih presnovnih produktov, ki jih lahko zasleduje v notranjosti človeškega organizma. Danes je možno presoditi vlogo kobalta v vitaminu B 12 pri učinkovanju v organizmu, kajti ta vitamin lahko sintetično proizvajamo in lahko mesto normalnega kobalta ugradimo v vitaminsko molekulo radioaktivni kobalt. Nadaljna raziskovanja bodo dognala, kako vlogo imata kobalt in vitamin B 12 pri preprečevanju in nastajanju raka ter drugih bulastih novotvorb.

Zadnje čase so odkrili še druge učinke vitamina B 12, ki ne ozdravlja samo slabokrvnosti, temveč vpliva kot so pokazali poskusi na živalih, pozitivno na rast organizma. Ko so dajali podhranjenim šolarjem dnevno vitamin B 12, so ti hitreje rastli in pridobivali izredno hitro na teži. Pri poskusih so tudi ugotovili, da visoke doze tega vitamina preprečujejo anafilaktični šok in da regulirajo premočno delovanje ščitnice

Vitamin B 12 je v zdravnikovih rokah važno zdravilo, posebno še zato, ker ne povzroča nobenih kvarnih učinkov, tudi ne pri dozah, ki so milijonkrat višje od zdravilno učinkovitih minimalnih doz. Strah pred perniciozno anemijo (tako imenujemo učeno posebno vrsto malokrvnosti, ki jo prištevamo med zelo težke krvne bolezni) je danes popolnoma neupravičen, saj imamo v vitaminu B 12 nad vse učinkovito zdravilo. Biološko usmerjen zdravnik pa ima dokaz več, da je le uravnovešena, z vitamini bogata hrana najmočnejša obramba proti najrazličnejšim boleznim.

Dr. S. S.

ŽENA · ZDRAVJE · DOM

Pred osmim marcem praznikom žena

V zadnjih desetletjih preteklega stoletja se je osmi marec izoblikoval kot praznik žena, ki zahtevajo tudi zase prostor pod soncem. Rodilo ga je vse tisto brezpravje, ki je ženo oklepalo v okove dvojnega suženjstva in jo strahotno poniževalo.

Temu suženjstvu so se uprle najprej žene v Ameriki: v deželi, ki so ji nešteti narodi dali svoje izkušnje in pospeševali njen tehnični razvoj. Ta jim je pomagal odkrivati protislovja med ostalim in njihovim svetom. In izvil se je iz njih krik po pravici, po tem, naj se ženi pravilno vrednoti njeno delo, njene fizične in umske sposobnosti.

Osmi marec je potem leto za letom postajal vedno bolj pomemben. Milijonskim množicam žena različnih narodnosti je pričel postajati simbol svobode.

Razvoj seveda ni bil enakomeren. Vanj so posegli mnogi družbeni vplivi in tradicija. Breme, ki so ga nosile žene, (in ga marsikje še nosijo), je le počasi padalo z njihovih pleč. Hitreje je dozorevala misel, kako se ga je mogoče rešiti. V tej misli pa ni bila le svoboda samo za ženo, temveč svoboda za delovnega človeka.

Če se ozremo v miselni razvoj žena pri nas, ne moremo in ne bomo nikdar mogli mimo osvobodilne borbe. Ženam, ki je leta postala tudi njihov delež, pa tudi tistim, ki so jo gledale ob strani zavzete in z občudovanjem, je odkrila nepričakovano nova obzorja.

Bila so to obzorja pomirjenja med obema tu živečima narodoma, sprave nad starim, vsiljenim sovraštvom in bratskega sožitja za skupne cilje. V njih je tudi žena zaživela kot resnično duhovno in fizično polnovreden človek. V njih se je zavedla usode svojega tržaškega mesta, ki je bila usoda tudi nje same in njene družine. Iz te zavesti pa se je potem rodilo tisto jasno dognanje, da nikdar več pod Italijo.

V tem dognanju hočejo napredne tržaške žene praznovati tudi letošnji osmi marec. Pri tem jih preveva hotenje po miru, ki naj se vendar enkrat že zgrne nad izmučeno človeštvo. Zato iskreno pozdravljajo vse napore, ki jih Organizacija združenih narodov vlaga za ohranitev miru. Zato obsojajo vse tiste, ki varajo človeštvo z laži besedo o miru in bi mu radi pripravili novo svetovno moritev.

Iz zavesti odgovornosti in nalog pri vzgoji novega rodu bo nadalje poglabljala prizadevanja za zbližanje obeh tu živečih narodov. To na osnovi medsebojnega spoznavanja na umetnostnem-kulturnem področju, na osnovi vseh vprašanj, ki so nam skupna in ki nam narekujejo bratsko sožitje ter na osnovi popolne narodne enakopravnosti in boja zanjo.

V tem je zanje smisel in pomen osmega marca. S poglobljeno dejavnostjo v tej smeri se bodo pripravljale za svoj ženski praznik.

Za lepe oči

Najobčutljivejši del obraza so oči, zato moramo z njimi pravilno ravnati. Dobro je, da si vsak večer namažemo kožo pod očmi z oljem ali mastno kremo, ki jo pozimi nekoliko segrejemo. Neprijetnih gub in gubic se bomo pa najlaže izognili z masažo. To pa napravimo tako, da se najprej pod očmi namažemo z mastno kremo, pri tem pa gledamo navzgor, kajti tako se koža napne in maščoba lahko prodre v razpoke. Krema se pa še bolj vtre, če narahlo udarjamo s prstom okrog oči v smeri od zunanjih očesnih kotov proti nosu, potem pogledamo za trenutek navzdol in narahlo trepljamo veke v smeri proti zunanjim očesnim kotom, naglo pogledamo zopet navzgor in zopet udarjamo rahlo v smeri nosu.

O ARTERIOSKLEROZI ALI POAPNENJU ŽIL

Arterioskleroza ali poapnenje žil je obolenje, ki usodno vpliva na izredno važen organski sistem, na ožilje in krvotok ter tako ogroža življenje, pred vsem telesno odpornost. Krvotok, ena najgenialnejših biotehničnih «iznajdb» narave, je namreč podlaga vseh višje razvitih organizmov. Sele jako razvit krvni obtok omogoča gibčnost mišičevja, ostrost čutil ter fino zgradbo osrednega živčevja, na katerem slonijo vse duševno dolevanje. Vse celice našega telesa so navezane na krvni obtok: celo najodpornejše ne morejo delovati brez njega niti eno uro, medtem ko podležejo možganske celine že po nekaj sekundah. In prav ta za življenje tako važna gonilna sila krvotoka in ožilja je po arteriosklerozi stalno ogrožena, z njo vred pa tudi prehranjevanje organov, in to v dobi, ko bi bila zaradi popuščajoče izmene snovi najbolj potrebna. Ni treba torej poudarjati, da je arterioskleroza med vsemi obolenji, ki obrabljajo organizem, najvažnejša, saj je človek pravzaprav toliko star, kolikor so poapnele njegove arterije. Od stopnje arteriskleroze je odvisna dolgost življenja, predvsem duševna svežost, kar pomeni v današnji civilizaciji vrednost starajočega se človeka.

Do pred kratkim so imeli arteriosklerozo za obolenje, na katerega se ne da mnogo vplivati Do tega mnenja so prišli, ker medikamentozno zdravljenje praktično ni pokazalo bistvenih uspehov. Sele novodobni dietetični in fizikalni postopki so mnenje o tem spremenili. Da pa moremo učinke takega zdravljenja pravilno razumeti, nam morajo biti znani vsi tisti činitelji, ki povzročajo poapnenje žil. Prav o tem tako pogostem in individualno zelo različnem obolenju obstaja med ljudmi nezadostno in napačno naziranje.

Splošno se sodi, da je poapnenje žil neizogiben starostni pojav. Razume se seveda, da je arterioskleroza del fiziološkega staranja, kateremu se nihče ne more izogniti. Že s sedemnajstimi leti se pojavijo na aorti prve sklerotične spremembe, saj človek začne starati že od rojstva, da pa po tridesetem letu pojema telesna prožnost, ve vsak športnik. Starostni znaki se večajo z naraščajočo življenjsko dobo: najbolj zdrav človek postane na primer s petdesetimi leti dalekoviden, koža se guba, lasje postanejo sivi, kratko povedano tudi najbolj naravno staranje kaže tipične spremembe, iz katerih lahko razberemo približno starost posameznega človeka. Nikdar ne bo kazal šestdesetletnik mladostne svežosti dvajsetletnega. To pa seveda ni bistvenega pomena Do pravilne presoje problema arterioskleroze pridemo šele, če primerjamo šestdesetletnike med seboj: našli bomo med njimi take, ki so popolnoma zdravi in sposobni za delo ter še lahko računajo na desetletja življenja, našli pa bomo precejšnje število takih, ki so več ali manj bolni, med njimi celo «razvaline življenja»

Ali so taki pojavi nujni in naravni? Nikakor ne. Sicer najdemo arteriosklerozo v starosti šestdeset let kot normalen starostni pojav, praktično pa to ne pomeni mnogo, kajti pri tem gre predvsem za stopnjo arterioskleroze. Za vse normalne, to se pravi, za vse po prirodnih zakonih določene spremembe ne povzročajo občutnih težav, kajti normalno ravnovesje je doseženo na ta način, da s staranjem telesa stara tudi duševnost. Sestdesetletnik bo v tekmi in telovadbi daleč zaostajal za dvajsetletnikom, prav tako se bo zaradi organsko otežkočenega dojemanja priučil dosti težje čemu novemu kot človeku z mladimi možgani. Pod normalnimi pogoji mu pa tega sploh ni treba. Za tisto, kar potrebuje in želi, to je za zmeren šport, za udejstvovanje v poklicu in podobno, mu pa še vedno zadostujejo preostale moči. Pri normalnem staranju se manjša zmožnost za udejstvovanje ter tudi nagon za udejstvovanje, tako da je oboje v ravnovesju zaradi česar velja pravilo: Zdrav človek zmore v vsaki starosti tisto, kar hoče. To je tudi biološki temelj za znano dejstvo, da zdrav človek ne občuti staranja in se subjektivno počuti zdravega in le njegova okolica opaža, da se stara.

Zmerno normalno poapnenje žil v višji življenjski dobi je torej neizbežno, vendar praktično brez pomena. Kjer pa obstajajo ali grozijo znatne motnje, je to vedno bolezen, ki pa jo je možno preprečiti in do neke mere tudi zdraviti. Proces poapnenja na arterijah nikakor ni enostavno odlaganje kalcija iz krvi na stene ožilja, kot se na primer odlaga kotlovec v vodovodnih ceveh. Je to komplicirano dogajanje, ki so ga delno razjasnili šele v novejšem času. Poapnenje žil nastaja iz več vzrokov, ki so neodvisni med seboj. Bistvene važnosti sta predvsem dva činitelja: prvič, da stene arterij izgube svojo elastičnost, drugič, da se zviša krvni pritisk. Količina kalcija v krvi nima nikakega vpliva ma poapnenje žil, kajti določena količina kalcija je za življenje nujna, in sicer za strjevanje krvi ter za delovanje živčevja. Ta količina je dosti višja od one količine, ki se odlaga v najtežjih slučajih v žilah....

IZ KUHINJE

Jurijski žlikrofi: Naredi dobro bolj mehko rezančno testo iz dobrega pol kg moke, enega jajca, žlice olja in po potrebi še nekaj žlic vode. Dobro ga zgneti in pusti počivati nekaj časa. Razvaljaj ga, a ne pretanko. Na testo potagaj krompirjev nadev, odreži s koleščkom ali nožem in oblikuj pečelinčke. Skuhaj jih v vreli slani vodi. Vro naj 10 do 15 minut. Kuhane ocedi in zabelj z na maslu ali masti prepraženimi drobtinicami. — Nadev: Kuhan krompir pretlači, zabeli ga z ocvirki, na kateri si zarumenila drobtine in zeleni peteršilj. Pridenj ostanke sesekljanega mesa, ali kuhano in sesekljano klobaso, prideni še malo popra in eno jajce. Če je nadev pregost, ga razredči z nekaj žlicami mleka ali smetane.

Janeževi piškoti. Umesi testo iz 35 dkg moke, 2—3 jajca, 15—20 dkg sladkorja, 12 dkg maščobe, 1 pecimi prašek ter 1 žličko prav na drobno sesekljanega janeža. Iz tega testa napravi 3 majhne štručke, jih svetlorumeno speci in še tople razreži na tanke poševne rezine.

Kakaova torta. Vmešaj penasto 5 dkg masla ali masti, 1 celo jajce, 20 dkg sladkorja. Nato dodaj 5 dkg ali 4 žlice kakaa, 1/4 l mleka, 1/4 kg moke, 1 pecilni prašek. Peci v srednje vroči pečici 1/2 do 3/4 ure. Ohlajeno prereži in namaži z marmelado.

MODNI POMENKI — Pomlad trka na vrata

Se mesec dni bo stala na pragu, čeprav bi ji že sedaj radi odprli vrata. Vendar je prav tako; v tem mesecu pričakovanja si bomo natančno ogledali vse, kar prinaša novega in modernega.

Velikih sprememb ne bo. Modna linija se predvsem izraža v podrobnostih, v finem blagu, v barvah. Kot vedno se spomladi ponovno uveljavi kostim. Ta se je popolnoma oddaljil od klasičnega ter se je spremenil v zelo mladostno oblačilo. Jopice so kratke, ovratniki prav majhni, okrasi pa zelo različni. Krila se ne držijo več ravnih obrisov, temveč so zvončasta, nagubana, rezana na 4 ali več delov. Pri oblekah in plaščih je tudi nekaj novih tipičnih posebnosti. Pri vsitih rokavih so ramena podaljšana. Kimono rokavi so pri plaščih zelo široki ter izhajajo iz raznih okrasnih šivov. Največ pozornosti se posveča iskanju novih, izrednih načinov krojenja. Nekaj skic bo samo potrdilo to resnico. V vsem pa vlada največja preprostost. Nova moda izkorišča svoje zamisli ob klobukih in rokavicah, ob čevljih in pasovih, to se pravi ob vsem tistem, kar dopolnjuje obleko.

Pri oblekah moramo omeniti gladke, ravne pentlje ob visoko zaprtem izrezu in tudi drapirane pentlje, ki izhajajo direktno iz izreza obleke.

Na srednji skici vidimo primer obleke iz sivega volnenega ripsa z belim ovratnikom in manšetami ter z omenjeno pentljo. Prva skica pa predstavlja res moderen kostim, s kimono rokavi ter zanimivim sprednjim delom. Krilo je zvončasto. Zadnja skica končno predstavlja nekako zvezo med kostimom in obleko. Po svojem kroju je zelo primerna za vsakovrstne postave.

SONJA MIKOLETIČ PALM.

GLAS MLADIH

O potrebi branja

Zadnjič smo poudarili, da je eno izmed sredstev, ki naj nam pomaga, da se dokopljemo do obvladanja jezika, branje v materinem jeziku.

Če bi hoteli primerjati, koliko bero dijaki dandanes in koliko so brali nekoč, tedaj bi brž kone ugotovili, da io nekoč brali več — vsaj videz bi bil tak. Ne moremo reči da se prav gotovo danes manj bere, toda neka razlika je vendar. Mladi ljudje — dijaki in drugi — danes sicer tudi precej bero, toda bolj razdrobljeno. Nekoč za branje skoraj ni bilo drugega na razpolago kot knjiga in literarne revije, danes pa predstavljajo glavno branje za mnoge razne slikanice in revije, ki so namenjene modi ali kdo ve čemu. Čas, ki ga mladina uporabi za tako branje, se seveda razširi na mnoge in mnoge ure, v katerih bi bilo mogoče prebrati marsikatero knjigo.

Branje raznih slikanic (žornalinov) pa pomeni za slovensko mladino še posebno škodo zato, ker je vse tovrstno čtivo prirejeno v tujem jeziku. Nemogoče je kategorično ukazati: tega in tega ne smeš brati. Treba je, da se mladi človek sam odloči, da bo opustil tako malovredno branje in vzel v roke raje knjigo ali revijo v materinem jeziku. In tukaj zopet ni kaj zapovedovati, češ beri najprej to, potem ono, nato tretje. Mogoče je sicer nasvetovati, pri tem pa je treba vendar računati, da bo mlad čitatelj šel tudi poleg nasvetov — vsaj delno — svojo pot.

Pred meseci smo slišali na radiu predavanje nekega profesorja, ki je govoril o tem, kaj naj mladi ljudje berejo. Pri tem je vse preveč računal, da so mladi ljudje v Trstu danes kot so bili v njegovih mladih letih daleč kje na deželi. Ni mislil na to, da prinašajo razne spremembe s seboj tudi različnost želja in zanimanja.

Šola in šolske knjižnice bi morale biti med prvimi svetovalci, kaj naj mladina bere. Toda pri tem ne smemo pozabiti tiste mladine, ki po osnovni šoli zapusti šolske klopi in ostane tako brez pravega svetovalca. Svetovalec bi mu naj bil odslej knjižničar v prosvetnem društvu. Gotovo je, da je zanimanje mladih bralcev različno; ta različnost izvira že iz posameznih značajev, deloma pa tudi zaradi dolžnosti. Dijak na pr. skoraj mora prebrati nekatere knjige, ker mu je to del slovstvenega pouka. Kmečki fant ali vajenec bo mogoče raje vzel v roke kako strokovno knjigo. Toda v tem ni nikakih pravil; našli boste mogoče vajenca, ki ga bodo literarna dela bolj zanimala kot strokovne knjige in bo mogoče s svojo slovstveno naobraženostjo marsikdaj osramotil kakega dijaka.

Na tej strani našega lista bomo od časa do časa opozarjali na razne knjige, ki bi jih zlasti mladina morala prebrati. Sicer so to kapljice v morje— prebrati morate še mnogo več.

Opozoriti pa moramo tudi na obilico knjig, ki vam je na razpolago v Ljudski knjižnici, ki je bila pravkar odprta v Ul. Geppa 9.

Berite torej in berite! Branje ni le zabava, temveč je sredstvo splošne izobrazbe; predvsem pa vam bo pomagalo, da bo za vedno odpadel in postal nepotreben tisti izgovor: Saj bi govoril tudi v svoji družbi slovenski, a mi ne «gre» dovolj hitro. In tujcu boste izbili iz rok orožje, s katerim se zaganja proti nam, češ saj še sami ne govorite svojega jezika.

JOJO

«Skoči više, še više, hop Jojo, hop», smo vpili otroci in se zabavali z Jojem že prvi dan, ko je bil pri hiši.

«Na dvorišče vsi, Jojo in vi», je ukazala mama, ko se nas je naveličala poslušati.

Smeh, krik in vik je bil tak, ker smo Joju nagajali s papirnato žogico, privezano na vrvici.

Ah, saj še ne veste, kdo je bil Jojo! Jojo je bil naš maček. Našli smo ga v grmovju, na koncu vrta. Lačen in žejen je bil. Doma smo ga nasitili z mlekom in kruhom. Vsak dan je bil večji in lepši, bil je naša radost. Ko ga je teta spodila iz hiše, je zlezel na trto pred okno. «Mrjav, mrjav», nas je klical. Prikazali smo se in žugali s pesti, on pa ni in ni hotel s trte.

Sosedu Blažu so pogosto zmanjkala piščeta. Vilku mladi zajčki in tej ali drugi sosedi meso iz shrambe. Vilko je jokal, soseda so se jezile, stric Blaž pa je sklenil, da bo nastavil past in močnega strupa podganam, ki so prihajale iz kanala, kakor so sosedje mislili, dasi jih nisem videli.

Skrit na stezici, med visoko travo se je nekega dne plazil Jojo proti dvorišču strica Blaža.

«Na, pi, pi, pi, na, na,» je klicala gospodinja piščance. Takoj so stali vsi krog sklede in zobali iz nje. Le dva petelinčka je nista slišala, ker sta divje skakala drug proti drugemu in se tepla s kljunčki. Komaj se je gospodinja vrnila v hišo, je Jojo privdignil glavo in zadovoljno mahal z repom. V skoku je pograbil najbojevitejšega petelinčka in z njim zbežal. Tako spretno je Jojo to izvršil, da je ostali bojevnik še skakal in se zaganjal v sovražnika, čeprav je na bojišču ostal sam.

Prav tisti čas je prišel stric Blaž k sklačovnici desak obcesti, da bi jih preštel. Jojo je smuknil izpod njih. «Jojo, kaj si se me ustrašil? Na, Jojo, na surovo skorjico»! Joja ni bilo več, ucvrl je je čez travnik proti domu.

Stric Blaž je od vseh strani ogledoval deske. Ko je stopil na skladovnico, je obstal. Tu so ležali raztreseni ostanki ukradenih zajčkov in piščet. Ujel je torej tatu, ki ni bil nihče drug kot Jojo. Spomnil se je, da ga je videl že večkrat tako smuknitI izpod desak. Kdo bi si mislil, saj je vsakdo vedel, da se Jojo ne dotakne doma ne piščet, ne zajčkov in tudi mesa ne.

«Ubil te bom, ustrelil, ko te prvič zagledam. Ti žival tatinska, ki nam delaš toliko škode», je klical stric Blaž, da smo slišali domov njegovo vpitje in razumeli preteče besede.

Jojo se je prikazal šele zvečer in se potuhnil pod mizo. Teta Tina je skočila z metlo nadenj.

«Teta, ljuba teta, pusti Joja, pusti ga». Vlekli smo jo nazaj za roke in krilo.

Iz strahu pred sosedovo jezo smo odslej zapirali Joja v podstrešno sobo. In vendar nam je zbežal. Neutolažno smo jokali in ga klicali: «Jojo, Jojo, vrni se»! Nikoli več nismo slišali njegovega «mrjav, mrjav»!

«Kar potolažite se», nam je prigovarjala mama, da bi nas pomirila. Jojo je bil neposlušljiv tat, čeprav doma ni kradel. Gotovo je postal žrtev svoje grde navade».

Dolgo se nismo potolažili, še dolgo smo iskali Joja in ga klicali, toda zaman.

SLAVA PAHOR

KAJ NAJ BEREM?

FRANCE KRIŽANIČ

KRATKOČASNA MATEMATIKA

Ob tem naslovu bo marsikateri dijak čudno pogledal: «Kdaj je pa še bila matematika kratkočasna?» A gotovo se bo takoj našel kdo drugi, ki se mu sploh ne zdi potrebno šele dokazovati, da je matematika kratkočasna. «Kaj pa je sploh bolj kratkočasno med šolskimi predmeti kot matematika», bo dejal mladi učenjak, ki so o njem že sošolci ugotovili, da je «matematika» (pri drugih predmetih na kaže posebnega zanimanja niti znanja; so pa tudi «matematiki», ki so enako odlični pri jezikovnem in drugem pouku).

Če bi šlo za to, komu naj pritrdimo, bi mi wekakor potegnili s tistimi, ki trdijo, da je matematika kratkočasna. Pri tem že slišimo od vseh strani ugovore, na katere že kar lahko odgovorimo, ne da bi jih niti posebej navajali. Tako je n. pr. res, da je mnogo odvisno od poučevanja, ali je matematika kratkočasna ali dolgočasna. (Zato seveda ni dovoli, če tisti, ki poučuje, svojo snov «zna», temveč je mnogo bolj važno, če kar najlaže doseže, da tudi drugi potem isto snov «znajo»).

Knjiga «Kratkočasna matematika», ki jo je napisal France Križanič in jo je pred kratkim izdala Mladinska knjiga v Ljubljani, hoče čitatelja naučiti osnovnih matematičnih pojmov na poseben način, ki naj bi bil kratkočasen. V knjigi ves čas «nastopa» večja družba Fižolčkov, ti korakajo, plešejo, se vzpenjajo na hribe, se sabljajo, vešajo, skačejo s stolpa v vodo, igrajo odbojko, se smučajo itd. Pri tem bralec mimogrede izve, kaj je število, naravno število, vsota, produkt, člen, faktor. Na nazoren način se nauči raznih pravil, ki jih vidi pred seboj upodobljena, n. pr. pravilo o kvadratu vsote dveh števil. In tako od poglavja do poglavja, k ulomkom, k relativnim številom in vse do enačb, kjer se srečamo s skrivnostno prikaznijo: neznanko, ki jo pa hitro razkrinkamo.

Knjiga je polna slik, ki kar vabijo, da človek bere tekst ob njih in na ta način si je avtor knjige zagotovil, da bodo mladi bralci knjigo res ne samo prelistali ampak prebrali. Ker je snov knjige taka, da se je noben dijak ne more izogniti, ker jo mora v šoli obvladati, mu bo branje «Kratkočasna matematika» v največjo korist.

(Knjiga bo kmalu na razpolago tudi v tržaških knjigarnah, kjer prodajajo slovenske knjige).

Literarne vaje

I. in II. zvezek Literarnih vaj, lista slovenskih tržaških srednješolcev ni le razveseljiv, pač pa kar zanijivo razveseljiv dogodek v kulturnem življenju tržaških Slovencev. Ko so se namreč l. 1945 prvič v Trstu odprla vrata slovenske gimnazije je bilo med slovenskimi dijaki precej takih, ki lastnega materinega jezika niti dobro razumeli niso, in žal tudi mnogo takih, ki jim ni bilo dano, da bi se v osnovni šoli naučili slovensko pisati. Trdo delo so torej imeli profesorji, da so našo mladino v nekaj letih pripravili do tega da je pričela izdajati svoj list pred dvema letoma samo natipkane Literarne vaje, zdaj pa prvič v tisku. Seveda bi ob tem lahko upravičeno pripomnili, da bi naša slovenska srednja šola gotovo še bolje uspevala, če bi učiteljska mesta zasedali samo strokovno usposobljeni ljudje, ki jih sicer v Trstu imamo dovolj, a jim krivične razmere ne dopuščajo, da bi izvrševali svoj poklic.

Literarne vaje, ki so se še leta 1949-50 pojavile kot izraz enega samega razreda in bile kasneje omejene na dijake in dijakinje nižje gimnazije, so postale zdaj last vsega tržaškega prebivalstva.

S tem je bil prebit led in že prvi številki sta dosegli lep uspeh pri našem dijaštvu in našli lepo število naročnikov.

Prvi zvezek Vaj obsega predvsem pravljice, ki seveda iz večine niso originalne ter spise, v katerih pripovedujejo otroci svoje lastne doživljaje; vse zgodbe so preproste, toda prijetno in lepo pisane; pesmice so predvsem izraz božičnega razpoloženja. Pohvale je vreden Pogovor z uredništvom ter tudi rubrika Uganke in križanke.

Drugi zvezek je že bolj skrbno sestavljen in ima več originalnih spisov, pogrešamo pa rubriko Sport, kot jo ima I. zvezek in ki bi se lahko stalno uveljavila. Pogovor z uredništvom pa kaže v tem zvezku smer, da utegne ta rubrika mnogo pripomoči k sodelovanju dijakov pri tem njihovem listu. Prijetna ilustracija lista so linorezi Teodorja Černigoja.

Čudno se nam pa zdi, da sodelujejo pri listu samo dijaki nižjih razredov, saj bi nedvomno list mnogo pridobil, če bi postal glasilo vseh slovenskih dijakov; višješolci bi se pač morali lotiti raznih šolskih in sploh mladinskih problemov. Tako zlasti pogrešamo rubriko o knjigah, v kateri bi dijaki nižjih kot višjih razredov mogel najti važne napotke k pregledu domače in tuje mladinske literature.

Seveda pa ne moremo postavljati za začetek prevelikih zahtev in upamo, da so upravičene uvodne besede: «Za naprej bo laže. Zdaj bo treba le izpolnjevati; ne več šele graditi!»

ZA BISTRE GLAVE

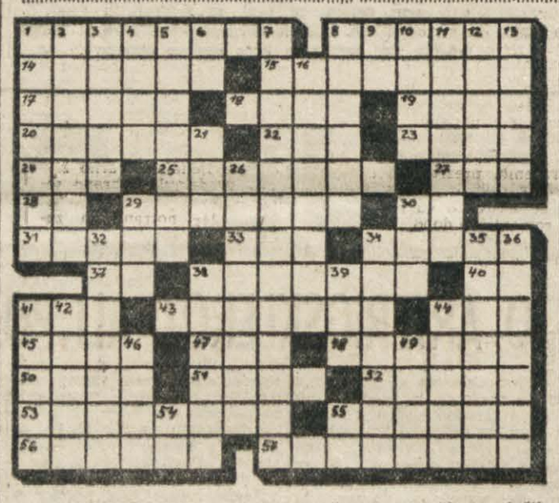

VODORAVNO:

1. gozdnata pokrajina v Romuniji, 3. Mencingerjev roman, 14. ugasli vulkan v Armenskem višavju, 15. severnoafriška država v starem veku, 17. francoski sociolog (fonet.), 18. del pluga, 19. britanska kolonija in pomorska postojanka v Arabiji, 20. barvilo, 22. praslovanska skupnost, 23. živilo, 24. del proge, 25. pripadnik husitske ločine 27. zver, 28. vzklik, 29. anal, 30 pomožni glagol, 31. naplačilo, ara, 33. pripadnik germanskega plemena, 34. roman H. Sienkiewicza, 37. glavni števnik, 38. seznam vseh letnih dni, 40. predlog, 41. domača žival, 43. vrsta kuhalnika, 44. zelišče, 45. domača žival, 47. migljaj, 48. ribiči (srbohr.), 50. merske točke na zemljevidih, 51. pokrajina na zahodnem Peloponezu, 52. vrsta moške obleke, 53. prostor za molitve, 55. merske enote za zlato in dragulje, 56. geslo, 57. plin.

NAVPIČNO:

1. jezero na Madžarskem, 2. muza zvezdoslovja, 3. blagajnik (tujka), 4. ploskovna mera, 5. opravilo ptičjih samic, 6. kratica za evropsko državo, 7. vela o človeškem načinu življenja in duševnem ustroju, 8. junak srednjeveških viteških romanov, 9. pogojna členica, 10. svetopisemska oseba, 11. francoski filozof, 12. del voza (dvoj.), 13. gora na Primorskem, 16. kaznovanje z ukorom, 21. repno in korenjevo listje, 26. pripadniki verske sekte, 29. kulturna rastlina, 30. slovenski pesnik, 32. vojaški čin, 34. prebivalec glavnega mesta evropske države, 35. glasbeno gledališko delo, 36. kdor se zanima za mednarodni položaj v svetu, 38. del fotografskega aparata, 39. darilo, 41. posel grobarja, 42. mesto na Portugalskem, 44. vprašalnica, 46. čista teža (fon.) 49. mesto v Italiji, glavno pristanišče za promet v vzhodnim Sredozemljem, 54. pijača starih Slovanov, 55. časovni veznik.

* * *

RESITEV MAGICNEGA LIKA: 1. palatin, 2. Alabama, 3. kabaret, 4. starina, 5. pimenta.

RESITEV DVOJNE PIRAMIDE: 1. Korotan 2. karton, 3. konta, 4. kota, 5. Oka, 6. ko, 7. k, 8. ak, 9. rik, 10. kano, 11. krona, 12. korona, 13. kotorna.

TEHNIČNE ZANIMIVOSTI

JEKLO IN BAKER: CVRSTOST IN NESPREMENLJIVOST. «Glasflux Company» je ob sodelovanju s «Superior Flux and Manufacturing Company» ustvarjala izdelek, ki ga bodo nedvomno v kratkem zelo uporabljali. Izdelek je iz dvokovinske snovi, pri katerem sta obe sestavni kovini, čeprav nista med seboj zliti, tako nerazdružno združeni, da se ne ločita niti pri najtežji obremenitvi in gubanju. Zunanja stran tega novega materiala je iz bakra, notranja pa iz čvrstega jekla. Jekla ne odkrije niti najtežji pritisk. Lastnosti te nove ses avine so resnično izredne, ker je silno odporna proti jedkanju, istočasno pa ima vse znane lastnosti mehanične odpornosti raznih vrst jekla.

BRITANSKE JAVNE SOLE UVAJAJO POUK V LETANJU Z JADRALNIMI LETALI. Pouk v letanju z jadralnimi letali nameravajo uvesti v 60 javnih angleških in škotskih šolah. Sedemindvajset učiteljev je že dokončalo poseben tečaj, nadaljnjih dvajset se pa sedaj uri. Ministrstvo za letalstvo je dobavilo šolam jadralna letala, katere lahko uporabljajo na igrišču. Namesto katapulta, vlečejo letala z ročno vrvjo, da se dvignejo v zrak.

ŠIBA

JUCA piše PEPI

Danes mi boš dovolila,
Pepa, da bom pomudila
malo s čudnim se človekom.
Saj poznaš ga; Z Mirkom Drekom.

Koj v začetku naj dodam:
To ime je cel program.
V «Cittadelli» on pisari,
na debelo tam svinjari,
vedno znova nam pove,
da na mestu je ime'.
Nič jaz k temu ne bi rekla,
taka stvar me ne bi spekla.
Če že hoče, naj bo krava!

Vsak po svoje se zabava.
Toda Mirkec dovoljuje
si, da na Slovence pljuje.
Dolgo je tako ongavil....

Pa se je «Primorski» zgibal,
Mirkeca lepo pozdravil
in pošteno ga ošibal
v pristnem je njegovem slogu.
Mirkec doživel je grozo,
verze je zamenjal s prozo
in zaklinja se pri bogu,
da trpi pri tem krivico,
ker predstavlja kot prasico
in postavlja v prazen nič
ta «primorski» ga hudič.
Vidiš, Mirkec, kak' hudò je,
kadar tj nekdo zapoje
brenkajoč na strune tvoje!
Tiho bodi, ne huduj se.
raje pridno spametuj se
in ne bodi tako pujsel-
Saj izkustvo nas uči:
Iz nečednosti se redno
spet nečednost porodi.
Taka mati, taka hči!
Kajti rek velja še vedno:
Kakor kdo prot' gozdu zeva,
tak' iz gozda mu odmeva.
Taka, Mirkec, je zadeva,
sam si kriv, nečedna reva!
Mislil si, da si kanarček,
pa navaden si svinjarček.
Za uhò si to zapiši
in svoj gobček si obriši.
V vsaki stvari je morala;
in zato bi jaz dodala:
Ko tako debele klatiš,
nas ne, ampak sebe blatiš.
Ko Slovence zafrkuješ,
na kulturo svojo pljuješ!
S tem, da se nad nami pačiš,
Mirkec, samo sebe tlačiš
v tisto stvar, ki jo hote'
si izbral si za ime!
Bližati s posmehovanjem
narodnostnim se vprašanjem,
to, moj Mirkec, pot ni prava,
ker bolela te bo glava!
Ko besed se poslužuješ
naših, s tem le dokazuješ,
da smo tu od pamtivekov
in da tukaj smo živeli
že tedaj, ko v tej deželi
še bilò ni raznih — drekov!
Ko se trudiš, da nam pridiš
jezik, ali ne uvdiš,
da s tem «petjem» delaš samo
kolosalno nam reklamo??
In tako, ko bi zlasàla
te najraje, pa hitim,
da se ti še oddolžim
in ti kličem: Mirko, hvala!
Zdaj pa zbogom, stari pacek,
zdrav ostani mi, pajacek!!

Nekaj o znamkah na čast modernih olimpiad

Ob koncu preteklega stoletja je dospela nacionalna mržnja do vrhunca, ker je bila prav začas ustanovljena več na državo na narodni podlagi in vsaka nova država je gledala na to, da bi se čimbolj razširila na račun sosedov.

Da bi ta čustva ublažili, so skušali mnogi najti neko sredstvo za zbližanje različnih narodov in ugotovili, da je eno izmed teh sredstev prav šport. Francoz baron Pierre de Coubert je predlagal, da bi oživili olimpijske igre, na katerih bi sodelovali športniki vsega sveta in stvorili tako neko skupnost med državami. Tako so bile leta 1896 v Atenah prve moderne olimpijske igre. A namen, ki so ga prireditelji postavili, ni uspel, ker je še leta 1908, ob priliki četrtih olimpijskih iger v Londonu, švicarski časopis «Journal de Geneve» napisal: «Uspeh teh iger je v tem, da je zasejal med tekmovalci in med narodi, ki so se borili na stadionu, nezadovoljstvo in sovraštvo». Ob zaključku je list izrazil upanje, da bodo te igre tudi poslednje.

Vendar so se te igre nadaljevale, čeprav sta jih prekinili najprej prva, nato pa druga svetovna vojna. Petnajste olimpijske igre bodo letos poleti v Helsinkih na Finskem, dočim bodo zimske discipline v Oslu na Norveškem. Brez dvoma bo to največja in najbolj popolna športna revija vsega sveta, kar jih je kdaj bilo.

Ker je že prišlo v navado, da se za skoro vsako slavnost dajo v promet spominske znamke, je razumljivo, da so tudi olimpijske igre, posvečene z znamkami.

Grška poštna uprava je dala v promet ob prvih modernih olimpijskih igrah leta 1896 v Atenah spominsko serijo dvanajstih znamk. Prvi dve znamki prikazujeta dva staroveška rokoborca, naslednji dve metalca diska, povzetega po znanem Mironovem kipu. Dve znamki prikazujeta anforo: ena prikazuje Praxitelov kip Hermesa, naslednje znamke Peonjev kip boginje Zmage (Nike), na dveh znamkah je naslikan staroveški šport — dirka štirikonjskih vpreg, zadnji dve pa prikazujeta Akropolo in Pantheon v Atenah.

Leta 1906 je Grčija izdala na čast 10-obletnici oživitve olimpiad serijo štirinajstih znamk. Te nam prikazujejo boga Apolona, ki meče disk, skakalca, boginjo Zmago, rokoborca, boga igre, Herakla in Atlasa, Herakla, ki se bojuje z Antejem, tekače in darilev žrlev bogovom.

Leta 1900 so bile v Parizu druge olimpijske igre, a francoska poštna uprava ni izdala ob tem dogodku nobene znamke. Prav tako ni izšla nobena znamka leta 1904, ko je bila v Združenih državah Amerike tretja olimpiada. Leta 1908, ko so bile tekme v Londonu in leta 1912 v Stokholmu, se ni zdelo, niti Angležem, niti Svedom potrebno izdati kako znamko.

Leta 1916 olimpijskih iger zaradi svetovne vojne ni bilo. Leta 1920 pa je bila sedma olimpiada v Antwerpnu v Belgiji. Belgijska poštna uprava je dala v promet tri spominske znamke. Prva prikazuje metalca diska, druga štirikonjsko vprego, tretja pa metalca kopja. Vse te znamke imajo prebitek 5 cent. za vojne invalide. Ker pa niso mogli vseh znamk razprodati, so jih naslednje leto pretiskali z novimi vrednotami.

Osma olimpiada je bila v Parizu leta 1924. Francozi so na

čast teh iger izdali serijo štirih znamk. Na prvi je olimpijski tekmovalec, ki pozdravlja, v ozadju pa vidimo tekmovalni stadion in slavolok Zmage v Parizu. Na drugi znamki je naslikana ženska, ki drži v roki kip grške boginje Nike-Zmage; v ozadju pa vidimo katedralo Notre Dame in pariški most «Pont Neuf». Tretja znamka prikazuje Herkula, četrta pa olimpijskega zmagovalca.

(Nadaljevanje sledi)

Ga pensado sete giorni...

Dopo bela profazione
per brosura «Druse Mirko»
«Popardela» li fa circo
e mi scrivi comentàr.

Quando scrivi «Popardela»
«kriko, prusac e jebenti»
magnaslavi je contenti
de culturna invenzion.

Ma se kriko taca scriver
«prasaz, dreck» e surogati
ziga pinie come mati
nasci grande ribalion.

* * *

Su «Primorski» mi ga lei zajebantska concurenza e ga dito «Con pazienza Mirko devi reflektàr».

Ga pensado sete giorni, jera setimana dura, ma risponder in misura Mirko Dreck no ga riva.

Quando anche direzione li trova argumenti, capo disi: «O jebenti, Mirko braghe ga calà».

E cusì ga publicado de «Primorski» poesia per talianska signoria che no legi per zakaj.

Dopo grande majoranza (Bartoli e compagnia) co ga leto parodia in svania je cascà.

* * *

Mirko Dreck je gran poeta come Di Lighieri Dante che per sue quatro cante scienza li fà comentàr.

Je contento Druse Mirko de culturna sua arte deso anche lui fà parte de romanska comunion.

Med vrstami

Razstava

Neapelj, 4. februarja. Danes so slavnostno odprli «mostra carceraria» (kaznilniško razstavo), na kateri razkazujejo v bogati in pestri zbirki razne predmete, ki jih izdelujejo v kazenskih zavodih. Razstava je živ dokaz, kako moderno so urejene in upravljane kaznilnice v državi.

Med vrsticami. Se bolj dokaz o moderno urejenih kazenskih zavodih bi dala razstave slik in modelov raznih kaznilnic, na pr. v Benetkah, Padovi, Jakinu, Bariju, Castelvecchiu itd., ki so v srednjeveških zatohlih in vlažnih trdnjavah in samostanih, in razstave glavnih pridelkov teh kazenskih zavodov: Tu berkuloze.

Lex Vanoni

Rim, 3. februarja. Minister Vanoni, ki je zasnoval novi davčni sistem, s katerim namerava povišati državne dohodke s tem, da zahteva od vseh natančno in pošteno napoved dohodkov, je napovedal kot svoj čisti letni dohodek znesek lir 182.000.

Med vrsticami. S tako ministerijo mora torej živeti minister! Ne bo preostalo drugega, kakor da omenjeni minister takoj izda novo «lex Vanoni», s katero se bodo povišali prejemki ministrov.

Mednarodna solidarnost

Alžir, 5. februarja. Ob postelji nekega bolnega domačina so se trije zdravniki, en Francoz, en Nemec in en Rus požrtvovalno trudili in neumorno delali, dokler mu niso rešili življenja.

Med vrsticami. Ganljiva je človeška solidarnost, ko gre za posameznika! Toda, ko gre za cele narode ....

Sreča je opoteča

A.: Kadar zadene kak revež dobitek na «Totocalcio», pišejo listi, da je sreča pravična in naklonjena tistemu, ki je najbolj potreben. Cudim se pa, da med srečnimi dobitniki ni nikoli kakega državnega uradnika.

B.: To je popolnoma razumljivo. Državni uradnik pač nima tistih borih 100 lir, ki so potrebne, da igraš.

ČUDOVITA POTOVANJA IN DOGODIVŠČINE LAŽNIVEGA BARONA MÜNCHAUSNA

Ilustrira: B. GROM

X.

1. Pred velikim cedrovim gozdom je stal krepak postaven mož in vlekel za vrv, ovito okrog celega gozda. «Kaj vlečeš tu?» vprašam korenjaka. «Po stavbni les sem prišel, pa sem pozabil sekiro doma. Zdaj si pa pomagam kakor pač morem». Ko je to izrekel, je z enim samim zamahom podrl ves gozd pred mojimi očmi na tla, kakor da bi bil potegnil za šop trstja. Kaj sem storil, lahko vsakdo ugane. Ne bil bi izpustil tega junaka, tudi če bi moral zanj dati vso svoja plačo.

2. Ko smo stopili na egiptovska tla, se je dvignil silovit vihar. Bal sem se že, da me odnese, kajti na levi je stalo kar sedem mlinov na veter. Nedaleč proč je stal debel človek in si tiščal levo nosnico s kazalcem. Ko je opazil, kako se borimo z viharjem, se mi je odkril in tisti hip se ni zganila niti sapica in vseh sedem mlinov na veter se je na mah ustavilo. Ta mi bo prišel še prav, ko mi zmanjka sape, da bi pripovedoval vse te čudne reči, sem si mislil; in zato vzel tudi tega s seboj.

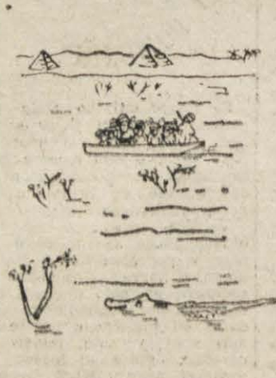

3. Kmalu nato sem dospel v Kairo. Ko sem opravil naročene posle, sem odpustil vse nepotrebno spremstvo ter obdržal novo pridobljene služabnike. Ker je bilo vreme krasno in znameniti veletok Nil nadvse čudovit, sem najel ladjo, da me popelje v Aleksandrijo. To je bilo najlepše potovanje, kar sem jih kdaj doživel. Toda tretjega dne je Nil začel naraščati in naraščal je tako dolgo, da je bila drugi dan na levi in desni vsa dežela mnogo milj daleč poplavljena.

4. Petega dne po sončnem zahodu se je moja ladja zapletla v neko grmičje. Ob zori sem opazil, da me krog in krog obdajajo mandeljni, ki so bili povsem zreli in okusni. Proti osmi ali deveti uri pa se nenadoma dvigne veter, ki obrne nam ladjo, in začne zajemati vodo in se slednjič potopi. Na srečo smo se rešili vsi, osem mož in dva dečka, v mandeljnove vejе, dovoli močne, da so nosile našo težo, dasi ladje niso mogli vzdržati. V tem polžaju smo ostali tri dni in se hranili le z mandeljni.

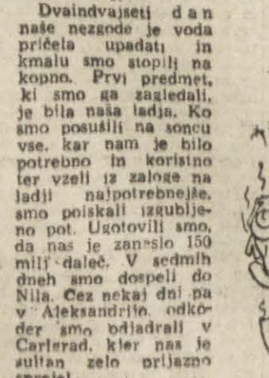

5. Dvaindvajseti dan naše nezgode je voda pričela upadati in kmalu smo stopili na kopno. Prvi predmet, ki smo ga zagledali, je bila naša ladja. Ko smo posušili na soncu vse, kar nam je bilo potrebno in koristno ter vzeli iz zaloge na ladji najpotrebnejše, smo poiskali izgubljeno pot. Ugotovili smo, da nas je zaneslo 150 milj daleč. V sedmih dneh smo dospeli do Nila. Čez nekaj dni pa v Aleksandrijo, odkoder smo odjadrali v Carigrad, kjer nas je sultan zelo prijazno sprejel.

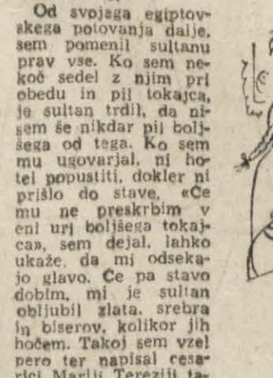

6. Od svojega egiptovskega potovanja dalje, sem pomenil sultanu prav vse. Ko sem nekoč sedel z njim pri obedu in pil tokajca, je sultan trdil, da nisem še nikdar pil boljšega od tega. Ko sem mu ugovarjal, ni hotel popustiti, dokler ni prišlo do stave. «Če mu ne preskrbim v eni uri boljšega tokajca», sem dejal, lahko ukaže, da mi odsekajo glavo. Če pa stavo dobim, mi je sultan obljubil zlata, srebra in biserov, kolikor jih hočem. Takoj sem vzel pero ter napisal cesarici Mariji Tereziji tale listek:

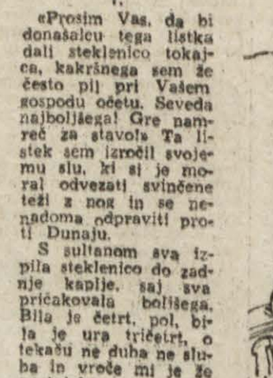

7. «Prosim Vas, da bi donašalcu tega listka dali steklenico tokajca, kakršnega sem že često pil pri Vašem gospodu očetu. Seveda najboljšega! Gre namreč za stavo!» Ta listek sem izročil svojemu sluge, ki si je moral odvezati svinčene teži z nog in se nenadoma odpraviti proti Dunaju.

S sultanom sva izpila steklenico do zadnje kapljе, saj sva pričakovala boljšega. Bila je četrt, pol, bila je ura tričetrt, o tekaču ne duha ne sluha in vroče mi je že postajalo.

8. Ko je manjkalo le še pet minut do štirih, sem takoj poslal po prisluškovalca in po strelca. Prisluškovalec mi je naznanil, da leži moj tekač nekje daleč od tod in trdno spi. «Čakaj, da te pošegečam» je zaklical strelec in takoj izstrelil cel naboj v hrastov vrh, pod katerim je ležal tekač. Ta je takoj skočil na noge in uspelo mu je, da je točno ob treh in devetinpetdeset ter pol minute pridrvel do sultanove sobe s steklenico tokajca in listkom od cesarice Marije Terezije.

ŠOLSTVO V BENEŠKI SLOVENIJI

Jezikovni pouk v šolah Rezije, Nadiške in Terske doline

povzroča težave, kajti v teh krajih žive Slovenci

3.

V febr. 1948 je bila v Teru v Terski dolini konferenca vseh učiteljev pokrajine. Pri osivovali so tudi člani šolskih oblasti, da bi skupno diskutirali o lokalnih problemih šole.

Stara učiteljica iz kraja, ki je 1916 prišla iz Milana, je imela poročilo «Težave pri poučevanju italijanskega jezika v občini Brdo», ki smo ga že v prejšnji številki v celoti objavili. Vsi prisotni so z dolgim ploskanjem izrekli priznanje poročilu, ne da bi kdo oporekal z nacionalističnega stališča. Poročilo je bilo tako važno in točno, da je bilo objavljeno v biltenu «Studi e ricerche della scuola friulana», ki ga izdaja šolsko skrbništvo iz Vidma, pri čemer moramo poudariti, da je z objavo poročila tudi šolsko skrbništvo pokazalo, da ga ima za pravilno.

V poročilu vidimo, da ni bilo pripravljeno po jezikoslovnem kriteriju, toda sestavljeno je bilo na izkušnjah, ki so nastale pri direktnem stiku šole s prebivalci v tem predelu. Delitvi slovenskega jezika v Beneči na «tri slovenske govorice v Reziji, Nadiški dolini in Terski dolini» z jezikoslovnega stališča lahko oporekamo, toda s praktičnega je na splošno možna.

V vsakem primeru pa je zanimivo priznanje, da se govorica Terske doline, pokrajine, ki jo je govornica obravnavala, približuje bolj kot druge furlanskemu in italijanskemu jeziku. Kljub temu pa predstavlja jezikovni pouk v šolah občine Brdo in drugih bližnjih občin iste težkoče kot poučevanje tujega jezika ter je nujno uvesti pri tem posebne ukrepe.»

Ta uvod je izredne važnosti in ker ni naletel na noben ugovor, pač pa celo na priznanje šolske oblasti, je to dokaz, da v Terski dolini, kjer je jezik najbolj bogat na furlanskih izrazih pomeni poučevanje italijanščine — poučevanje tujega jezika.

Če bi izhajali iz tega stališča, bi bilo torej logično, da bi bil v teh krajih pouk v materinem jeziku, t. j. v slovenščini. Toda ta misel ni šla nikogar skozi predsobo možgan prav nikogar.

Pričakujejo, da se bo govorica pofurlanila s pomočjo raznarodovalnih procesov, na katerih neprestano delajo in da bo po takem poročilu naraslo do viška, upoštevajoč dejstvo, da so oblasti pripravljene podvzeti kakršne koli ukrepe.

O tem raznarodovalnem procesu imamo dokaz že v samem poročilu. V njem je rečeno dobesedno: «govorica ne kaže, da bi se poslovenila, se pa vedno bolj poitalijančuje. Prišla sem v P. leta 1916 in lahko trdim, da so bile tedaj v narečju zelo redke, da ne rečem, da jih sploh ni bilo, besede mešanega izvora; danes jih je mnogo».

In pri vsem tem raznarodovalnem delu govorice tamošnjega ljudstva, predstavlja poučevanje italijanskega jezika še vedno težave, prav take, kakor jih učitelj srečuje pri pouku tujega jezika, nič manj. To pa je logično iz dveh razlogov. Prvič, ker kljub vsemu raznarodovalnemu delu, ki se ga je lahko storilo in ki je bilo znatno, je govorica še vedno izrazito slovenska, naglas je ostal slovenski, gradnja stavkov je slovenska, večina besed je tudi slovenskih.

Drugič: kljub tolikemu prizadevanju, da bi prebivalce potujčili, je ljudstvo še vedno slovensko, kajti, da pride do spremembe značaja so potrebni posebni pogoji, v vsakem primeru pa mnogo, mnogo časa, cela stoletja. In ker je v prebivalstvu teh pokrajin slovenski duh, jezik pa ni drugega kot izraz tega duha, izraža z besedami posameznik svojo notranjost. Prav zato lahko enostavno trdimo, da Slovenec, tudi če govori po italijansko, govori vendarle po slovensko, z italijanskimi izrazi.

Mnogi otroci iz Beneške Slovenije, ki so hoteli nadaljevati šolanje, so morali opustiti svoje načrte zaradi težav, na katere so naleteli pri učenju italijanskega jezika. Vedno jim je bilo težko prevajati v svoj materin jezik, prevajati to, kar so čitali, da so lahko razumeli. Prav tako jim je bilo težko prevajati v italijanščino svoje lastne misli, ko so jih morali prej oblikovati v svojem jeziku. Posebno inteligentni in z izredno voljo so uspeli premagati to težavo ter misliti in razumeti direktno v italijanščini. Toda tudi v teh posameznikih je ostalo nekaj, kar jih izdaja: Iskanje lastnega besednega zaklada, skoro jezikovna pedantnost napravlja njihovo govorico nenaravno kot sad temeljitega proučevanja, skoro govorico jezikoslovca, medtem ko je od časa do časa pomešana vanjo beseda ali stavčna zgradba, ki ni italijanska.

V navedenem poročilu najdemo dokument gornje trditve: «Otroci se nauče sicer italijanskega jezika, vedno pa ostanejo težave v izgovarjavi, izražanje pa je nepopolno in nekorektno». «Ko pride otrok prvič v šolo ne razume učiteljice, ki v mnogih primerih ne razume učencev».

Da bi se razumeli, je treba uporabljati naslednjo metodo: «pokazati predmet, povedati ime, ki se ga je moral otrok naučiti na pamet z večkratnim ponavljanjem in mimiko. Otroci s hribov se nauče hitro, ker so «odprte glave», čeprav imajo «težke čevlje»

Hvala za to priznanje! Žal nam je samo, da nimajo tako občutljive pameti tudi tisti, ki bi morali končno razumeti, da je ljudstvo v teh krajih slovensko in da bi morale biti zanje slovenske šole. Koliko otrok sovraži šolo, mnogi leta in leta ne napredujejo, čeprav so «odprte glave» in imajo voljo do učenja. Ti pa zaradi tega, ker imajo težave z učenjem tujega jezika in tako zahteve šole presegajo možnosti malega učenca. So med odraslimi izobraženci taki, ki jim učenje tujega jezika dela težave; predstavljajmo si pa šele otroke.

Po tej jasni ugotovitvi in posledicah, ki izhajajo iz navedenih dejstev, bi morali priti do zaključka, da bi moral biti pouk za te otroke v njihovem materinem jeziku, kar bi bila njihova pravica in kar bi bilo tudi uspešno z didaktičnega stališča. Toda ta možnost, rekli bi lahko nujnost, ni prišla v poštev.

J. A.

(Nadaljevanje sledi)

Iz tržaške okolice (Foto Magajna)

SLOVENSKA GLASBA V DOBI ROMANTIKE

(Iz ciklusa predavanj iz zgodovine slovenske glasbe, ki ga je priredila tržaška Narodna in študijska knjižnica)

Nadaljevanje s 4. strani)

ANTON HAJDRIH,
ki je bil nenavadno daroviti muzik, je postal žrtev lastne romantične bohemske nravi. Imel je krasen baritonski glas, ki ga je šolal v Pragi, pa ga izgubil, se strt vrnil v domovino ter se naselil v Trstu, kjer je postal srce tržaškega glasbenega življenja med Slovenci. Ustanovil je pevski kvartet, ki je zaslovel v mestu in okolici ter največ zanj komponiral vrsto pesmi z nenavadno finim estetskim čutom in iz polnega zanesenega čustva. O tem pričajo pevski kvarteti «Lahko noč», «Pod oknom», «Cerkvica» in zbori «Mladini», «Slava Slovencem», «Na boj», «Hercegovska» ter posebno značilna pesem «Buči morje Adrijansko», ki jo je Hajdrih upodobil stoječ na rojanskem mostu in prevzet ob mogočnem vtisu morskih širjav. Razen Maška so vsi omenjeni tvorci živeli in delovali na Primorskem; tako pa tudi

HRABROSLAV VOLARIČ,
zadnji med njimi, ki se je šolal v Kopru, a učiteljeval v Kobaridu in Tolminu. Bil je nenavadno iskren glasbeni poet. Kdo ne pozna njegovega zbora «Eno devo le bom ljubil», ali otožnega samospeva «Oj rožmarin»!

Ob takih usodnih žrtvah je rasla slovenska glasbena kultura in se vzpenjala više in više. Zavest, da ni umetnosti brez strokovnega znanja, je bila vzrok nastanku «Glasbene Matice» v Ljubljani in kmalu nato po vseh važnih središčih. V njihovem okviru so se osnovale glasbene šole, ki so nudile tehtno glasbeno vzgojo. Pevski zbori so postali kvalitetni — zlasti ljubljanski je zaslovel pod vodstvom

MATEJA HUBADA.
V Ljubljani se je v prvem desetletju 20. stoletja osnovala celo «Slovenska filharmonija» in orkester je dvignil na lepo višino Čeh Vaclav Talich. K razcvetu glasbene umetnosti pa so mnogo prispevale razne glasbene revije: najprej «Slovenska gerlica», potem «Cäcilia», «Cerkveni glasbenik» in «Glasbena zora», kateri je neposredno sledila najmarkantnejša revija

«NOVI AKORDI» (1901-1914)
Vse to priča, da se je v drugi polovici 19. stoletja glasbeno življenje mogočno razmahnilo in prešlo v fazo najresnejših umetnostnih prizadevanj.

Emil Adamič

S tem glasbeno-umetnostnim procesom so bili v najtesnejši zvezi slovenski skladatelji in njihovo delo; skladatelji, ki so zmogli spričo polne življenjske dobe razviti in izčrpati vse svoje kompozicijske sposobnosti. Posebno značilno je bilo delo štajerskih rojakov, bratov Ipavcev; to je bil rod zdravnikov, ki pa so se vsi hkrati bavili z muziko. Za romantično dobo je bil najznačilnejši

BENJAMIN IPAVEC
ki je zrelo dobo svojega 79 let dolgega življenja preživel kot zdravnik v Gradcu, pa ostal iskreno zagret za slovensko glasbeno kulturo. Komponiral je mnogo zborov («Oblaček»,) in še več samospevov («Če na poljane», «Pozabil sem mnogokaj,dekle»), pa tudi več instrumentalnih skladb, med katerimi je «Serenada» pravi biser. Ni pa prezrl niti opernih teženj («Teharski plemiči»). Njegov brat

GUSTAV IPAVEC
se je omejil zgolj na zborovsko pesem («Slovenec sem»), Gustava sin

JOSIP IPAVEC
— tudi zdravnik — pa je spričo svoje izredne skladateljske potence upravičeno razvil že svetovljanske ambicije; njegovi samospevi segajo deloma že iz romantike v moderno strujo. — V zbor skladateljev pa je v tej dobi izrazito vstopil naš prvi poklicni glasbenik —

FRAN GERBIČ.
Šolal se je v Pragi in je bil mnogo let operni pevec v tujini. Leta 1886 se je vrnil v Ljubljano, prevzel vodstvo Opere in Glasbene Matice, pa se je po nekaj letih spričo razmer pomaknil v ozadje in se največ posvetil skladanju. Njegovi zbori, samospevi in kantate, njegovi 2 operi in simfonije so priče žive fantazije, toplega domačega čustva in velike strokovne izobrazbe; kaže pa, da so mu bili vzor veliki nemški romantiki, a tudi slovanski — predvsem Čajkovski.

Slovenska glasba je rasla po vsebini, a se hkrati tudi oblikovno izpopolnjevala. Tehnična stran se je pričela čistiti. Prav v tem pogledu si je pridobil neizmernih zaslug češki rojak

ANTON FOERSTER
bil je jurist, pa obenem eden izmed najboljših učencev Bedricha Smetane. Izmed 89 let življenja jih je skoraj 60 posvetil slovenski kulturi. Deloval je na cerkvenem in posvetnem področju — tam je uvedel cecilijanstvo, tu čisti visoko-romantični slog, ki mu je težil dati slovensko tipiko. Vzgojil je vrsto glasbenikov, obenem pa več rodovom slovenskega izobraženstva odpiral pot v kraljestva muzikalne lepote, ko je skozi desetletja poučeval glasbo na srednjih šolah. Komponiral je nešteto cerkvenih skladb, opere («Gorenjski slavček»), kantate («Turki na Slevici»), zbore («Spak»), spisal slovensko «Klavirsko šolo», «Nauk o harmoniji in kontrapunktu» itd. — Njegovega izročila se je na področju cerkvene glasbe precej trdno oprijel

HUGOLIN SATTNER
pa se ga ni izognil niti v posvetni glasbi, ki je ustvarjal Slovencem pomembne kantate «Soči», «Oljki», «Jeftejeva prisega», «V pepelnični noči» — vse na toplo poezijo goriškega poeta Gregorčiča. Tudi prikupni oboževalec slovenskih planin

JAKOB ALJAŽ
je bil blizu tem vzorom («Triglav, moj dom»).

Značilna za romantično dobo je bila vseslovanska miselnost, ki je zapustila sledove tudi v glasbenem svetu. Po njenih vzpodbudah sta posvetila drugim južnoslovanskim narodom svoje tvorne sile zlasti dva slovenska romantika.

DAVORIN JENKO
je šel gradit srbsko glasbeno kulturo.

FRAN S. VILHAR
(sin Miroslava) pa je s svojim delom bogatil hrvatsko glasbo. Vendar sta oba vsaj deloma ustvarjala tudi slovenska dela. Jenko je med ostalim napisal nesmrtno himno «Naprej», Vilhar pa se je oddolžil svojemu narodu s priljubljenimi samospevi, kot so «Mornar», «Kam», «Nezakonska mati».

Tako je slovenska romantična glasba dosegla svoj višek v pričetku 20. stoletja, ko se je vsa zbrala in z zadnjim naporom dosegla občo svetovno raven. Ogromno je k temu pripomogla revija «Novi Akordi», ki jo je oživil in ves čas urejeval

dr. GOJMIR KREK
na Dunaju, kjer je povezoval niti slavne glasbene tradicije tega mesta z našo glasbeno kulturo. Krek je bil nenavadno izobražena osebnost, jurist in glasbenik, ki je predvsem z bistro miselnostjo in razgledanostjo vplival na utrip slovenskega glasbenega življenja, ga s kritiko razgibaval in bodril, mu dajal razvojno naprednost ter ga čistil v umetniški kvaliteti. Ob Novih Akordih se je zbral ves takratni skladateljski rod. Mnogo je imen, ki bi jih s ponosom mogli našteti v tem krogu. Poleg Antona Svetka, Vasilija Mirka, Josipa Pavčiča, Stanka Premrla, Emila Adamiča pa stoji

ANTON LAJOVIC
ki je mimo simfoničnih skladb in zborov predvsem s svojimi samospevi («Serenada», «Mesec v izbi», «Tkalec», «Iskal sem svojih mladih dni») nedvomno dosegel svetovno umetnostno raven. A tudi lepota skladb ostalih skladateljev preseneča, zlasti ob primerjavi s predhodno tvornostjo: Svetkovi samospevi so vsebinsko in oblikovno razgibani in fantazijsko bogati,

VASILIJ MIRK
preseneča po nenavadno toplem občutju in jasni muzikalni misli,

PAVČIČ
ima iskreno in privlačno melodiko in sočne harmonije,

STANKO PREMRL
išče iskrenost slovenskega izraza in lepo obvlada kompozicijsko tehniko,

EMIL ADAMIČ
pa je med njimi najbolj mnogostranski in se mu klasicistični izraz prilaga enako kot najpoznejša smer romantike. Zanj in za večino skladateljev ob Novih Akordih pa je značilno, da stoje slogovno na skrajnem robu romantike in se v marsičem že nagibajo v moderno smer, ki se je pojavila ob zaključku romantične dobe. Njih liki se tedaj dopolnjujejo ob pogledih na moderno slovensko glasbo.

V dobi Novih Akordov je končno dobila jasno podobo tudi slovenska operna tvornost, ki ji je dala močnih vzpodbud svetovna novoromantična struja — zlasti wagnerjanstvo. Wagner sicer izrazito na slovenske ustvarjalce ni vplival, zapustil pa je vendar marsikatere sledi. Najdemo jih zlasti pri

RISTU SAVINU
(Friderik Sirca), ki je napisal več izrazitih novoromantičnih oper («Lepa Vida», «Gosposvetski sen», «Matija Gubec»), dočim se je

VIKTOR PARMA
v svojih operah («Urh, grof celjski», «Ksenija», «Stara pesem»), takim sledem spretno izmikal, a hkrati toliko močneje zahajal pod vpliv italijanske (verdijanske) romantike.

Bežen je ta obris: Marsikaj imen in plemenitih prizadevanj, marsikaj žrtev, teženj in uspehov je ostalo neizraženih, prezrtih in ne povzdignjenih iz morja silnic, ki so mogočno valovale skozi romantično dobo slovenskega glasbenega življenja. Vendar predstavljajo vse, in prav vse oni mogočni duhovni sklad, ki pomeni razorano njivo slovenske glasbene kulture, iz katere so pod vplivi sonca nacionalne svobode kipele mlade kali in se pognale v rast, da se končno razprò v cvet naše sodobne glasbene umetnosti. Ta nam klije in zori ter je že nenavadno popolna, v izrazu bogata in nasičena pisanih zvočnih harmonij. Vendar pa sila duševnega doživetja naše prve, v obliki še skromne pesmi ne zaostaja za močjo vsebinskega sveta naše sodobne simfonije. Duševni napori so enaki in isti: tam in tu je slovenski umetnik skozi osebno žrtev z isto neupogljivo voljo stremel za tem, da upodobi najglobíji in najskrivnejši pretres svoje tanko ubrane duše ter izpove svojo vero v človeka in v lepoto: V lepoto, ki je v svojem bistvu harmonija in ki postavljena v stvarno življenje predstavlja ubrano sožitje človeštva, pravi socialni red ter notranji in zunanji mir.

VILKO UKMAR

SONETNI VENEC

(ODLOMEK IZ SLODNJAKOVEGA ROMANA «NEIZTROHNJENO SRCE»)

Nadaljevanje s 4. strani)

zi in brezčutno strmela predse. Materine besede so bile preveč krivične, da bi jo sploh bolele. Sama sebi je bila tuja, da ne bi verjela nikomur, ki bi ji bil trdil, da je tista Julika, ki je živela pred nekolikimi trenutki in ona, ki sloni zdaj ob mizi ter gleda v beli list, ena in ista oseba. V neznani mržnji, ki se je je sama ustrašila, je pograbila papir in ga zmečkala, ne da bi ga pogledala.

«O le pustil» je rekla mati in ji ga vzela iz rok. «Tu imaš svojo sramoto, beri jo».

Dekle jo je nehote ubogalo. Toda kaj je to, kar jo s takšno močjo vabi k sebi, da se zateče od matere k oknu? Planila bi skozi odprto okno ter bi tekla, dokler ne bi bila sama, da bi se lahko vsa izročila čaru teh besed.

Saj ni bila po vzgoji in duši bog ve kako različna od svoje matere, toda bila je mlada in njena mladost je čutila pesnikovo srce. Pozabila je na materine očitke. Tudi misel na Jožefa Scheuchenstuela je sprhutala kakor mračna ptica. Bila je prevzeta od pesmi. Kje je tista sramota, o kateri vpije mati? Plašno jo je pogledala, a ona se ni zganila. Spet se je zatekla k njegovi pesmi. Marsičesa ni razumela, besede in misli so ji bile neznane. Toda čutila je misel in čustvo, ki jo obkrožata iz te pesnitve kakor kadilo in molitev. Oh, saj ni vredna tega. Kolika moč mora biti v njegovem srcu, da ume poveličevati njo, ki je tako revna in nična spričo njega. In vendar kako zaupno, domače in otožno se obrača k njej. Saj dobro ve, da je preslaba, da bi mogla uslišati njegovo ljubezen.

Sunila je pesem od sebe ter zajokala z glasnim, otročjim vriščem, kakor da bi bilo izgubljeno vse.

«No, zdaj si sama videla, kaj ti je storil». Ni ji ugovarjala. Zakaj bi ji dopovedovala to, česar ne more razumeti nikdo razen nje. Saj dobro ve, da mora iti po določeni poti. Toda prebridko je, da se globoko zaveda, kar izgublja, a nima niti najmanjše moči, da bi se bojevala za odhajajočo srečo.

Mati grozi z maščevanjem, sramoti človeka, ki je njeno hčer z eno samo pesmijo poveličal nad vso kranjsko ženstvo. Zaklinja se, da se bo tako maščevala, da jo bo pomnil vse življenje. Julika pa joka in joka, da se ji slednjič zasmili. Saj ni več huda. A za njeno čast in dobro ime se mora pritegniti. Prepričana je, da je nedolžna.

«Samo v njegovi umazani domišljiji se je moglo kaj takega skuhati. Prav pravi stari gospod Scheuchentuel: to so ljudje, ki nam hočejo ugrabiti čast in denar».

Dekle pa se ne utolaži, v joku je edino pribežališče za to, kar čuti. Mati ji razklada akrostih kakor ji ga je bi razložil Malner.

«Trikrat te je imenoval z imenom in priimkom! Oh, da bi mogla dobiti vse te papirje in jih uničiti! Pa kaj bi mi pomagalo, ko pa vsi vedo, kaj se je zgodilo. In hudobnež jih lahko da spet natisniti. Ne, tega ne pustim. Sama grem h guvernerju in ga prosim, naj ga zapodi iz dežele kot prekucuha in obrekljivca».

Spet jo je grabila jeza. Julika pa je ni pogledala. Po obilem joku je prehajala v čustvo izčrpanosti in brezbrižnosti. Srce ji je polagoma kamenelo in že je čutila sovraštvo zoper njega. Zakaj ji ne da miru? Ali je morda res, kar ji je pravila kuharica, da je pohlepen njenega denarja? Plača mu ne zadostuje in zdaj poskuša na tak način priti do njene dote. Zaječala je na glas, ker se je ustrašila svoje misli. Pred nekaj trenutki je še drhtela v ognju njegovih čistih pesmi, sedaj pa ga že sodi prav tako grdo in krivično kakor mati in vsi ostali.

«Jaz nisem nič kriva. Dohtarja Prešerna poznam na videz že dolgo. Govorila pa sem z njim samo enkrat na letošnjem plesu. Saj veste takrat, ko nama je vrgel tiste verze v voz».

«In to mi pripoveduješ tako malomarno, kakor da še vedno ne razumeš, zakaj gre. Od danes ga ne smeš več poznati. S Scheuchenstuelovimi sem v besedi, dasi te ne pustim prej iz hiše, dokler ne boš polnoletna. Z vsemi ljudmi si lahko in tudi moraš biti prijazna toda tega človeka se mi izogiblji kakor steklega psa!»

Juliki se je vlil nov potok solza, mati pa je odšla, ne da bi še kaj rekla. Hčerka pa je neutešno hlipala, dokler ni začutila, da je nekdo prišel v sobo ter se ji bliža po prstih. Skočila je po koncu in si brisala solze. Bila je Nanika, domača rejenka, ki ji je bila mati krstna botra.

«Oh, gospa mama so danes hudi. Nikdo jim ne more ustreči. Zato sem se jim skrila. Saj vem, zakaj so taki».

Julija jo je jezno pogledala, da so se ji zalesketale oči v ostrem, sovražnem blesku. Zdaj je bila skoraj na las podobna materi. Otrok se ji je hotel spretno pretvarjati.

«Gospodična Julka, nikar ne bodite hudi! Saj nič ne vem, samo Micka je rekla, da je neki dohtar zložil pesem na vas. Saj jo je tudi lahko, ko pa ste tako lepi. Jaz pa se zato ne bi jezila, še vesela bi bila, da me pojo pesmi. Pa kaj bom jaz sirota, ko sem črna kot ciganka. Julika vi pa ste beli kakor lilija».

Laskajoče dekličje žlobudranje je Julijo pomirilo. Pustila je, da se je otrok vzpenjal po njej, ji brisal oči in klepetal besede, ki so bile spletene iz resnične privrženosti in prozorne preračunljivosti, kakršno kažejo ustrahovani otroci, kadar se hočejo komu prikupiti.

Nanika je spričo Julije bila videti starejša, kakor bi smela biti po letih. Telesce se ji je že levilo iz otročje lupine, velike črne oči so bile pametne in izkušene, črni kodrasti lasje so ji uhajali iz kite in obdajali glavo z bujno glorijolo.

«Pusti me zdaj, Nanika! Saj je vse dobro. Ne smeš biti tako vsiljiva! Pojdi v kuhinjo pomagat, da ne bo mama še nate huda».

Dekletce se je obotavljalo. «Tako me mika, prebrati tisto pesem o vas. Oh, da bi hotel še meni kdo zlagati pesmi».

Julija jo je prijela za roko in trdo potisnila iz sobe.

OB STOLETNICI SMRTI SLOVANSKEGA GENIJA

ALEKSANDER SERGEJEVIČ PUŠKIN

Rojen dne 19. junija (po pravosl. koledarju, dne 6. junija) 1799. v Moskvi kot sin plemiča-veleposestnikov, je preživel hladno mladost. Šolal se je leta 1811. v Carskoseljski licej pod Petrogradom in leta 1817. nastopil prvo službo v zunanjem ministrstvu. Imel je komaj 14 let, ko je zložil svojo prvo pesmico. Sovraštvo do tiranstva in despotizma, ki sta vladala v Rusiji po zaslugi razvratnosti višjih krogov, mu je navdahnilo pesmi «O svobodi» in proti carju «Aleksandru». Odpor proti tedanjemu režimu je plačal z izgnanstvom na jug. Živel je štiri leta na Kavkazu, na Krimu in v Besarabiji, nakar je moral samevati še dve leti v «poboljševalnem» izgnanstvu na domačem posestvu v vasi Mihajlovskoje.

To je bila njegova mladost sanj in romantike, ki je dala Slovanom in svetu pesnitve kot so: «Kavkaški ujetnik», «Bahčisarajski vodnjak» in «Cigani».

V Mihajlovskem začenja za pesnika druga zrelejša doba, kjer sanje in upi prepuščajo vedno bolj mesto žalostni treznosti, zlasti po nesrečnem izidu dekabrističnega upora leta 1826.

V najtesnejši povezavi s preprostim ljudstvom podeželja, z njegovimi stremljenji in njegovo dušo spiše bisere ruske in slovanske književnosti kot so «Evgenij Onjegin», «Boris Godunov», itd., dela ki so vsa en velik klic proti razvratnosti tedanjih oblastnih krogov.

Puškin je bil Slovan do dna svoje duše. Bil je največji prijatelj Mickiewicza. Ljubil je svojo domovino kakor je ni noben plemič ali aristokrat. Prav iz te ljubezni nastanejo prekrasna dela «Poltava», «Bronasti jezdec», «Kapitanska hčerka».

Leta 1830. izidejo prve njegove povesti v prozi: «Povesti Belkina». Leta 1831. se poroči z deklico svojih sanj: Natalijo Nikolajevno Gončarovo — toda prav to ga požene v smrt. Karakter prekrasne žene je povsem drugačen od njegovega. Zanjo je dvorsko življenje, zanj življenje genija. In tako začne tragedija, ki požene Puškina v dvoboj in smrt dne 10. februarja 1937 (po pravosl. kol. dne 29. januarja).

Kakor drugi največji ruski pesnik, Lermontov, tudi Puškin se prikaže kot bežna zvezda v ruski literaturi. Bežna — toda ogromnega sijaja. Prišel je na svet, a se ga ni dotaknil in je odšel.

O njem je ostala le slava.

Gostilna NINO
SVETI KRIŽ
Vsako soboto in nedeljo pustne zabave s plesom
DOBRA VINA, KALAMARI, KLOBASE IN DOMAČE PECIVO

Najboljši kraški teran in pršut, domače slaščice, prvovrstno kuhinjo nudi vsem cenjenim obiskovalcem
Gostilna Furlan
REPENTABOR

SRAJCE PLETENINE NOGAVICE MOŠKO IN ŽENSKO PERILO PLATNO BRISAČE TKANINE NA ŠPLOŠNO
Emporio Barriera
UL. ORIANI Št. 7
(Zraven Trga Garibaldi)
TRST

Staroznana tvrdka TULIAR

vam nudi najboljše jamstvo
Sivalni stroji najboljših svetovnih tovarn, tuji in domači industrijski in družinski, specialni za šivanje nazaj in naprej, pritrjevanje gumbov, čipk vezenje, in krpanje z garancijo 25 let. Skrajno ugodne cene od lir 10.000 naprej. Na obroke 50 lir dnevno. Moderniziramo in kupujemo rabljene stroje po ugodnih cenah. Brezhibna poprav'la vsakršne vrste stroja izvršuje specialist za najboljše nemške znamke. Prodajamo omarice za stroje in sestavne dele za kakršno koli vrste stroja električne motorje, svetilke itd. itd.
Staroznana tvrdka Tu'iak vam nudi najboljše jamstvo
TRST, Ul. della Guardia 15 - Tel. 95089

Likerje, žganje, peneča se vina, rum in punč dobite v najboljši kvaliteti in po konkurenčnih cenah pri TVRDKI
JAKOB PERHAUC
TRST - Ul. Xidias 6
Tel. 96 3 32

Krznarstvo
MERMOLJA
TRST
Ul. Coroneo 3 Telefon 38-18
Olajšave pri plačilu

Batič Franc
KLJUČAVNIČARSKA MEHANIČNA DELAVNICA
TRST
Ul. F. Crispi 15
Telefon 95214

SMUČARJI POZOR!
V trgovini
„GEC"
Trg tra i Rivi 2
si lahko nabavite po zmernih cenah smučarske čevlje

PRIMORSKI DNEVNIK

VREME Vremenska napoved obeta za danes v glavnem lepo, jasno vreme. Oblačnost bo prevladovala le v višjih legah. Temperatura ne bo utrpela bistvenih sprememb. Včerajšnja najvišja temperatura v Trstu je dosegla 8.1; najnižja 1.8 stopinje.

RADIO Opozarjamo vas na sledeče oddaje: **Jug. cone Trsta:** 9.30: Prva produkcija slovenske glasbene šole iz Trsta - mladi pianisti. — **Trst II.:** 12.15: Od melodije do melodije. 20.00: Slovenski motivi. — **Trst I.:** 14.40: Operni dueti. 17.30: Simfonični koncert. Vodi Herbert von Karajan. — **Slovenija:** 11.00: Fran Levstik: Martin Krpan. 20.00: G. Puccini: «La Boheme», op. v 4 dej.

VERA V PERONA ZADOSTUJE, DA SI DOBER ČLAN ARGENTINSKE POSADKE

Mnoga moštva bodo defilirala z enim samim tekmovalcem

Lansko leto je bilo snega preveč, letos pa ga sploh ni - Norvežani skrbijo za razpoloženje gostov

(Posebno poročilo)

OSLO, 9. Lansko leto je norveška olimpijska organizacija priredila nekako generalko z velikimi tekmami na progah, prenatrpanih s snegom. Beli plašč je bil visok včasih tudi tri metre, zaradi česar so morali ponekod sneg celo odnašati. Prireditelji si pač tedaj niso predstavljali, s kakšnimi težavami se bodo borili letos.

V okolici Osla skoraj ni snega. Le deli raznih olimpijskih prog so uporabni za treninge. Slalom v Roedkleivi je praktično zaledenel travnik in bi potrebovali najmanj pol metra svežega snega, da bi na njem smučali. Podobno je tudi v Norefjellu in večji del tekmovalcev ne trenira, da ne bi prišli s polomljenimi nogami do otvoritve.

Optimistični Norvežani skrbijo na vse načine, da bi gostje pozabili na slabo snežno stanje. Hočejo koncentrirati njihovo pažnjo na druge zimske športe. Navdušenje za eno izbriše žalovanje za drugo stvarjo. Vse norveško navdušenje je koncentrirano na drsalne tekme, ki so se začele danes v Hammarju pod naslovom «Norveška proti ostalemu svetu».

V Frognersetern se nadaljuje trening v bobu za dvojice, medtem ko četverci do nadaljnjega počivajo zaradi nesreče, ki je doletela včeraj posadke ZDA in Italije. Norvežani pravijo, da je za nesrečo krivo le slabo krmarjenje, saj je švedsko moštvo včeraj celo izenačilo rekord proge.

Porodil se je nov organizacijski problem: Mnoga moštva imajo svoje alpske vozače v Norefjellu in bodo torej defilirale 15. t. m. pri otvoritvi nekatera močno oslabljene reprezentance. Tako bo ponekod en sam človek, ki bo korakal pred občinstvom, noseč državno zastavo V taki situaciji je za sedaj [illegible]

Zgodovina argentinskih vozačev boba je znana: Ker je sredi noti izginil četrti mož argentinske posadke, se je sekretar argentinske ambasade v Oslu ponudil, da nadomesti skrivnostno izginulega tekmovalca Včeraj pa se je izvedelo, da Vasones ne bo vozil marveč neki drugi funkcionar ambasade. Izbiro so naredili po tehtanju obeh kandidatov. Carlos Salesian, novi član posadke še nikoli v svojem življenju ni videl sank, a je dejal, da je zadovoljen, da more dokazati tudi ob tej priložnosti da ni nič nemogoče za človeka, katerega državo vodi tak poglavar kakršen je general Peron.

Proga za veleslalom v Norefjellu je bila danes tako slaba, da je Francoz Oreiller olimpijski prvak iz St. Moritza dvakrat padel, čeprav je vozil zelo počasi. Edina njegova tolažba je v tem da je padel tudi svetovni prvak Zeno Colò. «Bil sem bolj previden od ostalih — je dejal Colò — a nisem mogel narediti ničesar ko sem iz snega zavozil na zemljo».

Danes je motila treninge tudi slaba vidljivost. Veter je odpravil še ono malo snega, ki ga je ostalo na progah. Kljub temu so gasilci in norveški prostovoljci neprestano in neutrudno prinašali kupe snega, da bi «zaflikali» progo na njenih najslabših delih. Čeprav so vodje ekip priporočali pažnjo, je bila bilanca zvečer žalostna: 9 tekmovalcev ranjenih.

Situacija je zares čudna: ne more se namreč reči, da bi sneg manjkal v okolici olimpijske proge. To nam je potrdil tudi Colò, ki je ob povratku v hotel dejal, da je edini kraj, kjer ni mogoče smučati, ravno olimpijska proga.

Danes je priznal težko situacijo celo norveški tisk, ki je doslej vedno obtoževal inozemce, da pretiravajo. Večina tekmovalcev namerava odpotovati zopet v Oslo, a tudi tam je slalom - proga v Roedklejvi obupna.

Norveška meteorološka služba sporoča, da po vsej verjetnosti do konca prihodnjega tedna ne bo snega.

Prišla je novica, da je ameriški kraj Lake Placid ponudil gostoljubnost olimpijskim igram, vendar odgovor je bil en sam: olimpijske igre bi morale biti na Norveškem in tukaj tudi bodo.

KLAUS ULLMAN

LYON, 9. — Danec Kurt Nielsen je premagal v četrtfinalu teniškega turnirja za prvenstvo Francije na pokritih igriščih Amerikanca Johna Garreta s 6-1, 6-2. Ostali rezultati četrtfinala:

Jaroslav Drobny (Egipt) : Francisco Olozaga (Spanija) 6-2, 6-3; Yves De Kermadek (Francija) : Branovič (Jugoslavija) 6-3, 7-5; Henri Cochet (F.) : Garnero (F.) 6-2, 6-2.

V polfinalu mešanih dvojic je premagal par Anderson (ZDA) - Drobny (Egipt) : Lorno Kornellovo (V.B.) in Mitiča (J.) z 10-8, 1-6, 6-3.

V polfinalu moških dvojic sta Jugoslovana Mitič in Branovič porazila Francoza Cocheta in Borotro s 6-3, 2-6, 6-2.

Današnji nogomet ZDTV

Program odloženih tekem nogometnega turnirja ZDTV: Inter - Sv. Ana, igrišče «Prvi maj» ob 10.30; Polet - Studenti, igrišče «Prvi maj» ob 13.; Zarja - Ilirija, igrišče «Prvi maj» ob 15.

Udinese upa na obe točki proti Laziu

Po dolgem času bo Udinese danes sprejela v goste Lazio, moralno dobro podprta z nedeljsko zmago proti Napoliju.

Koledar zadnje časa furlanski enajstorici ni bil naklonjen. Udinese je morala igrati tri tekme zaporedoma na tujem igrišču. Prvo nedeljo je igrala neodločeno v Lucci, nato pa dvakrat zaporedoma izgubila, najprej proti Bologni, potem proti Sampdorii. Med temi tekmami je moralo moštvo iz Vidma igrati odloženo tekmo proti Padovi, tudi to na tujem igrišču. Sledila je igra proti Torinu, a je zaradi slabega igrišča srečanje bilo odloženo.

V nedeljo je torej Udinese odigrala že peto tekmo izven domačih zidov. Ni treba posebej poudarjati, da ob tem trpi i morala i telesno stanje igralcev. Posebno še, ako se tekme na tujem spreminjajo v poraze. Zadnjo točko (ako izvzamemo neapeljski uspeh) je moštvo dobilo v Lucci, nato pa je Udinese stalno izgubljala točke in ... mesta na klasifikacijski lestvici. Moštvo je bilo nepopolno, včasih je pomagala tudi nesreča.

Mnoge ekipe so močnejše kot Udinese po tehniki posameznih igralcev, kot celota pa v Italiji le malo katera.

Ta precizni motor je zopet prišel do svoje veljave. Napad, ki je do prejšnje nedelje bil kot ura, ki ji en sam pokvarjen del ne dopušča delovanja, je zopet «cel».

Lazio je nevaren nasprotnik. O tem pričajo rezultati proti Udinese. Lansko leto je Lazio gladko zmagal na obeh tekmah, v Vidmu kar s 3-0. V jesenskem delu tekmovanja pa so Rimljani doma odpravili goste s 3-1.

Verjetna postava Udinese: Brandolin; Vicich, Toso: Moro, Travagini, Bimbi; Ploeger, Mariani, Bacci, Soerensen, Rinaldi.

LUKSUZNA IZDAJA VIAREŠKEGA TURNIRJA

9 ITALIJANSKIH IN 7 TUJIH ENAJSTORIC

VIAREGGIO, 9. — Priprave za tradicionalni mednarodni mladinski nogometni turnir v Viareggiu so praktično zaključene. Še teden dni nas loči od prve tekme med Sampdorio, lanskoletnim finalistom, in zagrebškim Dinamom.

Do pred par dnevi še ni bilo popolnoma znano, kdo vse bo nastopil na tekmovanju. Čehi in Sovjeti dolgo časa niso dali niti pozitivnega niti negativnega odgovora; prireditelji so se končno naveličali čakanja in so povabili rezervna moštva. Število italijanskih udeležencev se je tako povečalo na 9 (poleg prvotno najavljenih še Napoli), kot drugo rezerevo pa so poklicali Dinamo, ki je lansko leto nesrečno izpadel že v prvem kolu ter bo skušal letos na prekrasnem stadionu «Dei pini» popraviti slab vtis. Žreb je bil, kot lahko vidite na lestvici, precej naklonjen partizanu, lanskemu zmagovalcu, ki bo brez večjih naporov prišel do polfinala.

Borba bo letos posebno trda, saj so domače in inozemske enajstorice dalj časa vestno vadile in prihajajo v Viareggio z upanjem na zmago. Prognoz še ne moremo dajati, ker mladinska moštva iz leta v leto močno menjajo svoja lica zaradi prekoračenj starostne dobe. Lansko leto smo imeli vtis, da je najmlajše moštvo z Dunaja; to potemtakem verjetno v svojih vrstah ne bo imelo prevelikih sprememb. Ostale enajstorice pa bodo od glave do pet obnovljene.

SPORED TEKEM

		ČETRTFINALE (21. in 22. t. m.)	POLFINALE (sobota 23.)	FINALE (ponedeljek 25.)
Sobota 16.	Sampdoria – Dinamo Zagreb			
Nedelja 17.	Fiorentina – Nizza			
Ponedeljek 18.	Bologna – First Vienna			
Ponedeljek 18.	Milan – München			
Torek 19.	Novara – Racing			
Torek 19.	Inter – Bern			
Sreda 20.	Napoli – Viareggio			
Sreda 20.	Genova – Partizan			

Za 3. in 4. mesto bo tekmovanje v ponedeljek 25. t.m.

Triestina v Genovi v spremenjeni postavi

Triestina je včeraj zjutraj odpotovala v Genovo. Trener Perazzolo je odpeljal s seboj 12 igralcev: Nuciari, Belloni, Zorzin; Giannini, Mariuzza, Begni; Boscolo, Petrozzi, Ispiro, Kaiml (Dorigo), De Vito, Doma je ostal utrujeni Petagna in Ciccarelli, ki ima poškodovano nogo. Njegovo mesto bo zavzel mladi Dorigo ali morda Kaiml.

Uspeh Triestine bi bilo presenečenje. Moštvo je namreč prejšnji teden na tekmi proti Interju kazalo znake utrujenosti, rezerve pa verjetno ne bodo povsem zadovoljive.

KINO

V TRSTU

Excelsior. 14.00: «Rudniki kralja Salomona», S. Granger.
Nazionale. 14.30: «Nepozabno potovanje», J. Stewart.
Fenice. 15.00: «Hong-Kong», J. Chandler.
Filodrammatico. 13.30 «Prostor na soncu», E. Taylor.
Arcobaleno. 14.00: «Polstoletna ježa».
Astra Rojan. 15.00. «Nori šofer», Red Skelton.
Alabarda. 14.00: «Mesalina», Maria Felix.
Armonia. 14.00: «7. odd. suličarjev», E. Flynn.
Ariston. 14.00: «Ljubezen, ki me ugonablja», W. Chiari.
Aurora. 15.30: «Gospoda v kočiji» Aldo Fabrizi.
Garibaldi. 14.00: «Mesto zasede», B. Colleano in S. Shaw.
Ideale. 14.30: «Po Waterlooju», J. Wayne.
Impero. 15.00: «En dan v New Yorku», F. Sinatra.
Italia. 14.00: «Želim ti sinove», Delia Scala.
Kino ob morju. 14.30: «Razgaljeno mesto», B. Fitzgerald.
Moderno. 14.00: «Ne žalujte zarame», M. Sullavan.
Savona. 14.00: «Oboževan vsiljivec», L. Young.
Viale. 14.00: «Zapuščena», L. Padovani.
Vittorio Veneto. 13.30 «Oblegano mesto», Montgomery.
Azzurro. 14.00: «Kismet», Ronald Kolman.
Belvedere. 14.00: «Mavrični otok» D. Lamarr.
Marconi. 14.00: «Belo bodalo», R. Scott.
Massimo. 14.00: «Antilski morski roparji», D. O'Conner.
Novo cine. 14.00: «El Paso», J. Wayne.
Odeon. 14.00: «Pasje življenje», Gina Lollobrigida.
Radio. 14.00: «Na nekem otoku s teboj», E. Williams.
Vittoria. 14.30: «Tripolitanska devica», Y. De Carlo.
Venezia. 14.00: «Caprijski imperator», Totò.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

NEDELJA, 10. februarja 1952

8.00, 13.30, 19.30 in 23.05 Poročila. 8.15 Jutranja glasba. 9.30 Prva produkcija slovenske glasbene šole iz Trsta — mladi pianisti. 13.45 Glasba po željah. 16.30 Zima v slovenski narodni pesmi. 17.00 Vesela nedelja v glasbi. 19.00 15' vam igrajo plesni ansambli. 23.10 Glasba za lahko noč.

TRST II.

8.00 Jutranja glasba. 8.15 Poročila. 8.30 Lahke melodije. 9.00 Kmetijska oddaja. 9.30 Zabavna glasba. 11.15 Komorna glasba. 11.30 Oddaja za najmlajše. 12.00 Vesela glasba. 12.15 Od melodije do melodije. 12.45 Poročila. 13.00 Glasba po željah. 16.00 Koncert zbora iz Lonjerja. 16.45 Chopinove skladbe. 17.00 Priljubljene melodije. 18.15 Plesna čajanka. 19.45 Poročila. 20.00 Slovenski motivi. 20.30 Sportna kronika. 20.35 Pestra glasba. 21.00 Književnost in umetnost nato zmerni ritmi. 22.00 Puccini: La Boheme, 1. in 2. dej. 23.00 Romance. 23.15 Poročila. 23.32 Polnočna glasba.

TRST I.

8.45 Odlomki iz oper. 13.40 Znane operete. 14.40 Operni duete. 16.00 Prenos drugega polčasa ene izmed nogometnih tekem ital. prvenstva. 17.30 Simfonični koncert. Vodi Herbert von Karajan. 19.15 Sportna vesti. 19.30 Plesna glasba. 20.30 Na dan z avtorjem. 20.45 Gledališka skupina oddaja: «Oče žerjav». 21.45 Popularne arije.

SLOVENIJA

11.00 Fran Levstik: Martin Krpan. 11.30 Želimo Vas razvedriti. 12.30 Poročila. 12.40 Zabavna glasba. 13.00 Pogovor s poslušalci! 13.10 Želeli ste — poslušajte! 15.00 Poročila. 15.10 Zabavna glasba. 16.00 Ljermontov: Junak našega (radijska igra — ponovitev). 17.10 Veseli zvoki. 18.00 Po naši lepi deželi: Slovenska Istra. 18.15 Promenadni koncert (plošče). 19.00 Poročila. 19.10 Zabavna glasba (plošče). 20.00 Giacomo Puccini: «La Boheme», opera v 4 dejanjih. 22.45 do 24.00 Prijeten počitek!

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

PONEDELJEK, 11. februarja 1952

7.00, 13.30, 19.30 in 23.05 Poročila. 13.45 Lahka glasba. 14.00 Narodne pesmi. 14.35 Vesele glasbene zgodbe. 18.00 Igrajo ameriške godbe na pihala. 18.15 Jezikovni pogovori. 18.30 Makedonske narodne. 19.00 Edvard Grieg: Koncert za klavir in orkester v a-molu. 21.00 Slušna igra: Finžgar «Veriga». 22.00 Večerni koncert. 23.10 Glasba za lahko noč.

TRST II.

11.30 Lahki orkestri. 12.45 Poročila. 13.00 Pestra operna glasba. 13.30 Bizet: Lepa deklica iz Pertha. 13.45 Pojeta Bing Crosby in Eddy Nelson. 14.00 Poročila. 18.15 Rimski Korsakov: Zlati petelin. 18.40 Enesco: Romunska rapsodija št. 1. 18.52 V ritmu valčka. 19.00 Mamica pripoveduje. 19.15 Glasba iz baletov in revij. 19.45 Poročila. 20.10 Pestra glasba. 20.45 Ravel: Valček. 21.00 Koncert mezzosopranistke Justine Vuga-Kraljeve. 21.20 Scherzi in capricci. 21.45 Odlomki iz Lisztovih skladb. 22.00 Puccini: «La Boheme», 3. in 4. dej.

TRST I.

7.45 Jutranja glasba. 13.30 Glasbene biografije: Franc Lehar. 17.30 Spored BBC: koncerti iz londonskih študijev. 18.40 Moderni napevi. 19.15 Koncert pianista Angela Kessissoglu. 20.45 Pippo Caserini in njegova skupina. 21.00 Vokalno-instrumentalni koncert, vodi Riccardo Santarelli. 22.30 Enodejanka: «Odisejev povratek».

SLOVENIJA

12.00 Slovenski zbori in samospevi. 12.30 Poročila. 12.40 Zabavna glasba. 13.00 Od melodije do melodije. 14.10 Pojeta tenorist Benjamino Gigli in baritonist Giuseppe de Luca. 15.00 Poročila. 15.10 Zabavna glasba. 16.00 Iz solistične glasbe Johanna Sebastiana Bacha. 17.10 Glasbena medigra (plošče). 17.30 Igra Kmečki trio. 17.50 Ivan Bratko: Njuni poti sta se ločili. 18.10 Igra orkester Percy Faith. 18.40 Španske popevke. 19.40 Zabavna glasba. 20.00 Dr. Mirko Rupel: Jezikovni pogovori. 20.10 Simfonični koncert Radia Ljubljana. 22.00 Poročila.

RADIO APARATE
obnovljene znamke:
Minerva
Phonola
Marelli
Geloso
Irradio
Allocchio
od 3.000 lir navzgor dobite
v TRSTU
UL. XX SEPTEMBRA ŠT. 15.

Mizarji podjetniki kmetovalci!
Deske smrekove, macesnove in trdi lesov in trame, nudi najugodneje
CALEA TRST viale Sonnino 24 tel. 90441

ADEX IZLETI
DVODNEVNI IZLETI 1. in 2. marca v
Pulj
Motovun
Il. Bistrico
Št. Peter na Krasu
ENODNEVNI IZLETI 2. marca v
Tomaj
Dutovlje
Dol ravlje
Vpisovanje do 16. t. m. pri «Adria-Express», Ul. F. Severo 5 b - tel. 29243.
Datum izletov v AJDOVŠČINO, VIPAVO in SOSKO DOLINO bomo pravočasno objavili.
SMUČARSKI IZLET V CRNI VRH dne 24. t. m.
Vpisovanje do 16. t. m. pri Adria-Express», Ul. F. Severo 5 b - tel. 29243.

AGENCIJA
LLOYD CONTINENTALE WINTERTHUR
Nabrežina-Prečni št. 1 - Tel. 88-15
zavaruje po najboljših pogojih proti požaru, streli, tatvini, razbitju stekla in kristala, za civilno odgovornost proti tretjim za vozila itd.
Posebno ugodni pogoji za splošno nezgodno in tudi bolezensko zavarovanje.
Priporoča se AGENCIJA

KOLESA, ŠIVALNE STROJE, RADIOAPARATE IN DRUGO
dobite v veliki izbiri tudi na obroke v
TRGOVINI
KNEZ WALTER
NABREŽINA, tel. 22523

RUMI
visokokvalitetni
2-cilindrski motorji 125 kub.
MODELI:
Turizem - Luksus
Šport - Scooter
5 % sezonski popust
Obročna prodaja do 24 mesecev
ZALOGA - SERVICE:
Razplinjači - Karburatorji DELL'ORTO - nemški bati (pistoni) in pribor «KS» raznovrsten material za motorna kolesa.
PRILIKE - RABLJENI MOTORJI: CM 125 Sport — Matchless 350 v perfektnem stanju i. dr.
RUMI KOMISIONAR
kvalificirana mehaniška delavnica
Tel. 93468 Ul. Molino a vapore 6

KINO NA OPČINAH
predvaja ta in prihodnji teden sledeče zanimive filme:
V NEDELJO in PONEDELJEK
(v nedeljo z začetkom ob 16. uri) predvajamo barvani velefilm
„PREHOD ČEZ BRAHAMO"
Silne sproščene strasti so povod divjemu ljubosumju in izrednim dogodivščinam na samotnem pozabljenem otoku tihomorja.
Vse v okviru krasnih barvanih slik bujnega tropskega rastlinstva.
V TOREK in SREDO 12. in 13. t. m.
bomo predvajali (prvič v Trstu) jugoslovanski velefilm
„ZASTAVA"
Epične slike iz narodnoosvobodilne vojne. Film zaključuje krasen balet.
V ČETRTEK in PETEK 14. in 15. t. m.
se bo predvajal obče znani film
„FEDORA"
V SOBOTO, NEDELJO in PONEDELJEK 16., 17. in 18. t. m.
se bo predvajal obče znlošno zahtevo film
„ANA KARENINA"
OGLEJTE si vse VSI!

KINO V NABREŽINI
predvaja DANES ob 16. in 20. uri, ter JUTRI V PONEDELJEK ob 20. uri
barvani film
„SNEGULJČICA IN 7 ŠKRATOV"

KMETOVALCI IN VRTNARJI, OBIŠČITE NAS!

Umetna gnojila - Krma za živino - Prvovrstna semena lastnega pridelka in inozemska - Trte, sadna drevesa, razne cvetlične sadike, vrtnice i.t.d. - Poljedelski stroji in druge kmetijske potrebščine

Vse cenjene goste obveščam, da sem prevzel v najem
gostilno
na Trgu Belvedere št. 1
v TRSTU
Priporočam se!
JANKOVIC FRANC

TRGOVINA

OGLEJTE SI NAŠE IZLOŽBE!

NA ŠAHOVSKEM KONJIČKU PO KRASU

FRANCE MAGAJNA

Vremskemu Franetu se je zdravnik maščeval z mastnim računom. - Prav mu bodi! - Zato postane resnejši in nam pove, odkod imeni Nanos in «Prevallo». - Nenadoma pa se razjezi do krvoločnosti - iz same zavisti do pivcev vipavca in brica. - Kljub temu pa nam razloži, zakaj niso v Senožečah rabili mila za britje, dalje kaj so davki, koliko Janezov je neka Tržačanka videla v tej vasi in česa senožeška dekleta ne zmorejo

7.

«Ostani mi zdrav, doktor Francelj. Pozdravi v mojem imenu vse strice in tete, vse znance in vse tiste paciente, ki so še danes živi!»

Med toplim in prisrčnim klanjanjem sem se previdno pomikal proti vratom in ko sem že prijel za kljuko, se domislim nečesa.

«Francelj, pa račun! Viš, vraga! kmalu bi pozabil. Koliko sem ti pa dolžan, Francelj?»

Dr. Francelj se je globoko oddahnil.

«Aha, račun», je dejal, kakor da ne bi o taki stvari še nikoli čul. «Saj res, račun. No, to bo je malenkost». Vzel je svinčnik in začel risati na papir nekake algebraične formule

«Spomni se, Francelj, da sva v žlahti», sem oprezno omenil.

«Vem, vem — saj prav zato gre. Na žlahto se najveć zanesem. Nove in neznane paciente imam posebno rad. So dobri ljudje in vsak ima kako klobaso v cekarju. Nikoli mi niso prizadeli mrvico zlega. Njim ne dajem moravk in jim zato pri računu prizanašam. Poglavitne dohodke imam od žlahte».

Povedal mi je račun in moja mrzlica se je s sedemintridesete stopinje pomaknila na šestintrideseto. Zeblo me je, ko sem odhajal. Zares dobro znamenje!

Slabe volje sem odšel naravnost na postojnsko rotundo gledat, kdaj bo odplul prihodnji parnik v Vreme.

Pa nisem šel domov. Imel sem konjička v «Tihi dolini» in bilo je potrebno, da se z njim pogovorim. Proti Nanosu je silil, ubožec. Mislil je, da bo tam dobil zdravilnih zelišč in da si bo z njimi odpravil nevšečno trakuljo. Mene ni mikalo tja, ne poznam ljudi in ne krajev. Dvakrat sem do tega dneva potoval tam skozi, obakrat v poznih urah noči. Skozi okno avta (ne mojega, prosim!) sem obakrat užival lepoto črne noči in obakrat se mi je zdelo, da je tema tod prav taka kot v Vremah. Morda je kemično sestavljena iz prav takih prvin. Ne bi škodovalo, ko bi šel obiskat viteza Erazma v Predjamo, ali tam se pot zapre in naprej bi ne kazalo iti, vračati se je pa spet potrata časa. Moje ure so vse seštete, tudi tista kukavičja, ki tiklja na steni moje spalnice vsako drugo leto enkrat.

Zmagal je konjiček. Preskočila sva vse tiste vasi v podnožju Nanosa in pristala na Razdrtem.

Razdrto ni razdrto kot bi kdo utegnil misliti. Prav prijazen kraj je in prelomnica tudi. Ker Lahi ne morejo izgovoriti te besede, so ga prekrstili v Prevallo. Prišel je nekoč v te kraje laški turist, član geografskega zavoda, in je poskušal splezati na Nanos. Ko se je dvakrat ali trikrat prevalil navzdol po nanoški rebri in je srečno pobral svoje ude ter jih z uspehom spet zložil skupaj v neki razdrtski gostilni, je rekel, da je odslej treba imenovati ta kraj «Prevallo». Prav pametna beseda! Saj so naši oziroma razdrtski predniki tudi silili v tiste rebri. Prvi, ki je splezal ne vrh, se je zdrsnil na korenini gorskega encijana in je telebnil na nos. Učenjak, kakršen je bil, je v spomin svoje nezgode krstil goro z imenom «Na nos». Od takrat je to ime obveljalo, le v toliko smo ga spremenili, da ima danes poudarek na prvem zlogu in ne več na zadnjem. V neki ostri zimi smo tudi oba zloga stisnili skupaj, da ju ne bo tako hudo zeblo. In to je danes Nanos, kjer stoji Vojkova koča, in kot Nanos bo ostal na veke vekov, amen!

Na Razdrtem se cepi cesta v dve smeri. Tista, ki gre na jug, je cesta siromakov; ona ki vodi proti zapadu je pa cesta izvoljencev. Proti zapadu potujejo vsi tisti, ki bi se radi «nažlajfali» vipavca ali pa celo brica. Te bi bilo treba postaviti v vrsto in obesiti vsakega desetega. S tem bi prihranili mnogo vipavca in brica, ki bi mnogo bolj koristila kod drugod.

Jaz in konjiček sva krenila na jug, ker sva siromaka in nisva imela ficka v žepu. V Senožečah, kjer je bila najina postaja, so ljudje tudi taki. Malokdo premore toliko, da bi si kupil za praznike škatlico globina.

Bili so časi, ko so Senožečani sijajno živeli. Imeli so «svojo» pivovarno in ko so hodili zvečer v posete k sorodnikom in prijateljem, so imeli na brkih in bradah toliko pen, da bi razveselili vsakega marljivega brivca. Brivskega mila niso Senožečani nikoli kupovali. To bi se reklo metanje denarja skozi okno.

Pozneje so začeli davki naraščati. Davki so pa taka čudežna rastlina, ki ji ne škodi nobena slana, nobeno slabo vreme in nobena svetovna katastrofa. Davki uspevajo v vročih sušnih letih prav tako bujno kot bi uspevali, če bi vsak dan deževalo ali snežilo Ko se ta žlahtna rastlina usidra v neko vas, je ne more nihče več zatreti. Rase in se širi in raztresa svoja semena daleč v okolico. Senožečani so to rastlino pisano gledali in so ji dajali grda imena in niso je sploh vzeli v misel, če so hoteli nežno govoriti. Davki so pa navzlic temu in drugemu sijajno uspevali in se razraščali, kakor da bi bili pognojeni z najmastnejšim kurjakom.

Senožečani so si poskušali pomagati. Na tajnem sestanku so sklenili, da naj se vsaj občinski davki lepo prepišejo na «fabriko», to je na pivovarno, ki ima velike prostore in ki lahko goji tako žlahtno rastlistvo. Čemu naj bi se «fabrika» bavila samo z gojitvijo tulipanov in kurjih črevc!

Vse bi bilo dobro, ko bi tudi «fabrika» bila teh misli, toda «fabrika» je že od davna gledala davke po strani in ni nikoli izrekla besedice, ki bi bila njim v čast. Nekega prijaznega in toplega dne je «fabrika» lepo pobrala svoje kotle in cedila ter se preselila v oddaljene nemške dežele. Od takrat naprej niso Senožečani več penasti okoli ust in godrnjajo še bolj hudo kot so godrnjali prej.

Senožečane imam zelo rad, ker skoro vsi močno podpirajo gostinsko obrt. Tudi v temi znajo ločiti malvazijo od refoška.

Senožeška dekleta so ljubezniva in prijazna, ne znajo pa reči lopati lopata. Priljubljeni cvetlici pelargoniji pravijo «vrgonja», kar ne more biti rožici nikoli v čast. In sirota se niti braniti ne zna.

Na kresni večer imajo Senožečani navado, da okrasijo vrata, okna in sploh pročelja svojih hiš s šopki cvetja, z venci in z velikimi srebrnolistne jerebike. Ta običaj je najbrž znan po vsej Sloveniji. Ljudje menijo, da je to poklon svetemu Janezu, kar pa ne drži. Cvetje in kresovi so le spomin na tiste davne dni, ko so se ljudje klanjali soncu, ki je v tem času najvišje na nebu.

Neka letoviščarka iz Trsta se je na dan po kresni noči večeru šetala po senožeških ulicah. Vidi na vsakih vratih pripet cvetni venec in postane radovedna. Pri prvi hiši povpraša staro mamico:

«Kaj pa pomenijo vse te rože?»

«Veste, gospa, danes je sveti Janez».

Gospa je menila, da imajo v hiši godovanje in je potovala naprej. In kamorkoli je prišla, povsod je cvetje dela, da so hiše s cvetjem okrašene, in kjerkoli je vprašala, povsod je slišala odgovor, da je sveti Janez.

Pa je vzkliknila laška teza potem:

«O dio mio, quanti Janezi!»

(Nadaljevanje sledi)

Glavni urednik BRANKO BABIČ — Odg. urednik STANISLAV RENKO — UREDNIŠTVO ULICA MONTECCHI št. 6, III nad. — Telefon štev. 93-808 in 94-638 — Poštni predal 502 — UPRAVA ULICA SV. FRANČIŠKA št. 20 — Telefonska št. 73-38 — OGLASI: od 8.30 12 in od 15 18 — Tel. 73-38 — Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca trgovski 60, finančno-upravni 100, osmrtnice 90 lir — Za FLRJ za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 10 din — Tiska Tiskarski zavod ZTT. — Podruž.: Gorica, Ul. S. Pellico 1-II., Tel. 11-32 Koper, Ul. Battisti 301a-I Tel. 70

NAROČNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900 polletna 1700, celoletna 3200 lir. Fed. ljud. repub. Jugoslavija: Izvod 10, mesečno 210 din. Poštni tekoči račun za STO ZVU Založništvo tržaškega tiska Trst 11.5374 — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska Ljubljana Tyrševa 34 tel. 20-09 tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 6-1-90332-7 — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D. Z O. Z. TRST.